

Tampereen yliopisto
Johtamiskorkeakoulu
Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma

SUSANNA NIIRANEN

ULKOISESTA VIHOLLISESTA SISÄISEEN UHKAAN

Vihollisen ja toiseuden rakentuminen perussuomalaisten ja vihreiden puoluelehdissä 2016 - 2017

Valtio-opin opintosuunta
Pro gradu -tutkielma
Lokakuu 2017
Ohjaaja Kaisa Herne

Tampereen yliopisto

Johtamiskorkeakoulu

Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma

NIIRANEN, SUSANNA: Ulkoisesta vihollisesta sisäiseen uhkaan. Vihollisen ja toiseuden rakentuminen perussuomalaisten ja vihreiden puoluelehdissä 2016 – 2017

Pro gradu -tutkielma, 89 s.

Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma/Valtio-opin opintosuunta

Lokakuu 2017

Pro gradu –tutkielmani tarkoituksena oli käsitellä Perussuomalaisten ja Vihreän liiton puoluelehdissä esiintyviä viholliskuvia ja toiseuden rakentumista. Tavoitteena oli selvittää minkälaisia viholliskuvia puoluelehdistä nousi esille ja millä tavalla nämä viholliskuvat puolueiden välillä eroavat toisistaan. Tutkielman aineistona oli puoluelehdet syksyn 2016 ja kevään 2017 väliseltä ajalta. Tutkimuksen taustalla vaikutti ajatus siitä, että näiden kahden eri puolueen viholliskuvia analysoimalla, voidaan ymmärtää suomalaisessa yhteiskunnassa vallitsevia ajankohtaisia ristiriitaisuutta ja poliittista keskustelua. Erilaiset uhkat ja niistä käytävä keskustelu on hyvin ajankohtainen puheenaihe ja leimaa tällä hetkellä voimakkaasti puolueiden välistä keskustelua. Ajatuksena oli myös, että puolueiden viholliskuvien avulla voidaan ymmärtää näiden kahden eri puolueen rakentamaa toiseutta ja löytää mielenkiintoisia eroavaisuuksia niiden väliltä.

Tutkielmaan liittyy oleellisesti käsitteet viholliskuva, toinen ja vihollinen. Tutkimusmetodinä käytettiin teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä, jonka perusteella kummankin puolueen aineistoa käsiteltiin erikseen ja luokiteltiin viholliskuvien pohjalta. Teoria ei kuitenkaan rajoittanut tutkimusta, vaan ohjasi aineiston luokittelua. Lopulta pohdittiin näiden kahden eri puolueen välisiä eroja. Viholliskuvaluokittelun apuna käytettiin Kurt ja Kati Spillmanin luokittelemia tyypittelyjä siitä, minkälaisia tunteita vihollinen herättää. Lisäksi luokittelun apuna käytettiin Vilho Harlen viholliskuvaluokkia, joiden avulla vihollisen inhimillisyyttä voitiin arvioida.

Vihreät rakensivat toiseutta ilmastonmuutoksen, populismin, rasismien ja epätasa-arvon, Donald Trumpin ja Venäjän kautta. Perussuomalaiset taas näkivät vastapuolena maahanmuuton, terrorismin ja Islamin, punavihreät, Euroopan unionin, organisaatiot ja eliitit, sekä tuulivoiman. Tutkielman perusteella voitiin todeta, että viholliskuvien välillä oli eroavaisuuksia ja puolueiden poliittinen identiteetti määritti hyvin vahvasti sitä, mitä puolue piti uhkana ja vihollisena suhteessa sen omiin arvoihin. Perussuomalaisten viholliskuvat rakentuivat sisäisten ja kansallisten uhkien pohjalta, kun taas vihreät näkivät vastapuolen enemmänkin ulkoisena vihollisena, jonka uhka ei niinkään kosketa kansallisesti, vaan ylikansallisesti esimerkiksi Euroopan unionia.

Sisällysluettelo

JOHDANTO	1
1. IDENTITEETTI	3
1.1. Identiteetin muotoutuminen.....	3
1.2. Kollektiivinen identiteetti	6
1.3. Normin ja roolin käsitteet erilaistumisen taustalla.....	9
1.4. Identiteetti puolueiden ohjelmissa.....	12
2. SOSIAALINEN KONSTRUKTIONISMI	13
2.1. Sosiaalisen konstruktionismin piirteet.....	13
2.3. Media poliittisen ilmapiirin rakentajana	15
2.4. Puolueet sosiaalisen todellisuuden rakentajana	17
3. VIHOLLISKUVATUTKIMUS	19
3.1. Viholliskuvatutkimuksen keskeiset käsitteet	20
3.2. Vihollisen perusta ja historia	22
3.2.1. Yksilöä korostavat teorit.....	22
3.2.1. Ryhmäteoriat.....	23
3.3. Viholliskuvan rakentuminen ja ylläpitäminen	25
3.3.1. Viholliskuvien luominen ja ylläpitäminen	26
3.3.2. Vihollisen todellistamisprosessi.....	27
3.4. Viholliskuvatyyppit.....	29
4. TUTKIMUSMETODI	32
4.1. Sisällönanalyysi	32
4.1.1. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi.....	33
4.1.2. Teoriaohjaava ja teorialähtöinen sisällönanalyysi.....	34
5. TUTKIELMAN TAUSTA	35
5.1. Perussuomalaiset ja vihreät	35
5.2. Puoluelehdet aineistona.....	36
6. ANALYYSI	38
6.1. Toiseuden rakentuminen ja viholliskuvat vihreiden puoluelehdissä.....	39
6.1.1. Ilmastonmuutos.....	41
6.1.2. Populismi.....	45
6.1.3. Rasismi ja epätasa-arvo.....	49

6.1.4. Donald Trump.....	50
6.1.6. Venäjä.....	54
6.2. Toiseuden rakentuminen ja viholliskuvat perussuomalaisten puoluelehdissä.....	57
6.2.1. Maahanmuutto	60
6.2.2. Terrorismi ja Islam.....	66
6.2.3. Punavihreät.....	69
6.2.4. Euroopan Unioni	71
6.2.5. Organisaatiot ja eliitit mielivallan käyttäjinä.....	74
6.2.6. Tuulivoima	76
7. JOHTOPÄÄTÖKSET.....	78
LÄHDELUETTELO	84
Kirjallisuus.....	84
Primääriaineisto	88
Lehtiaineisto.....	89

JOHDANTO

Tutkielmani tavoitteena on antaa kokonaiskuva Perussuomalaisten ja Vihreän liiton puoluelehdistössä syksyn 2016 ja kevään 2017 aikana esiintyvistä viholliskuvista. Tutkimuskysymyksenä on, minkälaisia viholliskuvia perussuomalaiset ja vihreät rakentavat ja millä tavalla nämä viholliskuvat eroavat toisistaan. Tutkielmani perustuu teoriaohjaavaan sisällönanalyysiin. Aineiston analyysissa käytän Vilho Harlen esittämiä vihollisen inhimillisyyden arvioinnin perusteita, jotka hän on luonut Ofen Zurin luokittelun pohjalta. Lisäksi tutkielmassa käytetään Kurt & Kati Spillmanin esittämiä viholliskuvatyyppejä, joiden avulla luokittelen aineistoa ja vertaan niitä toisiinsa.

Kevät 2017 on ollut hyvin mielenkiintoinen monella tapaa, erityisesti puolueiden muuttuvien voimasuhteiden vuoksi. Kuntavaalit käytiin kevään 2017 aikana. Perussuomalaiset menettivät kannatustaan suhteessa vuoden 2015 eduskuntavaaleihin ja vihreät taas tekivät historiallisen tuloksen puoluekannatuksen suhteen. Perussuomalaisten kannatus kevään 2017 kuntavaaleissa jäi 8,8 prosenttiin. (PS 4/2017. Turkkila Matias, 2.) Sekä perussuomalaiset että vihreät valitsivat puolueelleen uuden puheenjohtajan kesällä 2017. Lopulta perussuomalaiset puolueena hajosi kesäkuussa 2017, kun puolueen uudeksi puheenjohtajaksi valittiin Jussi Halla-Aho. Osa perussuomalaisten kansanedustajista ilmoitti, etteivät he pysty tekemään yhteistyötä uuden puheenjohtajan kanssa, joka haluaa viedä puoluetta yhä enemmän radikaalioikeiston suuntaan. Myös muut hallituspuolueet ilmoittivat, ettei yhteistöä Halla-Ahon kanssa onnistu saman hallituksen sisällä. (Yle 2017.)

Vuonna 2016 uutisiin ovat nousseet Eurooppaa koetteleva pakolaiskriisi, Syyrian sota ja Euroopan unionin taloudelliset ongelmat. Myös Suomi on ottanut esimerkiksi vuonna 2015 vastaan 32 478 turvapaikanhakijaa, joka on aiheuttanut runsaasti julkista keskustelua pakolaiskiintiöistä, vastuun jakamisesta, resursseista ja Suomen kyvystä osallistua yhtenä EU-maana pakolaiskriisin ongelmien ratkaisemiseen (Suomen pakolaisapu 2015). Myös Venäjän poliittinen ilmapiiri, Ukrainan sota ja Suomen kahdenväliset suhteet Venäjään ovat aiheuttaneet merkittäviä haasteita Suomen poliittisille toimijoille. Lisäksi Suomen sotilaallinen liittoutumattomuus tai vaihtoehtoisesti liittyminen sotilasliitto Natoon on jakanut suomalaisten mielipiteitä.

Perussuomalaiset nousivat ensimmäistä kertaa Suomen hallitukseen keväällä 2015 ja vihreät istuvat oppositiossa. Valitsin tutkielmaani nämä kaksi puoluetta, koska mielestäni niiden viholliskuvia analysoimalla voidaan saada paljon tietoa myös niistä yhteiskunnallisista kahtiajajoista ja ristiriidoista, jotka tällä hetkellä ovat vallitsevana Suomessa. Perussuomalaiset ja vihreät edustavat vastakohtia monella eri politiikan osa-alueella, ja kannattajaryhmien asennetutkimuksissa näiden kahden eri puolueen kannattajat eroavat mielipiteiltään eniten toisistaan (Suhonen 2011, 78). Näin ollen uskon, että niiden luomat viholliskuvat voisivat myös olla toisilleen vastakkaiset ja hyvin eriytyneet. Toisaalta uskon, että näillä kahdella puolueella voi olla myös yhteisiä abstraktimpia viholliskuvia.

Puoluelehdet valitsin tutkielmani aineistoksi, koska ne edustavat ainakin jollakin tasolla puolueen virallista linjaa. Rajasin aineiston koskemaan puolueiden julkaisemia aikakauslehtiä eli printtilehtiä, ja jätin analyysin ulkopuolelle puolueiden verkkosivut, joilla uutisoidaan päivittäiset uutiset. Pohdin tutkielmassani lyhyesti myös puoluelehtien roolia ja käyn läpi Vihreän Langan sekä Perussuomalainen-lehden toimitusta ja lehtien rakennetta. Huomioin tutkielmassani sen, että käyttämäni aineisto on hyvin rajattu, mutta tutkielmani tavoitteena onkin antaa syvällistä analyysiä ja oivaltavia johtopäätöksiä, joiden perusteella voidaan tehdä luotettavaa arviota viholliskuvien ja toiseuden olemuksesta näiden kahden eri puolueen välillä. Toisaalta myös tunnistan, että printtilehdet ovat suunnattu erityisesti puolueen kannattajille ja jäsenille. Puolueiden jäsensivuilla julkaistut uutiset ovat taas helpommin myös puolueisiin kuulumattomien henkilöiden luettavissa.

Tutkielmani perustuu ajatukseen siitä, että viholliskuvilla on merkitystä ja niiden avulla pyritään piiloisesti vaikuttamaan ihmisten valintoihin, ajatuksiin ja ylipäänsä tapaan nähdä maailma. Lähtöoletuksena on, että vihreiden puoluelehdissä esiintyvät viholliskuvat ovat abstraktimpia kuin perussuomalalaisten. Perussuomalaiset taas henkilöivät uhkat tiettyihin ihmisryhmiin tai yksittäisiin henkilöihin. Uskon myös, että puolueille ominaiset arvot näkyvät selkeästi viholliskuvien tyypeissä.

1. IDENTITEETTI

Identiteetin käsite ja sen määrittäminen on keskeinen osa tutkielmaani. Identiteetin kautta voidaan hahmottaa puolueiden toimintaa ja ymmärtä niitä arvoja, joiden pohjalta puolue rakentaa omaa kollektiivista identiteettiään. Kuten seuraavissa kappaleissa käy ilmi, identiteetti syntyy ja muotoutuu erityisesti `toiseuden` kautta. `Toiseus` on taas tärkeä käsite viholliskuvatutkimuksessa ja sen ymmärtäminen on avain viholliskuvien tarpeen ymmärtämiseen.

Kun tutkitaan sitä, minkälaisia viholliskuvia perussuomalaiset ja vihreät rakentavat puolueina, on tärkeää hahmottaa sitä identiteettiä, johon `toiseutta` verrataan. Näin identiteetin käsite on ikään kuin viholliskuvien pohjana. Tutkielmani pohjautuu ajatukseen, että puolueella on yhteinen kollektiivinen identiteetti, johon sen kannattajat pystyvät samaistumaan ja jota pyritään rakentamaan ja ylläpitämään myös viholliskuvien avulla. Tämä identiteetti on vastakkainen suhteessa `toiseen`.

Seuraavissa kappaleissa käsitellään identiteetin muotoutumista, sekä kollektiivisen identiteetin ja julkisen identiteetin käsitteitä. Lisäksi tuon tutkielmaani pohdintaa siitä, kuinka identiteetit näkyvät puolueiden ohjelmissa.

1.1. Identiteetin muotoutuminen

Stuart Hallin mukaan identiteetti muotoutuu jatkuvasti tiedostamattomissa prosesseissa. Se on jotakin, joka sijaitsee luonnostaan syvässä tietoisuudessa. Identiteetin yhtenäisyydessä on aina jotakin kuviteltua ja se pysyy aina epätäydellisenä. Identiteetti muodostuu kaiken aikaa. Näin ollen meidän ei tulisi nähdä identiteettiä koskaan loppuun saatettuna tilana tai oliona, vaan jatkuvana prosessina, jossa identiteetti muotoutuu. Identiteetti rakentuu ja täyttyy ulkopuoleltamme kaikkien niiden tapojen kautta, joilla kuvittelemme, että toiset näkevät meidät. Identiteetti ei siis kohoa meistä yksilöinä, vaan yksilö rakentaa elämäkertoja jatkuvassa prosessissa ja nämä elämäkerrat rakentavat yksilön minuutta eri puolilta yhdeksi kokonaisuudeksi. (Hall 1999, 39.)

Hall erottelee kolme erilaista käsitystä identiteetistä. *Valistuksen subjekti –käsitys* näkee ihmisen keskuksen omaavana, täysin yhtenäisenä yksilönä, joka omaa tietoisuuden, toimintakyvyn ja järjen. Tämä “keskus” muodostuu sisäisestä ytimestä, joka sai alkunsa ihmisen syntymästä. Tämä yksilön olemuksellinen “keskus” tarkoittaa samaa kuin ihmisen identiteetti. Keskus pysyy olemukseltaan samana ja jatkuvana koko yksilön olemassaolon ajan. Käsitys on hyvin yksilökeskeinen, koska siinä keskus pysyy muuttumattomana ja erillisenä suhteessa ympäröivään maailmaan. (Hall 1999, 21.)

Sosiologinen subjektikäsitys taas ottaa huomioon modernin maailman monimuotoisuuden ja mutkikkuuden. Sen mukaan yksilön “sisäinen ydin” ei ole autonominen ja itseään kannatteleva, vaan ydin muodostuu suhteessa `toisiin`, jotka välittävät yksilölle arvoja, symboleita ja kulttuuria. Identiteetti muodostuu siis `minän` ja yhteiskunnan välisessä vuorovaikutuksessa. Sisäinen ydin on jatkuvassa vuorovaikutuksessa yksilön ympärillä olevien kulttuuristen maailmojen ja niiden sisältämien identiteettien kanssa. (Hall 1999, 22.)

Sosiologinen käsitys korostaa identiteettiä henkilökohtaisen ja julkisen maailman välissä. Se ikään kuin siloittaa yksilön sisäpuolen ja ulkopuolen välisiä eroja. Yksilö tunnistaa kulttuuriset identiteetit ja samalla sisäistää niiden merkitykset ja arvot osaksi itseään. Identifikaatioprosessista, jossa yhdistämme itsemme kulttuurisiin identiteetteihin, on muodostumassa yhä enemmän ongelmallisempi ja moninaisempi prosessi. Tästä ajatuksesta päästään *postmoderniin subjektiin*, jolla ei ole kiinteää tai pysyvää identiteettiä, vaan identiteetti muotoutuu jatkuvassa prosessissa suhteessa ympäröiviin tapoihin ja kulttuuriin. Yksilön `minä` siis rakentuu jatkuvasti ja tempoilee eri suuntiin. (Hall 1999, 22-23.)

Vilho Harle mukaan on tärkeää tunnistaa, että identiteetti on sosiaalisesti tuotettu rakennelma, ei objektiivisesti olemassa oleva asia. Lisäksi se ei ole vain psykologinen, vaan myös laadullinen ja jatkuvassa suhteessa ympäröivään maailmaan. (Harle 2000, 17-18.) Tässä *toiseudella* on tärkeä merkitys yksilön identiteetin rakentumiselle. `Toinen` synnyttää ja vaikuttaa yksilön omaan identiteettiin. Ihminen ei voi esimerkiksi ymmärtää suuren käsitettä ilman ymmärrystä siitä, mitä pieni tarkoittaa. Samalla tavalla identiteetin rakentumisen kannalta on tärkeää tietää mitä yksilö ei ole, jotta ymmärretään mitä se itse on. Tämä `toiseuden` rakentaminen on osa myös vihollisuuden rakentumista. Vihollinen on `toiseuden` erityistapaus. Harle näkee identiteetin `minän` ja `toiseuden` väliseksi suhteeksi. `Toiseuden` ymmärtäminen rakentaa yksilön oman identiteetin. (Harle 2000, 15.)

Harle sanookin, että identiteetti saa perustansa yhteisestä uskonnosta, kokemuksista, jaetusta kielestä ja kulttuurista. Identiteetti rakentuu erityisesti `toisen` määrittämisen kautta. `Toisen` olemassaolo luo halun yhdistyä ja kerääntyä yhteen esimerkiksi siirtolaisuutta, pakolaisuutta tai jotakin kansallisuutta vastaan, joka näin edustaa muukalaisuutta tai pahaa suhteessa omaan ryhmään. (Harle 1993, 10.)

Myös Pasi Saukkonen puhuu siitä, kuinka identiteetti ei voi syntyä tyhjiössä, vaan se vaatii toisen olemassaolon. Voitaisiin myös puhua `toisista` monikossa, koska ympäristö koostuu useista eri tasoista vertailu- ja vuorovaikutuskohteista. Tästä toiseuden käsitteestä on tullut näkyvin identiteettikeskustelun piirre, kun taas esimerkiksi jatkuvuuden käsite on jäänyt identiteettikeskustelussa vähemmälle huomiolle. (Saukkonen 1996, 9-10.)

Toiseuden käsite nouseekin myös omassa aineistossani tärkeään asemaan. Sekä vihreillä että perussuomalaisilla on kummallakin puolueena hyvin vahva identiteetti, joka tekee eroa suhteessa muihin. Vihreät haluavat erottua ympäristöstävällisenä, suvaitsevaisena ja moninaisuutta kunnioittavana puolueena (Vihreät 2017), kun taas perussuomalaiset korostavat isänmaallisuutta, maahanmuuttokriittisyyttä ja selkeitä yhtenäisiä arvoja (Perussuomalaiset 2017). Näiden erontekojen kautta ne pyrkivät puolueina saamaan kannatusta omille arvoilleen.

Pekka Kaunismaan mukaan yksilön identiteetti muotoutuu erilaisten symbolien, myyttien, kertomusten ja kielellisten ilmausten välityksellä. Identiteetti onkin yksilön oma tulkinta itseystään. Kaunismaa näkee, että kysymyksessä on aktiivinen itsensä tunnistaminen. (Kaunismaa 1997, 220-221.)

Seuraavassa kappaleessa esittelen kollektiivisen identiteetin käsitteen, joka on merkittävässä roolissa omaa tutkielmaani ajatellen. Viholliskuvat perustuvat identiteetin ja `toiseuden` ymmärtämiseen, joiden kautta ryhmä määrittelee, mitä se itse on suhteessa siihen, miten se näkee toisen. Kun puhutaan puolueista, voidaan mielestäni puhua myös puolueen omasta identiteetistä – kollektiivisesta identiteetistä.

1.2. Kollektiivinen identiteetti

Kollektiivisessa identiteetissä on oleellista kysymys: keitä me olemme? Identiteetistä voidaan siis puhua myös ryhmien, yhteisöjen ja sosiaalisten järjestelmien yhteydessä, eikä ainostaan yksilönäkökulmasta katsottuna. Kollektiivisen identiteetin omaava ryhmä tai yhteisö voi olla sisäiseltä organisaatioltaan homogeeninen tai hyvinkin heterogeeninen. Ryhmässä voidaan kuitenkin nähdä sosiaalista yhtäläisyyttä ja samankaltaisuutta, jonka perusteella se eroaa muista ryhmistä ja ympäristöstä. Kollektiivisen identiteetin muotoutuminen ei edellytä ryhmän valmista olemassaoloa, vaan kollektiivisen identiteetin avulla voidaan muodostaa ryhmiä ja yhteisöjä. (Kaunismaa 1997, 221-223.)

Kaunismaan mukaan kollektiivisen identiteetin perustavin merkitys on todellisuuden jakaminen meihin ja muihin. Kollektiivinen identiteetti siis sulkee yhdet ihmiset sisäänsä ja toiset ulos. Monesti ryhmät myös viittaavat kulttuurisiin ja yhteisöllisiin piirteisiin, joiden avulla ne rajaavat itsensä suhteessa sosiaaliseen ympäristöön. Tällaisia piirteitä ovat esimerkiksi kielenkäyttö, toimintamalli ja erilaiset tavat. Sosiaalisella sulkemisella on kaksi eri piirrettä. Toisaalta sulkeminen tapahtuu joidenkin ihmisten sisään sulkemisella symbolisten rakenteiden avulla, ja toisaalta taas kollektiivinen identiteetti sulkee samalla ulos vihollisen, vastustajan ja kilpailevan tyhmän. Näin kollektiivinen identiteetti on keino pitää yllä sosiaalista yhteenkuuluvuuden tunnetta jopa epäyhtenäisessä ja sekakoosteisessa väestössä, sekä marginalisoida toisia ryhmän ulkopuolelle. (Kaunismaa 1997, 227-229.)

Kategorisointi eli luokittelu liittyy vahvasti kollektiivisen identiteetin käsitteeseen. Toisten kategorisointi auttaa ryhmää käsittämään omaa identiteettiä ja ymmärtämään `meidät` suhteessa `muihin`. Kategorisointi yksinkertaistaa todellisuutta, eikä edellytä luokittelun kohteena olevien ryhmien hyväksyntää. Jenkins tuo kuitenkin esille kategorisoinnin kollektiivista identiteettiä synnyttävän voiman: kun kategorisoinnin kohteena ovat yksilöt tunnistavat heitä yhdistävät tekijät, on tämä ensimmäinen askel kollektiivisen identiteetin syntymiselle. (Jenkins 2014, 108-110.)

Kollektiivinen identiteetti, ja tunne kuulumisesta suurempaan ryhmään tai yhteisöön, luo yksilölle turvaa konkreettista uhkaa vastaan. Lisäksi se auttaa selviytymään jokapäiväisestä elämästä. Kollektiivinen identiteetti kiinnittää yksilön osaksi kokonaisuutta, jossa hänellä on jaettu menneisyys ja tulevaisuus. (Fiebig-von Hase 1997, 19-20.) Oman kulttuurin luomille määritteille annetaan erilaisia arvoja, joko myönteisiä tai kielteisiä, sen mukaan, missä suhteessa yhteisön jäsenet ovat itse niihin. Eri yhteiskuntaryhmät siis pyrkivät kehittämään omia erottautumisjärjestelmiä niin, että ne pystyvät näkemään niissä itsensä myönteisessä valossa. Ryhmät pyrkivät tekemään erotteluja `meidän` ja `muiden` välillä, mutta samalla ne myös pyrkivät erottautumaan muista niille itselleen edullisella tavalla. (Sulkunen 2008, 71-73.)

Vivien Burrin mukaan identiteetti syntyy vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. Kieli ja vuorovaikutus ovat avainasemassa tässä prosessissa. Kulttuurille ominainen kirjoitettu ja puhuttu viestintä muokkaavat meitä yksilöinä ja ryhminä. Tällä tavalla ymmärrettynä kollektiivinen identiteetikin syntyy puheen ja kirjoitetun viestinnän avulla, eli se on kulttuurisesti rakennettu kokonaisuus. Esimerkiksi ryhmien mustat, työttömät ja seksuaalivähemmistöt kollektiivinen identiteetti on sosiaalisessa vuorovaikutuksessa rakennettu kokonaisuus. (Burr 1995, 51-52.) Myös Berger & Luckmann (1966) painottavat kollektiivisen identiteetin syntymistä osana sosiaalista prosessia. Tutkimassani aineistossa näkyy hyvin puolueiden tarve tehdä vastakkainasettelua eri ryhmien välillä. Puoluelehdet ovat kirjoitettua viestintää, jotka rakentavat ajankohtaista yhteiskunnallista tilaa ja pyrkivät muokkaamaan todellisuutta.

Pasi Saukkonen on tutkinut yksilön oman identiteetin ja kansallisen identiteetin välistä suhdetta. Kansallinen identiteetti on yksi tärkeimmistä kollektiivisen identiteetin muodoista. Yksilön identiteettiä käsittelevässä kappaleessa puhuttiin `toisen` merkityksestä identiteetin muotoutumisen taustalla. Kansallisesta identiteetistä puhuttaessa voidaan tehdä ero *sisäisen yhtenäisyyden ulottuvuuteen* ja *ulkoisen erottautumisen ulottuvuuteen*. Kansallinen identiteetti on merkittävä osa kollektiivista identiteettiä. Se viittaa kollektiivisella tasolla valtioon ja yksilötasolla kansalaisuuteen. (Saukkonen 1996, 12-14.)

Myös Kaunismaan mukaan kollektiivinen identiteetti on pohjimmiltaan symbolinen ilmiö. Esimerkiksi kansallisen identiteetin omaava kansakunta voi olla hyvinkin monimuotoinen eli heterogeeninen koostumukseltaan, mutta identiteetti korostaa ajatusta yhdenkaltaisten ihmisten ja yhtenäisten kulttuuristen arvojen muodostamasta yhteisöstä. Kansallinen identiteetti rakentuu merkitysrakennelmista, joiden kautta kansakunta näyttää jopa yhdeltä kokonaisuudelta tai ainakin olemukseltaan saman laatuisealta. (Kaunismaa 1997, 223.)

Tunne yhteisestä kollektiivisesta identiteetistä vie ryhmien toimintaa eteenpäin ja tuo jatkuvuuden sekä pysyvyyden tunnetta ryhmän sisälle. Se luo myös yksilölle tunteet, että hänen oma identiteetti ja intressit ovat osa suurempaa kokonaisuutta. Kollektiivisen identiteetin kautta yksilö tuntee oman olemassaolon tärkeänä ja merkityksellisenä. Kollektiivinen identiteetti myös vahvistaa yksilöiden uskoa yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi. (Johnston ym. 1994, 4-5.)

Jos tarkastellaan tutkimaani aineistoa ja sen pohjalta muodostettua kuvaa yhtenäisestä kansallisesta identiteetistä, niin perussuomalaiset puolueena rakentavat tätä identiteettiä voimakkaammin. Vihreän Langan sisältö painottaa erilaisuutta ja erilaisuuden ymmärtämistä myös kansallisuuksien välillä, kun taas perussuomalainen-lehdessä kansallinen identiteetti nojaa hyvin vahvasti suomalaisuuteen. Aineistosta noi nähdä, että perussuomalaiset ihannoivat ja painottavat hyvin vahvasti yhtenäisiä kansallisia arvoja ja haluavat näillä arvoilla erottua suhteessa `toiseen`.

Saukkosen esittämällä sisäisen yhtenäisyyden ulottuvuudella tarkoitetaan eri ryhmien ja yksilöiden erojen integroimista osaksi laajempaa kokonaisuutta. Puhutaan esimerkiksi murteista ja kirkkokunnista, eli erilaisista variaatioista, jotka ovat kansalle ominaisia sisäisiä piirteitä tai eroavaisuuksia. Ulkoisen erottautumisen ulottuvuudessa on taas kysymys siitä, kuinka tehdään ero niihin, jotka kuuluvat täysin eri kulttuuriin. Kysymys on absoluuttisesta toiseudesta esimerkiksi kritittyjen ja muslimien välillä. (Saukkonen 1996, 12-14.)

Toin tutkielmaani Saukkosen määritelmän ulkoisen erottautumisen ulottuvuudesta, koska käsittelemässäni aineistossa tämä absoluuttinen toiseus korostuu. Tämä on tietysti luonnollista, koska viholliskuvat harvoin liittyvät sisäisen yhtenäisyyden ulottuvuuksiin. Viholliskuvissa on pohjana absoluuttisten erojen tekeminen eri ryhmien välillä, kuten viholliskuvia käsitteevissä kappaleissa tulee esille. Perussuomalaiset kuitenkin painottavat tarkastelemassani aineistossa näitä absoluuttisia eroja vihreitä enemmän.

Myös Stuart Hall korostaa kansallisen identiteetin merkitystä ja sitä, että yksilö ei synny maailmaan niin, että kansallinen identiteetti olisi yksilössä valmiina. Identiteetit muotoutuvat ja muuttavat muotoaan osana representaatiota ja suhteessa siihen. Kansakunta on poliittinen yksikkö, mutta myös merkityksiä tuottava kulttuurinen järjestelmä. Kansalliset kulttuurit rakentavat identiteettejä luomalla erilaisia merkityksiä kansakunnasta, joihin yksilöt voisivat samaistua. Nämä merkitykset sisältyvät tarinoihin ja erilaisiin menneisyyden muistoihin, joita siirretään symboleiden, toiminnan ja kielen avulla yksilöltä tai ryhmältä toiselle. Hallin mukaan kansallinen identiteetti on “kuvitteellinen yhteisö”. (Hall 1999, 45-47.)

Kollektiivista identiteettiä tutkivissa teorioissa painotetaan usein sitä, että ryhmän identiteetti rakentuu erityisesti erontekojen kautta, mutta yhtä tärkeää on ryhmän omien piirteiden tunnistaminen (Jenkins 2014, 204). Samankaltaisuus on kollektiivista identiteettiä synnyttävä voima -oli tämä samankaltaisuuden tunne kuinka minimaalista tahansa. Samankaltaisuus voi olla kuviteltua tai todellista, vähäistä tai merkittävää. Tärkeää kuitenkin on, että se on tunnistettavissa ryhmään kuuluvien jäsenten välillä. (Jenkins 2014, 134.)

1.3. Normin ja roolin käsitteet erilaistumisen taustalla

Normin ja roolin käsitteet ovat toistensa sukulaiskäsitteitä. Ne kuvaavat sosiaalisen vuorovaikutuksen ja sosiaalisten suhteiden eri muotoja.

Normi viittaa yksilön ja koko ryhmän väliseen vuorovaikutukseen. Sen avulla tutkitaan käyttäytymisen yhdenmukaisuutta. Rooli taas käsitteenä liittyy ryhmien välisiin suhteisiin ja se selittää hyväksytyä ja odotettua erilaisuutta niiden välillä. Roolien avulla ihmiset erottuvat toisistaan ja roolit myös erottelevat ihmisiä. Roolien ylläpitäminen ja muodostuminen tapahtuu vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. (Sulkunen 2008, 78.)

Roolit edustavat instituutiojärjestelmää ja kaikki institutionalisoitunut käyttäytyminen on sidoksissa rooleihin (Berger & Luckmann 1966, 92). Saukkonen tuo esille poikkeavuuden roolina. Poikkeavuus ei kuitenkaan ole yksilön ominaisuus tai tulosta hänen kyvystä mukautua ympäröivät yhteiskunnan normeihin, vaan poikkeavuus roolina muodostuu ympäristön odotuksista suhteessa yksilöön. Roolin käsitteen kautta voidaan siis tarkastella yhteiskunnallisia ilmiöitä ja erilaisuutta sekä ristiriitoja eri ryhmien välillä. Eri rooleja omaksumalla voidaan tehdä erontekoa muihin. (Sulkunen 2008, 120.)

Normien avulla voidaan ymmärtää sosiaalisen vuorovaikutuksen ennustettavuutta ja säännönmukaisuutta. Sosiologian teorioissa normilla viitataan usein sellaisiin vuorovaikutuksen tapoihin, joiden välityksellä jokin yhteisö saa oman ryhmän jäsenet toimimaan ja ajattelemaan tietyllä yhdenmukaisella tavalla. Normien noudattamista valvotaan yleensä sanktioin (esimerkiksi rangaistuksilla vääränlaisesta käytöksestä). Myös normien mukaisesta käytöksestä voidaan palkita. (Sulkunen 2008, 79.)

Normien sisäistäminen on prosessi, jossa on kysymys yhteisön ja yksilön välisestä vuorovaikutuksesta. Yhteisö voi olla kokonainen yhteiskunta tai paikallisyhteisö. Se voi olla myös perhe. Jokaisella perheellä, puolueella ja isommallakin yhteisöllä on omat sääntönsä ja norminsa, joiden suhteen se eroaa muista vastaavista yhteisöistä. Normien kautta yhteisö tekee eroa suhteessa muihin ja myös arvottaa hyväksytyä käytöstä suhteessa normin vastaiseen käytökseen. (Sulkunen 2008, 79-81.) Viholliskuva-analyysissä normin käsite saa keskeisen sijan, koska viholliskuvien synnyn taustalla on ajatus `meidän ja `toisen` eroavaisuuksista niin käytöksen kuin arvojen suhteen (esim. Harle 1991).

Viholliskuva-analyysissä erityisesti sosiaalinen poikkeavuus on tärkeä käsite. Sosiaalista poikkeavuutta voidaan arvioida juuri normin käsitteen kautta, koska poikkeavuus viittaa sellaiseen käytökseen, joka poikkeaa normista eli yhteisön yleisesti hyväksymästä käyttäytymisestä. Sosiaalista poikkeavuutta tutkivat teoriat voidaan jakaa *kausaalisiin teorioihin*, jotka painottavat sosialisoinnin puutteellisuutta ja *sosiaalisen konstruktivismin teoriaan*, joka korostaa yhteiskuntaa ja sosiaalisia ryhmiä poikkeavuuksien synnyttäjänä. (Sulkunen 2008, 93.)

Oman tutkielmani taustaksi erittelen pääpiirteet sosiaalisen konstruktivismin teoriasta, jota kutsutaan myös leimaamisteoriaksi. Tällä teorialla on kolme keskeistä piirrettä: poikkeavuuden käsitteen suhteellisuus, rajojen määrittely sosiaalisena vuorovaikutusprosessina ja säätely toimet poikkeavuuden tuottajana. (Sulkunen 2008, 92.)

Poikkeavuuden käsitteen suhteellisuudella tarkoitetaan sitä, että joissakin yhteiskunnissa tai yhteisöissä tietyt asiat (esimerkiksi seksuaalivähemmistöt) kohtaavat enemmän syrjintää ja ennakkoluuloja, mutta ulkopuolelle sulkeminen ei välttämättä ole yhtä jyrkkää kuin aikaisemmin.

Poikkeavuuden rajojen näkeminen sosiaalisena vuorovaikutuksena korostaa eri kontrolli-instituutioiden: terveydenhuollon, joukkotiedotusvälineiden, työelämän organisaatioiden, sosiaalitoimen ja myös puolueiden välistä vuorovaikutusta poikkeavuuksien synnyttäjinä ja erilaisten normien ylläpitäjinä. Sääntelytoimien itsetuottavalla poikkeavuudella taas tarkoitetaan sitä, että yhteisöjen pyrkimykset vähentää jotakin poikkeavuutta (esimerkiksi huumeidenkäyttöä), voi itseasiassa lisätä tätä poikkeavuutta, jos menetelmät ovat väärät. (Sulkunen 2008, 93-94.)

1.4. Identiteetti puolueiden ohjelmissa

Tarkastelen tutkielmassani perussuomalaisten ja vihreiden puoluelehtiä. Kummallakin puolueella on hyvin vahva oma identiteetti. Vihreiden identiteetti rakentuu tasa-arvon kunnioittamisen, ympäristönsuojelun ja pohjoismaisen hyvinvointivaltion ympärille. Vihreät arvot korostavat ihmisten vapautta, erilaisuuden kunnioittamista ja maailmanlaajuista oikeudenmukaisuutta. (Vihreät 2017.) Perussuomalaisten identiteetti taas rakentuu suomalaisuuden, kansanvallan tukemisen, yhtenäisen arvomaailman, tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden pohjalta (Perussuomalaiset 2017).

Jokaisen puoleen toimintaa määrittää sen oma identiteetti, juuret ja ne aatteelliset lähtökohdat, joiden edistämistä varten puolue on alun perin perustettu. Poliittiset puolueet voivat edistää jotakin aatteellista ohjelmaa tai jonkin määrätyn ihmisryhmän etuja. Näiden kahden asian toisistaan erottaminen on usein haastavaa. Puolueiden perimmäinen tarkoitus on kuitenkin aina jonkin ihmisryhmän etujen ajaminen. Erilaiset ristiriitaisuuden eri ihmisryhmien välillä jakavat ihmisiä mielipiteiltään ja eduiltaan vastakkaisiin ryhmiin. Usein näiden vastakkaisten ryhmien toimintatavat eroavat toisistaan. Heikki Paloheimo ja Matti Wiberg ovat eritelleen kirjassaan Lijphartin (1984) kehittämiä ristiriitaisuuuksia, jotka ovat ominaisia demokraattisille poliittisille järjestelmille (Paloheimo Heikki & Wiberg 2008, 218.):

- sosio-ekonominen ulottuvuus
- uskonnollinen ulottuvuus
- kulttuuris-etninen ulottuvuus
- keskusta periferia ulottuvuus
- hallitsemistapaan kodistuva tuki
- ulkopolitiikka
- materialistiset versus postmaterialistiset arvot

Näiden eri ristiriitaisuuuksien kautta voidaan analysoida puolueiden välisiä identiteettieroja. Mitä voimakkaampi ja hallitsevampi ulottuvuus on, sitä enemmän se jakaa ihmisiä tai väestöä toisistaan eroaviin ryhmiin. Ristiriitaisuuuksien voimakkuus myös vaikuttaa merkittävästi siihen, mitkä puolueet tekevät keskenään yhteistyötä, tai millä tavalla yhteistyö toteutuu. Jokaisessa yhteiskunnassa on myös sille ominaiset ristiriitaisuudet. Ristiriitaisuudet synnyttävät ja kasvattavat niin puolueita kuin erilaisia intressiryhmiä. (Paloheimo Heikki & Wiberg 2008, 218.)

Suomen puoluekenttä on hyvin moninainen ja kattaa lähes täydellisesti kaikki ristiriitaisuudet. Rauli Mickelssonin mukaan suomalaisen puoluejärjestelmän syntyä voidaan hahmottaa parhaiten modernisaatioteorialla, jonka mukaan modernisaation aiheuttamat ristiriidat ovat synnyttäneet puolueet. Näin Vihreä liitto on syntynyt 1980-luvulla vastaamaan sen ajan tarpeita, ja nationalistiset oikeistopuolueet ovat syntyneet pakolaisuutta ja siirtolaisuutta vastaan. (Mickelsson 2015, 371.) Puolueiden synnyn taustalla on siis yhteiskunnallisia konflikteja, joita puolueet pyrkivät ratkaisemaan omaksutun ideologian avulla (Mickelsson 2015, 350).

2. SOSIAALINEN KONSTRUKTIONISMI

Sosiaalinen konstruktionismi on yleisnimitys tutkimussuunnille, joita yhdistää näkemys tiedon ja käsitteiden yhteisöllisestä eli sosiaalisesta rakentumisesta. Se yhdistää vaikutteita esimerkiksi kielitieteistä, sosiologiasta, filosofiasta ja on näin ollen monitieteellinen tutkimussuuntaus. Keskeisenä ajatuksena on se, ettei ole olemassa objektiivista todellisuutta maailmasta, vaan ainoastaan erilaisia käsityksiä, jotka rakentuvat sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja kulttuurin erilaisissa käytännöissä. (Burr 1995, 1-2.)

Tutkielmani kannalta käsite on keskeisessä asemassa erityisesti juuri viholliskuvien ja toiseuden rakentumisesta tutkittaessa. Myös identiteetin käsite ja kollektiivisen identiteetin muotoutuminen voidaan nähdä sosiaalisen todellisuuden rakentumisen kautta. Tulevissa kappaleissa puhutaan sosiaalisen vuorovaikutuksen merkityksestä viholliskuvien rakentumiselle. Lisäksi identiteetti nähdään jatkuvassa muutoksessa suhteessa ympäröivään todellisuuteen. Sosiaalinen konstruktionismi yhdistää tutkielmani muita tärkeitä käsitteitä ja sen avulla voidaan ymmärtää syvemmin myös viholliskuvien sosiaalista rakentumista. Kuten myöhemmissä kappaleissa tulee esille, puolueet ovat yhteiskunnallisesti tärkeitä vaikuttajia ja sosiaalisen todellisuuden muokkaajia.

2.1. Sosiaalisen konstruktionismin piirteet

Sosiaalisen konstruktionismin teoriat haastavat meidät näkemään todellisuuden rakentumisen eri tavalla. Se korostaa yksilön omaa versiota todellisuudesta, joka rakentuu siinä sosiaalisessa ja kulttuurisessa yhteisössä, jossa yksilö elää. Objektiivista tietoa ei ole olemassa, vaan kaikki tieto rakentuu suhteessa tiedon tuottajan omaan käsitysmaailmaan ja intresseihin. Jokainen yksilö syntyy

jo valmiiseen yhteiskuntaan, jossa on jo olemassa erilaisia ihmisten muodostamia kategorioita ja tietty kulttuurinen ympäristö. Sosiaalisen konstruktionismin teoriat keskittyvät erityisesti kielen tutkimiseen ja ihmisten välisen vuorovaikutuksen tutkimiseen, jonka kautta sosiaalinen todellisuus rakentuu ja muokkautuu. Erityisen tärkeää on havainnoida prosesseja, joissa tietoa syntyy. (Burr 1994, 6-8.)

Kieli on merkittävässä asemassa, kun tarkastellaan sosiaalisen todellisuuden rakentumista sosiaalisen konstruktionismin näkökulmasta. Tapa jolla kieli rakentuu, määrittää myös sen tavan, jolla tietoisuus ja kokemus rakentuvat meidän ympärillä. Kieli synnyttää konflikteja ja sosiaalista muutosta. Sen avulla voimme kategorisoida, erotella ja yhdistää. (Burr Vivien 1994, 33-34.)

Kielen ja keskustelun kautta syntyy todellisuus, joka saa subjektiivisen merkityksen jokaisen kuulijan ja osallistujan omista lähtökohdista käsin (Berger & Luckmann 2000, 29).

Diskurssit muodostuvat kielen kautta. Diskurssit koostuvat merkityksistä, tarinoista, mielikuvista ja metaforista, joiden kautta todellisuus rakentuu. Jokainen diskurssi on erilainen ja rakentaa näin kuvaa maailmasta sen omista lähtökohdista käsin. Jokaista aihetta tai kokonaisuutta voidaan lähestyä useasta eri diskurssista käsin. (Burr 1994, 48-49.) Myös Berger ja Luckmann korostavan kielen ja erityisesti keskustelun tärkeyttä todellisuutta ylläpitävänä mekanismina. Keskustelun kautta yksilö rakentaa ja peilaa omaa identiteettiä suhteessa ympäristöön. Keskustelu myös muuntaa todellisuutta. (Berger & Luckmann 2000, 172-173.)

Edellä sanotusta voidaan todeta, että kieli ja viestintä –myös esimerkiksi puoluelehdet omilla kirjoituksillaan, pyrkivät vaikuttamaan yhteiskunnallisen todellisuuden niiden omista lähtökohdista käsin. Ne luovat mielikuvia, tarinoita ja käsitteitä, joiden kautta ne voivat rakentaa todellisuutta.

2.3. Media poliittisen ilmapiirin rakentajana

Median vaikutus yhteiskunnallisiin asioihin kiteytyy erityisesti agendavaikuttamiseen. Tällä tarkoitetaan sitä, että median välityksellä voidaan vaikuttaa siihen, mistä asioista yhteiskunnassa keskustellaan ja mitkä asiat nousevat yleisen keskustelun kohteeksi. (Kunelius ym. 2010, 398.) Tämä agendavaikuttaminen näkyy vahvasti tutkimissani aineistoissa. Puoluelehdet käsittelevät ajankohtaisia yhteiskunnallisia ongelmakohtia ja tuovat ne yleisön eteen omista lähtökohdista käsin, sekä eri asioita painottaen. Mielestäni agendavaikutuksessa on myös oleellista se, millä tavalla asioista puhutaan.

Kysymys journalismin riippuvuudesta ja itsenäisyydestä suhteessa muihin toimijoihin on mediatutkimuksen kiistellyimpiä aiheita. Journalismi on monin tavoin riippuvainen siitä tiedosta, jota muut instituutiot tuottavat. Lisäksi journalismin avulla tuotetaan tietoa, joka on näiden muiden instituutioiden hyväksymää. Kunelius toteaa, että journalismin kyky arvottaa ja arvioida eri tapahtumia on usein linjassa sen kanssa, mitä pidetään kansallisesti tärkeänä ja mikä nähdään kansallisena etuna. Toimintaa rajaa myös se tosiasia, että journalismi on usein yksityistä liiketoimintaa. (Kunelius 2003, 24.)

Esa Sirkkunen puhuu artikkelissaan kielen tuottamasta vallasta. Uutiset ja tiedostusvälineiden tuottama näkökulma jostakin yksittäisestä asiasta, eivät kuvaa todellisuutta sellaisenaan, vaan ne tuottavat versioita todellisuudesta. Yksilön on helppo analysoida uutisten sisältöä, mutta uutisten esitystapa ei anna tietoa siitä, mitä toimittaja on mahdollisesti jättänyt uutisestaan pois. Journalismi on siis ihmistekoista ja osa yhteisesti jaettua todellisuutta. Uutiset rakentavat maailmaa ja ovat osa sitä. (Sirkkunen Esa 1996, 71-72.)

Viestintää voidaan siis pitää todellisuutemme keskeisenä osa-alueena. Yhteiskunnallinen todellisuus rakentuu jatkuvan vuorovaikutuksen pohjalta, jossa eri poliittiset ryhmät erilaisin voimavaroin pyrkivät viestinnän kautta vaikuttamaan ja rakentamaan sosiaalista todellisuutta. (Kauppi 2004, 80-81.) Tiedotusvälineillä on siis merkittävää valtaa. Heikki Paloheimo ja Mati Wiberg erittelevät kolme erilaista käsitystä joukkotiedotusvälineiden vallasta (Paloheimo & Wiberg 2008, 252-254.). Näitä ovat:

- Tiedotusvälineiden näkeminen kansalaisten keskusteluareenana, jossa tiedotusvälineet nähdään avoimena areenana, jossa jokainen yksilö voi tuoda omia näkemyksiään yhteiskunnalliseen keskusteluun. Tiedotusvälineet eivät voi vaikuttaa yhteiskunnallisiin tapahtumiin, vaan se nähdään kansalaisten palvelijana. Tämä käsitys on Paloheimon ja Wibergin mukaan ihanteellinen, mutta epärealistinen.
- Tiedotusvälineiden näkeminen eliittien palvelijana näkee taas politiikan, talouden ja kulttuurin eliitit merkittävänä vallan lähteenä. Ne voivat muotoilla julkisen keskustelun esityslistan ja vaikuttaa täysin siihen, mistä joukkotiedotusvälineissä keskustellaan. Tämän käsityksen mukaan joukkotiedotusvälineet ovat yhteiskunnan eliittien propaganda- ja indoktrinaatio-osasto.
- Kolmas käsityksistä on dediakratia, joka näkee joukkotiedotusvälineet kansanvallan ja poliittisten eliittien haastajana. Tämän näkemyksen mukaan joukkotiedotusvälineillä on merkittävää valtaa, koska ne voivat valita mistä uutisoidaan ja mitkä asiat jäävät julkisen keskustelun ulkopuolelle. Ne myös pystyvät vaikuttamaan siihen, mistä näkökulmasta käsin asioita tarkastellaan. Nykyaikainen yhteiskunta antaakin paljon enemmän tilaa joukkotiedotusvälineiden vaikutusvallalle.

Nämä näkemykset auttavat hyvin myös hahmottamaan puoluelehtien vallan ja vaikutusmahdollisuuksien olemusta. Pekka Isotalus käsittelee kirjassaan medioitumisen käsitettä, jolla tarkoitetaan yhteiskunnallista muutosprosessia, jossa median vaikutusvalta nähdään hyvin merkittävänä yhteiskunnan eri osa-alueilla. Kyse on siitä, että saamamme tieto ja kokemukset ovat median välittämiä. Isotalus vertaa medioitumista nykyajan suuriin yhteiskunnallisiin muutoksiin kuten yksilöllistymiseen, kaupallistumiseen ja globalisaatioon. (Isotalus Pekka 2017, 19-20.)

Viholliskuvien näkökulmasta medialla on erityinen merkitys toiseuden rakentamisessa. Sen kautta eri ryhmät levittävät stereotypioita ja kuvauksia sekä ulkoisesta että sisäisestä vihollisesta. Erityisesti yhteiskunnallisessa asemassa olevat toimijat (kirkko, poliitikot, yhteiskunnalliset liikkeet) pyrkivät näin vaikuttamaan ympäröivän yhteiskunnan ilmapiiriin. (Fiebig-von Hase 1997, 13.)

2.4. Puolueet sosiaalisen todellisuuden rakentajana

Käsittelen tutkielmassani yhden kappaleen verran puolueiden vaikutusta sosiaalisen todellisuuden muotoutumiseen, koska aineistoni koostuu puolueiden tuottamasta informaatiosta. Puolueilla on edelleen merkittävää vaikutusvaltaa, vaikka toisaalta niiden kykyä vastata postmodernin yhteiskunnan nykyaikaisiin haasteisiin on myös asetettu kysenalaiseksi (esim. Paloheimo & Wiberg 2008, 242).

Puolueet ja erilaiset yhdistykset toimivat määrätietoisesti omien uskomusten ja arvojen edistämiseksi. Ne pyrkivät sosiaalistamaan ihmisiä tiettyyn arvomaailmaan tai normistoon vallankäytön ylläpitämiseksi. Tällaista toimintaa voidaan nimittää propagandaksi tai indoktrinaatioksi riippuen siitä, kuinka tietoisia ihmiset ovat vaikutusyrityksen kohteena olemisesta. Propagandassa uskomuksiin ja arvoihin pyritään vaikuttamaan niin näkyvästi, että ihmiset tietävät olevansa vaikutusyrityksen kohteena. Indoktrinaatiossa on taas kysymys piilovaikuttamisesta, jossa pyritään vaikuttamaan ihmisten arvoihin ja uskomuksiin niin, etteivät ihmiset huomaa olevansa vallankäytön tai vaikutuksen kohteena. (Paloheimo Heikki & Wiberg 2008, 65-66.)

Poliittinen elämä ja poliittisen keskustelun teemat vaihtuvat kuukaudesta ja vuodesta toiseen. Puolueet, eri poliittiset ryhmät ja painostusjärjestöt pyrkivät saamaan yhteiskunnalliset keskustelun areenalle sellaisia asioita, jotka vievät niiden omia intressejä ja etuja eteenpäin. Omalle ryhmälle tärkeät yhteiskunnalliset kysymykset ja asiakokonaisuudet tulee saada osaksi politiikan päiväjäristystä, jotta yhteiskunnalliset, taloudelliset ja poliittiset tavoitteet saataisiin toteutettua. (Paloheimo & Wiberg 2008, 288.)

Tämä keskustelu eri puolueiden ja eturyhmien välillä on jatkuvaa tasapainottelua ja valtataistelua. Jokaiselle poliittiselle asiakokonaisuudelle on leimallista se, että ne eivät ole neutraaleja, vaan asiakokonaisuudet ja teemat ovat aina jonkin poliittisen ryhmän omia teemoja ja ryhmälle ominaisia. Ryhmät pyrkivät myös pitämään itselle tärkeitä teemoja julkisen keskustelun asialistalla. Samalla ne pyrkivät vähentämään tai lopettamaan sellaisen keskustelun, joka on niille epäedullinen. (Paloheimo & Wiberg 2008, 286-289.) Tämä poliittisten teemojen leimallisuus näkyy hyvin selkeästi myös tutkimassani aineistossa. Perussuomalaiset keskittyvät maahanmuuttopolitiikkaan ja sen piirteiden sekä toimivuuden arviointiin. Se pyrkii puolueena nostamaan keskusteluun sellaisia näkökulmia, jotka ovat sille itselle edullisia. Vihreät taas keskittyvät luonnonsuojeluteemaan, sekä yhdenvertaisuuden tematiikkaan sille itselle edullisesta näkökulmasta käsin.

Poliittiset toimijat ja ryhmät vaikuttavat julkiseen keskusteluun ja todellisuuteen myös rajaamalla julkisessa keskustelussa olevia aiheita. Media raportoi usein vain niistä asioista, joita poliitikot ja virkamiehet ovat jo käsitelleet. Media tulee ikään kuin jäljessä ja raportoi jo tapahtuneista asioista. Poliitiikan päiväjärjestys on siis monella tavoin valinnainen. Poliittiset toimijat voivat vaikuttaa siihen, mitkä asiat nousevat julkisen keskustelun agendalle ja mitkä asiat organisoidaan politiikasta pois. (Paloheimo & Wiberg 2008, 292.) Rauli Mickelsson on kuitenkin esittänyt (2015, 331-332), että nykyaikaisen median pirstaloituminen on vähentänyt puolueiden poliittista aloitekykyä, ja media voi luonnollisesti nostaa keskusteluun myös asioita, jotka eivät ole vielä olleet poliittisella agendalla.

Paloheimo ja Wiberg esittävät kirjassaan David Eastonin poliittisen järjestelmän panostusmallin, jossa poliittiset puolueet nähdään portinvartijan roolissa yhdessä painostusryhmien ja joukkotiedotusvälineiden kanssa. Portinvartijoina puolueet voivat suodattaa vaatimuksia ja eri intressejä, sekä vaikuttaa näin siihen, mitkä asiat nousevat poliittiseen päätöksentekoon ja poliittisen päiväjärjestyksen esityslistalle. (Paloheimo & Wiberg 2008, 132.)

Rauli Mickelsson on tuonut esille näkökulman, jonka mukaan esimerkiksi puoluelehtien siirtyminen tietoverkkoihin, sekä sosiaaliseen median käyttö 2010-luvulla ei ole edistänyt puolueiden valtaa poliittisen agendan määrittelijänä. Tiedotusvälineillä on suurin valta agendan muotoilussa. Nykyään voidaanakin puolueiden kohdalla puhua enemmän julkisuuden hallinnasta kuin selkeästä agendavaikuttamisesta. (Mickelsson 2015, 332).

3. VIHOLLISKUVATUTKIMUS

Viholliskuvat ovat väline taistelussa poliittisesta vallasta ja taloudellisista eduista niin kansallisella kuin kansainväliselläkin tasolla (Fiebig-von Hase 1997, 31). Viholliskuvia on tutkittu paljon jo ennen toista maailmansotaa, mutta niiden tutkiminen nousi erityisesti suosioon vasta kylmän sodan aikaan. Tieteelliset lähtökohdansa viholliskuvatutkimus sai ryhmäkäyttäytymisen, stereotyyppien ja ennakkoluulojen tutkimuksesta. (Harle 1991, 33.)

Vilho Harlen mukaan viholliskuvatutkimus on osa sosiaalipsykologista tutkimusperinnettä ja samalla se liittyy sotatutkimukseen, sekä muuhun kansainväliseen propagandatutkimukseen (Harle 2000, 10). Viholliskuvien tutkiminen on myös osa identiteettitutkimusta ja erityisesti esillä silloin, kun käydään keskustelua kansallisista identiteeteistä ja niille ominaisista piirteistä. (Fiebig-von Hase 1997, 1.) Identiteetin käsitettä ja sen muotoutumista on käsitelty aikaisemmissa kappaleissa.

Viholliskuvat ovat osa nykyaikaisia yhteiskuntia ja ne ovat läsnä kaikkialla. Käsitteen määrittäminen on kuitenkin vaikeaa, koska se on osittain kulttuurisesti rakennettu ja kulttuurien muokkaama stereotyyppinen arvio `toisesta`. (Fiebig-von Hase 1997, 2.) Viholliskuvia käytetään poliittisen vallan välineinä. Niiden avulla pyritään saavuttamaan materialistisia etuja niin kansallisella kuin kansainväliselläkin tasolla. (Fiebig-von Hase 1997, 31.) Viholliskuvatutkimuksessa on kysymys hyvän ja pahan vastakohtaisuuden ongelmasta, jossa erilaiset arvot ja ihanteet pyrkivät erottelemaan hyvän pahasta (Harle 1991, 13).

Tässä osiossa esittelen viholliskuvatutkimuksen keskeisiä käsitteitä ja teorioita. Lisäksi seuraavissa kappaleissa käsitellään viholliskuvan rakentumiseen, sekä sen ylläpitämiseen liittyviä periaatteita. Tutkielmani pohjautuu teoriaohjaavaan aineistoanalyysiin. Aineiston luokitteluun on käytetty tässä osiossa esiteltyjä viholliskuvatyyppisiä. Lisäksi osiossa puhutaan viholliskuvien tarpeesta, sekä niiden merkityksestä yksilö- ja ryhmätasolla.

3.1. Viholliskuvatutkimuksen keskeiset käsitteet

Vilho Harlen mukaan helpoin tapa ymmärtää vihollisen käsite on sanoa, että vihollinen on syvästi erilainen kuin minä tai me. Vihollisen käsitettä käytetään silloin, kun `minua` tai `meitä` pidetään syvässä mielessä erilaisena suhteessa `toiseen`. Tähän erotteluun liittyy myös hyvän ja pahan vastakohtaisuus. Hyvä liitetään `meihin` ja paha `toiseen`. Näin vieras muuttuu `viholliseksi`, jonka piirteitä ja toimintaa pidetään uhkaavana. `Meihin` myös yhdistetään oikeus, laki ja moraali. Vihollinen edustaa vastakkaisuutta tälle kaikelle. (Harle 1991, 16-17.)

`Toiseus` ei yksinään tarkoita vihollisuutta, koska `toiseudella` voidaan viitata neutraalisti myös muihin ihmisiin tai ryhmiin, joilla on oma identiteetti ja oikeus olemassaoloon. Kun tähän `toiseuteen` liitetään vihamielisyyttä ja negatiivisia piirteitä, voi `toisesta` tulla vihollinen. Toiseudella on myös tärkeä sosiaalinen tehtävä. Sen kautta voidaan hahmottaa sosiaalista järjestystä ja tehdä ero niihin, jotka noudattavat sääntöjä, suhteessa `toisiin`, jotka eivät noudata (Harle 2000, 10-11.)

Viholliseen liittyvä vääryys on jotakin, josta on päästävä eroon ja joka jää `meistä` jälkeen. Vihollinen edustaa kuolemaa ja "jätöstä". Se pitää poistaa ja pitää erossa muuten terveestä yhteisöstä. Harle ottaa esimerkiksi ydinjätteen, jonka hävittäminen ja piilottaminen jakaa ihmisten mielipiteitä, mutta joutuminen kontaktiin jätteen kanssa tuhoaisi ihmisen. (Harle 1991, 17-18.)

Viholliskuvien käyttö liittyy hyvin voimakkaasti hyvän ja pahan vastakohtaisuuksien problematiikkaan. Vilho Harlen mukaan yhden viholliskuvan murtuminen merkitsee usein toisen viholliskuvan syntymistä. Hyvän ja pahan vastakohtaisuuden ongelmat synnyttävät viholliskuvat. Viholliskuvien tarve häviäisi ainoastaan silloin, jos tästä vastakkainasettelusta luovuttaisiin kokonaan. Mielenkiintoista on myös se, että viholliskuvat kertovat usein enemmän `meistä` kuin `toisesta`. (Harle 1991, 15.) Tämä tulee esille myös tutkielmani analyysiosiossa, jossa pohditaan puolueiden omaa identiteettiä viholliskuvien kautta. Eronteko `toiseen` kertoo samalla sen, kuinka puolue organisaationa määrittelee ja näkee itsensä. Vihollinen edustaa vastakohtaa omille arvoille. Lisäksi aineistosta huomaa, että vihollinen on usein abstrakti käsite, ei pelkästään jokin tietty ihmisryhmä, vaan näkymättömämpi ja laajempi käsite.

Vieraan, erilaisen ja toiseuden kautta rakennetaan ryhmän omaa yhteisöllistä identiteettiä ja säilytetään sekä ylläpidetään ryhmälle ominaisia arvoja. (Harle 1993,10.)

Kaikkea erilaisuutta tai erottelua ei kuitenkaan voida yhdistää vihollisuuteen. Erottelun tekeminen esimerkiksi tutun ja vieraan ihmisen välillä, hyvän ja huonon ruuan välillä, tai miehen ja naisen välillä ei sisällä itsessään mitään ongelmallista. Tällainen eronteko on luonnollista ja myös perusta elämän jatkumiselle. `Vihollinen` tulee käsitteenä mukaan vasta, kun erotteluun liitetään hyvän ja pahan vastakohtaisuus, jossa paha liitetään `toiseen`. Näin `toinen` muuttuu vieraaksi ja erilaiseksi, jota pelätään ja pidetään uhkaavana. (Harle 1991, 18.)

Myös Kurt ja Kati Spillmanin mukaan vihollisen käsite voidaan nähdä vastakohtana tiiviille yhteenkuuluvuuden tunteelle. Välissä on kuitenkin skaala neutraalimpia tunteita. Näitä neutraaleja tuntemuksia tunnetaan usein ihmistä tai ryhmää kohtaan, joiden olemassaoloon suhtaudutaan yhdentekevästi tai neutraalisti. (Spillmann Kurt & Kati 1997, 52.)

Fiebig-von Hasen mukaan `toinen` yhdistetään viholliseen silloin, kun sen olemukseen liitetään käsitys äärimmäisestä uhkasta. Tällainen kokemus uhkasta lietsoo usein väkivaltaiseen käytökseen `toista` vastaan. Viholliskuvia käytetäänkin myös valtasuhteiden oikeuttamiseen kansallisvaltioiden ja kansainvälisten organisaatioiden toiminnassa. (Fiebig-von Hase 1997, 3.)

Ulrich Beck käsittelee viholliskuvia osana valtiota, kansallisvaltiota ja armeijaa. Viholliskuvien avulla oikeutetaan valtion monopolia väkivallan käyttöön armeijan avulla. Kun puhutaan viholliskuvista, arvojärjestelmä kääntyy usein pääläelleen. Vihollista kohtaan muuten kielletyt asiat ovat sallittuja ja kannustettuja. Normaleissa olosuhteissa toisen tappaminen on murha, mutta viholliskuvien vaikutuksen alla tai sotatilanteessa tappamisesta tulee "velvollisuus". Viholliskuvien avulla myös oikeutetaan ihmisryhmien mobilisointia `toista` vastaan, väkivaltakoneiston käyttöä ja jopa demokraattisten vapausoikeuksien ja ihmisoikeuksien kumoamista tietyltä ihmisryhmältä eli `viholliselta`. (Beck 1997, 66.)

Tutkimassani aineistossa on mielenkiintoista se, että perussuomalaiset korostavat monessa artikkelissa suomalaisten (erityisesti vähävaraisten ja duunareiden) oikeutta erilaisiin etuuksiin suhteessa parempiosaisiin suomalaisiin, mutta pakolaisilta ja maahanmuuttajilta näitä oikeuksia halutaan selkeästi rajata. Huono-osaisuus ei siis koske kaikkia ihmisryhmiä samalla tavalla. Huono-osaisuus koskettaa eri tavalla riippuen siitä puhutaanko `meistä` vai `toisesta`.

Ulrich Beck haluaa tehdä tarkan eron viholliskuvan ja kulttuuristen heterostereotyyppien välille. Heterostereotyyppiä koskee yksilöä tai ryhmää oman yhteisön tai yhteiskunnan sisällä. Ulkoinen vihollinen taas tulee yhteiskunnan ja valtion ulkopuolelta. Ulkoinen vihollinen syntyy silloin, kun näitä heterostereotyyppiä legitimoidaan ja yhdistellään koskemaan jotakin tiettyä ihmisryhmää. Tämä jako on kuitenkin haasteellinen yhteiskunnissa, joissa väestö koostuu merkittävien osin myös maahanmuuttajista. Tällöin ihmisryhmä voi tuntea lojalisuutta samaan aikaan sekä entiseen kotimaahan kuin myös nykyiseen asuinvaltioon. (Beck 1997, 66-67.)

3.2. Vihollisen perusta ja historia

Vihollisuuden perustan voidaan nähdä syntyvän yksilön omista kokemuksista tai ryhmädynamiikasta (sosiologinen perusta). Yksilöteoria koostuu kolmesta eri näkökulmasta, jotka ovat *sosiobiologinen teoria*, *psykoanalyysinen teoria* ja *kognitiivinen teoria*. Ryhmäteoria eli *sosiologinen ryhmäteoria* taas painottaa ryhmän sisäistä yhteenkuuluvuutta, yhteisiä arvoja ja erontekoa suhteessa muihin ryhmiin. (esim. Fiebig-von Hase 1997, 15-16).

Vilho Harle näkee vihollisen käsitteen taustalla länsimaisen kulttuurin dualistisen tradition. Tälle traditiolle on ominaista joko-tai-periaate liittyen vastakohtapareihin (hyvä ja paha, ystävä ja vihollinen, minä ja toinen). Dualistisen tradition juuret ovat kaukana historiassa, uskonnossa ja yhteiskuntaamme määrittävissä filosofisissa periaatteissa. (Harle 1991, 26-28.)

Seuraavaksi erittelen yksilöä korostavat teoriat ja ryhmäteoriat, joiden avulla voidaan hahmottaa viholliskuvan syntymistä monimutkaisena ja muuttavana prosessina.

3.2.1. Yksilöä korostavat teoriat

Yksilöulottuvuutta korostavien teorioiden mukaan vain yksilö voi vihata. Teorian mukaan viholliskuvat ovatkin yksilön omien aistimusten, intohimojen ja erilaisen syiden muodostamia kokonaisuuksia. Sosiobiologinen-, psykoanalyysinen- ja kognitiivinen näkökulma ovat keskeisimmät lähestymistavat, joiden avulla yksilön viholliskuvien muodostumista ja syntymistä voidaan arvioida yksilöä korostavasta näkökulmasta käsin. (Fiebig-von Hase 1997, 4.)

Sosiobiologisen teorian mukaan vihollisen tarve on biologinen normi, joka on sisään rakennettu ihmiseen. Tapa nähdä tuntematon vihollisena on ollut elinehto yksilön ja ryhmän selviytymiselle aina ihmiskunnan alkuajoista lähtien. (Fiebig-von Hase 1997, 4.) Myös Kurt ja Kati Spillmann (1997, 48-49) puhuvat ystävä-vihollinen erottelusta, joka on ohjannut yksilöiden ja ryhmien käyttäytymistä, sekä niiden välistä vuorovaikutusta aikojen alusta lähtien.

Psykoanalyysisen teorian keskiössä ovat yksilön lapsuudessa koetut kokemukset, joiden uskotaan ohjaavat ihmisen käytöstä läpi elämän. Viholliskuvat voivat antaa ikään kuin henkisen tuen yksilön omalle epäluottamukselle, aggressioille, stereotyyppioille ja negatiiviselle suhtautumiselle jotakin tiettyä ryhmää eli `vihollista` kohtaan. (Fiebig-von Hase 1997, 5). Tämän käsitteen mukaan kuva vihollisesta syntyy lapsuuden kokemusten pohjalta (Harle 1991, 38). Myös Freudin mukaan lapsuuden kokemukset ja kehitys vaikuttavat yksilön tapaan nähdä itsensä suhteessa toiseen (Spillmann Kurt & Kati 1997, 57).

Kolmas yksilöulottuvuutta korostava teoria on *kognitiivinen teoria*. Sen juuret ovat kognitiivisessa psykologiassa. Näkökulman mukaan yksilöt organisoivat tiedon, vaihtoehdot ja havainnot omiksi arvosysteemeiksi ja uskomusjärjestelmiksi. Nämä arvot ja uskomukset toimivat suodattajina, kun yksilö arvioi ympärillä olevaa maailmaa ja siitä saamaansa informaatiota. Teorian mukaan yksilö ottaa ympärillä olevasta maailmasta itselleen sen tiedon, joka sopii parhaiten sen omaan arvomaailmaan ja jättää muun tiedon huomioimatta. (Fiebig-von Hase 1997, 7-8.) Näin myös `vihollisesta` muodostuu yhä uhkaavampi kuva, mitä enemmän sen arvot sotivat yksilön tai ryhmän omia arvoja vastaan. Kun tiedot ovat puutteelliset, johtaa tietämättömyys siihen, että vihollisen kielteiset piirteet saavat liioitellun painoarvon. Hyviä ominaisuuksia taas vähätellään. (Harle 1991, 39.)

3.2.1. Ryhmäteoriat

James A. Ahon mukaan (1994, 3-4) käsitys vihollisesta on yksi keskeisimpiä ulottuvuuksia, kun keskustellaan siitä, kuka on vastuussa ympärillä tapahtuvista pahoista asioista. Vaikka vihollinen olisi todellinen ja luonnollinen, se on kuitenkin ainakin osittain meidän itsemme luoma käsitys toiseudesta. Erityisen tärkeää on huomata, että vihollinen on sosiaalisesti rakennettu käsite `toisesta`. Ahon mukaan vihollinen syntyy sosiaalisessa vuorovaikutuksessa yksilöiden ja ryhmien välillä, eikä se ole kenenkään yksin rakentama. (Aho 1994, 6.)

Myös Carl Schmitt painottaa kollektiivisen ryhmän tärkeyttä vihollisen ymmärtämisessä. Hänen mukaan vihollinen voidaan määritellä ainoastaan ihmiskollektiivin kautta. Vihollinen on aina julkinen ja jonkin ryhmän muodostama käsitys `toisesta`. Vihollinen syntyy taistelussa kahden eri ryhmän välillä. Kaikki poliittiset käsitteet, termit ja kuvat sisältävät vastakkainasettelun ulottuvuuden, joka on ominaista viholliskuvan syntymisessä. (Schmitt 1976, 28-30.)

Ryhmäteorioiden keskiössä on sosialisatioprosessin tärkeys ja ryhmäkäyttäytyminen. Viholliskuvat syntyvät yksilöiden ja ryhmien välisessä vuorovaikutuksessa. Yksilö on jatkuvassa vuorovaikutuksessa suhteessa sosiaaliseen ympäristöön, josta se saa vaikutteita. Taloudellinen, poliittinen ja kulttuurinen ympäristö muokkaavat yksilöiden ja ryhmien käyttäytymistä. Samalla ympäristö antavaa raamit yksilöiden ja ryhmien toiminnalle. (Fiebig-von Hase 1997, 12.) Sosiaaliset ryhmät omaksuvat ryhmän sisäiset ominaisuudet ja näitä ominaisuuksia aletaan pitää biologisena normina. Tämä selittää oman `lajin` paremmuuden korostamisen suhteessa muihin. (Harle 1991, 41-42.) Vihollinen on siis yhdessä luotu sosiaalinen rakennelma. Vilho Harlen mukaan ryhmä objektivoi ja siirtää oman pahuuden `toiseen`, mutta unohtaa samalla itse luovansa vihollisen. (Harle 2001, 14.)

Tutkielmassani onkin tärkeää hahmottaa myös analyysin kohteena olevien puolueiden ajankohtaista toimintaympäristöä, jotta voidaan ymmärtää niiden rakentamia viholliskuvia. Puolueet käsittelevät lehtiartikkeleissa asioita, jotka ajankohtaisesti koskettavat tavallisten ihmisten arkea. Ne tarkastelevat tapahtumia omista lähtökohdista käsin ja omien intressien vaikuttaessa taustalla.

Ryhmän sosialisatioprosessi voidaan jakaa kahteen eri vaiheeseen: primaarivaiheeseen ja sekundaarivaiheeseen. Erityisesti lapsuusajan sosialisatioprosessi, eli primaarivaihe, on tärkeä ryhmäteorioita ajatellen. Lapsuudessa yksilön tiedollinen kapasiteetti lisääntyy jatkuvasti. Samalla kasvuympäristön kulttuurisen arvot ja ympäristön omaksumat stereotyyppit siirtyvät yksilölle. Yksilön identiteetti kehittyy niiden roolien ja asenteiden varjossa, joita sen ympärillä vaalitaan ja arvostetaan. Primäärivaiheessa erityisesti lapselle tärkeiden ihmisten antama malli ja arvot vaikuttavat siihen, kuinka lapsi näkee mailman tai `toisen`. (Fiebig-von Hase 1997, 12-13.)

Sekundaarista sosialisatioprosessia kutsutaan myös toisen asteen sosialisatioksi, joka on elämänmittainen prosessi. Siinä keskiössä ovat koulut, uskonnolliset ryhmittymät, puolueet, järjestöt ja media, jotka jatkuvasti syöttävät yksilölle informaatiota ja sosiaalisia impulsseja. Ne myös siirtävät stereotyyppioita, stereotyyppisiä kuvauksia ja viholliskuvia yksilöille sekä ryhmille. Fiebig-von Hase puhuu hallitusten strategioista ja siitä, kuinka hallinnon tavoitteena on usein siirtää tiettyjä poliittisia asenteita ja arvoja kansalaisille – myös viholliskuvia. (Fiebig-von Hase 1997, 13-14.)

Ryhmänäkökulmasta katsottuna sosialisatioprosessi on keskiössä myös omaa tutkielmaani ajatellen, koska juuri puolueet ja niiden välittämä tieto median kautta ovat tärkeässä osassa ihmisten sosialisatioprosessien taustalla, kuten yllä on tullut esille.

3.3. Viholliskuvan rakentuminen ja ylläpitäminen

Viholliskuvien rakentaminen on usein tärkeä tehokeino erilaisten konfliktien ja mobilisointipyrkimysten taustalla. Viholliskuvat vaikuttavan konfliktien syntyyn ja niiden avulla pyritään yhdistämään ihmisiä yhtenäiseksi joukoksi sellaisten asioiden taake, jotka ovat omalle ryhmälle tärkeitä. (Spillmann Kurt & Kati 1997, 43.)

Seuraavaksi erittelen viholliskuvien rakentumista ja niiden ylläpitämistä viholliskuvaluokkien ja viholliskuville ominaisten piirteiden kautta. Aineistossani puolueet pyrkivät nostamaan tärkeinä pitämiään asioita yleiseen keskusteluun ja samalla ne pyrkivät mobilisoimaan ihmisiä arvottamiensa asioiden taakse. Annettava informaatio tukee selkeästi puolueelle tärkeitä arvoja ja tarkastelee käsiteltävää asiaa puolueen omista lähtökohdista käsin. Viholliskuvien luominen ja niiden ylläpitäminen erilaisten mekanismien kautta on keskeinen osa viholliskuvatutkimusta.

3.3.1. Viholliskuvien luominen ja ylläpitäminen

Vilho Harle on tuonut kirjassaan esille luokituksen, jolla voidaan arvioida vihollisen inhimillisyyttä. Hän on luonut ryhmittelyn Ofer Zurin (1991) esittämien perusteluiden pohjalta. Vihollinen voidaan nähdä inhimillisenä toimijana tai sen inhimillisyyttä voidaan kieltää täysin. Inhimillisyyden täydellinen kieltäminen helpottaa syyllisyyden tunteita esimerkiksi sotatilanteissa. Myös vihaaminen on helpompaa silloin, kun `toinen` nähdään syvästi erilaisena suhteessa `meihin`. Nämä seitsemän näkökulmaa vihollisen inhimillisyyden arvioinnissa ovat (Harle 1991, 36-37):

1. *Vihollinen pahana ihmisolentona.* Vihollinen nähdään ihmisenä ja sen inhimillisyyttä ei kiistetä, mutta viholliseen liitetään kielteisiä ominaisuuksia ja pahuutta.

2. *Vihollinen kasvottomana massana.* Vihollinen nähdään koostuvan yhdestä massasta, joka nähdään kasvottomana, ilmeettömänä ja yksilöllisyytensä menettäneenä. Esimerkiksi kansalaisuuksien samaistaminen yhdeksi ja samaksi massaksi ilman yksilöllisten erojen tunnustamista.

3. *Vihollinen viettelevänä naisena.* Vihollisen käytöstä tai toimintaa kuvataan naiselliseksi viettelystä. Tämä käsite tulee erityisesti historiasta, mutta sillä on merkitystä myös nykyajan viholliskuvia analysoitaessa.

4. *Vihollinen humanoidina.* Vihollista kuvataan saatanana tai paholaisena. Sen inhimillisyyttä kielletään täysin. Vihollinen nähdään pahana, joka on kuoleman, hävityksen ja täydellisen pahan kuva.

5. *Vihollinen eläimenä.* Vihollista kuvataan eläimeksi (käärmeeksi, rotaksi, krokotiiliksi). Inhimillisyyttä kielletään täysin. Esimerkiksi Natsisaksassa juutalaisten sijasta kaasukammiossa tapettiin rottia. Vihollinen siis samaistetaan eläimeen.

6. *Vihollinen elottomana esineenä.* Tässä vihollinen on menettänyt myös elämän ominaisuuden. Esimerkiksi sotilaista puhutaan `aseina`. Tunteet, syyllisyys ja katumus poistuvat ja tilalle jää ainoastaan rationaalinen strateginen analyysi.

7. *Vihollinen abstraktioina tai numeroina*. Viholliselle on keksitty kaksoisnimi, joka kuvastaa vihollista numeroina tai abstraktiona. Esimerkiksi megakuolemalla tarkoitetaan suurta määrää kuolleita ihmisiä, tai “maalin palveleminen” tarkoittaa tappamista.

Omassa tutkielmassani nämä inhimillisyyden arvioinnin piirteet ovat ohjaamassa aineiston analyysiä. Ne antavat raamit sille, mitä aineistosta nostetaan esille ja mitä pidetään tutkimuskysymyksen kannalta oleellisena. Analyysissä yhdistelen näitä Vilho Harlen (Ofen Zuria mukaelleen muodostamia) viholliskuville ominaisia piirteitä ja tulevassa kappaleessa esitettäviä viholliskuvatyyppejä, jotka Kurt & Kati Spillmann ovat kehittäneet. Analyysin kohteena olevissa puoluelehdissä korostuu vihollisen näkeminen kasvottomana massana ja pahana ihmisolentona. Jokin muu aineisto voisi olla hedelmällisempi voimakkaampien viholliskuvien käytölle, mutta myös piiloisista vastakkainasetteluista saa paljon mielenkiintoista näkökulmaa käsittelemääni aineistoon.

3.3.2. Vihollisen todellistamisprosessi

James A. Ahon esittämä reifikaatioprosessi, eli vihollisen todellistamisprosessi, on tärkeä osa viholliskuvatutkimusta. En itse analysoi aineistostani löydettyjen viholliskuvien todellistamisprosessia, mutta tuon sen esille tutkielmassani pintapuolisesti, koska se syventää viholliskuvien ymmärtämistä. Lisäksi tuon analyysivaiheessa esille todellistamisprosessille ominaisia piirteitä, jos niitä löytyy aineistosta.

James A. Ahon esittämä reifikaatioprosessi eli todellistamisprosessi liittyy viholliskuvien ylläpitämiseen ja erityisesti niiden luomiseen. Todellistamisprosessista on kyse silloin, kun puhutaan ihmisten tavasta nähdä oma luomus sellaisena asiana, johon heillä ei ole valtaa, tai josta he eivät itse ole vastuussa. Luomuksen seuraukset pitää kärsiä passiivisesti, koska sen olemassaoloon ei voida enää vaikuttaa. Tästä on annettu esimerkkinä ihmisen kehittämä atomipommi. (Aho 1994, 27.)

Reifikaatioprosessissa ihmisten itse luomat ajatukset ja tavat, eli sosiaalisesti luotu todellisuus, näyttäytyy täysin ulkopuolelta annettuna. Tämä todellisuus on jo olemassa sellaisenaan, eikä siihen pysty enää itse vaikuttamaan. Tähän annettuun “kohtaloon” tulee vain tottua. (Harle 1991, 44). Berger ja Luckmannin mukaan reifioitunut maailma on ei-inhimillinen. Se voidaan nähdä objektivoitumisprosessin äärimuodoksi, jossa yksilön ja maailman välinen suhde kääntyy ylösalaisin. Inhimillinen toiminta ei näin ollen tuota todellisuutta, vaan todellisuus ja maailma tulee annettuna. Näin inhimillinen toiminta heijastaa vain “asioiden luontoa”, kuten Berger ja Luckmann sen toteavat. (Berger & Luckmann 2000, 104.)

Todellistamisprosessin voidaan nähdä etenevän askel askeleelta. Aho esittelee Bergerin ja Luckmannin todellistamisprosessin vaiheet, joita ovat nimeäminen, legitimointi, myyttien luominen, sedimentointi eli erottelu ja rituaali. Prosessi ei kuitenkaan aina etene suoraan tässä järjestyksessä. (Aho 1994, 27.)

Nimeäminen on sosiaalisen määrittelyn välttämätön edellytys. Nimeämisen avulla jollekin ryhmälle tai yksilölle annetaan jokin tunnus. Tämä tunnus voidaan antaa tiedotusvälineiden toimesta, jolloin se on julkinen, tai se voidaan antaa esimerkiksi huhun muodossa, jolloin se on vähemmän julkinen. Kohde nimetään, koska sen toiminta tai erilaisuus nähdään ongelmana. Nimeämisellä ei välttämättä pyritä vihamielisyyteen, mutta sen käyttö poliittisesti ja kansallisesti vaikuttaa usein laajasti kohteen toimintamahdollisuuksiin. Nimeäminen ei ole kuvaus kohteesta, vaan se juuri luo kohteen kielteisyyden. Pakolainen ja “mutakuono” ovat esimerkkejä kohteen nimeämisestä. (Aho 1994, 28.)

Legitimoinnin avulla nimeäminen liitetään ja sidotaan kohteeseen. Ahon mukaan nimeäminen on helppoa, mutta sen sitominen kohteeseen niin, että tunnus pysyy, edellyttää “pyhää seremoniaa” eli asiantuntijan kuulemista ja tietynlaista korkeammalta tulevaa ohjausta. Näin vakuutetaan, että toiminta on kohteelle tyypillistä ja pysyvää ja erityisesti omalle ryhmälle vastakkaista. (Aho 1994, 29.) Perussuomalainen-lehdessä halutaan esimerkiksi yhdistää terrorismi Islamin uskoon. Analyysiosiossa tuon esille useita kohtia, joissa väkivalta ja terrorismi nähdään pysyvänä osana tai piirteenä liittyen juuri Islamin uskoon ja tätä legitimoidaan esimerkein.

Myyttien rakentamisella tarkoitetaan historiallisen tiedon perusteella rakennettua tunnusta jonkun henkilön tai ryhmän pahuudesta. *Sedimentaatiolla* taas tarkoitetaan myyttien ja sanallisten kuvausten siirtämistä sukupolvelta toiselle. Näin tieto ja uskomukset siirtyvät jatkuvasti kauemmas niistä, jotka olivat todistamassa tai kokemassa ensimmäistä poikkeavuutta. (Aho 1994, 29-30.)

Rituaalin kautta uskottu totuus pysyy varmasti tehokkaasti ihmisten tietoisuudessa. Rituaalin kautta myytti palautetaan elämään, toistetaan ja tehdään uskottu totuus eläväksi kokemukseksi. (Aho 1994, 31-32.)

Tämä vihollisen todellistamisprosessi ja `toisen` näkeminen pahana edellyttää oman ryhmän tai `meidän` näkemistä hyvän edustajana. Oma hyvyys voidaan nähdä ja kokea vain toisen pahuuden kautta. (Harle 1991, 46.) Lisäksi konfliktit eri ryhmien välillä lisäävät yhtenäisyyden tunnetta oman ryhmän sisällä ja sitoutuneisuutta oman ryhmän arvoihin (Fiebig-von Hase 1997, 16).

3.4. Viholliskuvatyyppit

Kurt ja Kati Spillmann (1997, 50-51) esittävät kuusi erilaista tapaa tyyppitellä vihollinen. Vihollisen käsite herättää vihan tunteita, pelkoa ja agressiota. Reaktiot voidaan kuvata syndroomana. Viholliskuville ovat ominaisia seuraavat piirteet:

1. *Negatiiviset odotukset.* Kaikki vihollisen tekemät asiat menneisyydessä, nykyajassa ja tulevaisuudessa nähdään uhkana omalle ryhmälle. Teot ovat joko itsessään pahoja tai ne kumpuavat epärehellisistä motiiveista.
2. *Vihollisen syyttäminen.* Vihollisen arvellaan olevan syy kaikkiin epäkohtiin, joita oma ryhmä kohtaa. Vihollista syytetään kaikista omaan ryhmään kohdistuvista stressitekijöistä.
3. *Vihollisen samaistaminen pahaan.* Vihollisen arvomaailma edustaa vastakohtaa oman ryhmän arvomaailmalle. Vihollisen katsotaan myös olevan uhka niille arvoille, jotka ovat omalle ryhmälle tärkeitä.
4. *Nollasumma-ajattelu.* Mikä on hyväksi viholliselle, on pahaksi meille ja päinvastoin.
5. *Stereotypisointi ja deindividuaalisointi.* Kaikki, jotka kuuluvat vihollisryhmään ovat varmasti vihollisia. Yksilöllisiä eroja ei tunnusteta, eikä vihollisryhmän jäseniä nähdä yksilöinä.

6. *Myötätunnosta kieltäytyminen*. Jyrkkä vastakkainasettelu oman ryhmän ja vihollisen välillä. Vihollista kohtaan ei tunneta empatiaa tai sääliä, vaikka se kohtaisi kärsimystä. Inhimilliset tunteet vihollista kohtaan ovat vaarallisia, koska meidän ja vihollisen välillä ei ole mitään yhteistä.

Näihin esitettyihin viholliskuvatyyppeihin liittyy monia muitakin piirteitä. Vihollisen vihamielisiä tekoja perustellaan usein vihollisen luonteen ominaisuuksilla. Myönteiset teot tai sovitteluyritykset selitetään tilannetekijöillä. `Toisen` toiminnan taustalla vaikuttavat kielteiset motiivit, ja oman ryhmän toimintaa ohjaavat myönteiset tarkoitukset. Samalla huomio kiinnitetään aina vihollisen kielteiseen toimintaan. Kielteisten toimintojen takana on tietoinen valinta ja hyviin tekoihin vihollinen on joko pakotettu, tai teot perustuvat pelkkään laskelmointiin. Vihollisen hyvät teot selitetään usein myös hyödyn tavoittelulla. Sama periaate koskee myös puhujan tai toimijan luotettavuutta. Omien arvojen mukaista puhujaa uskotaan ja omista arvoista poikkeavaa tietoa pidetään virheellisenä. (Harle 1991, 34-35.)

Omien hyvien ominaisuuksien näkeminen täysin kielteisinä ominaisuuksina vihollisella on osa peilikuvateoriaa. Samat ominaisuudet näyttäytyvät siis eri valossa sen mukaan, keitä ominaisuudet koskevat. `Toisen` toiminnan arviointi perustuu myös eri säännöille kuin oman ryhmän toiminnan arviointi. (Harle 1991, 34-35.) Tästä Kurt & Kati Spillmann antavat esimerkin liittyen päällekkäismoraalin standardiin (double moral standard). Tällä tarkoitetaan oikean ja väärän toiminnan suhteellisuutta eli sitä, että oman ryhmän jäseniä kohdellaan samassa tilanteessa eri tavalla kuin ryhmään kuulumattomia jäseniä. Moraalisesti väärä teko voidaan hyväksyä oman ryhmän jäseneltä, mutta ryhmän ulkopuoliselta jäseneltä tätä samaa tekoa pidetään täysin tuomittavana. (Spillmann Kurt & Kati 1997, 52-53.)

Ulrich Beckin mukaan kylmän sodan aikaisen länsi-itä vihollistyyppittelyn murtuminen (perivihollisen murtuminen) on nostanut esille kolme uutta merkittävää viholliskuvatyyppeä. Nämä ovat kehittyneet tarkasta ja spesifistä viholliskuvasta helposti muuttuvaan viholliseen, ja tästä edelleen yleiseen viholliseen eli laajempaan vihollisen käsitteeseen. (Beck 1997, 69.)

Ensimmäinen viholliskuvatyyppejä on *vihollinen yksilönä tai yhtenäisenä ryhmänä*. Tällainen on ollut esimerkiksi Saddam Hussein tai islamilaiset fundamentalistit. Vihollinen nähdään tarkasti määriteltynä valtiona, hallintona tai henkilönä, mutta myös muuttuvana ja mobilisoivana uhkana. (Beck 1997, 69.) Perussuomalaisten puoluelehdissä ei viitattu kenenkään yksilöityyn viholliseen, mutta monia erilaisia ryhmiä aineistosta pystyi nostamaan esille. Perussuomalaisten lehdissä erityisesti muslimit uskonnollisena ryhmänä muodostivat yhtenäisen joukon, joka nähtiin uhkaavana ja suuria ongelmia aiheuttavana ryhmänä. Vihreiden aineistosta pystyi nostamaan esiin myös vihollisen yksilönä.

Toinen viholliskuvatyyppejä eli *kollektiivinen ja abstrakti vihollinen*, sisältää käsityksen hajanaisesta kollektiivista, jossa vastakkain voidaan nähdä esimerkiksi pohjoinen ja etelä tai rikas ja köyhä valtio. Lisäksi abstraktina eli vaikeasti määriteltävänä vihollisena nähdään huumeista johtuvat ongelmat, ihmiskauppa, pakolaiset ja järjestäytynyt rikollisuus. Näitä ei voida vihollisena välttämättä yhdistää mihinkään tiettyyn henkilöön tai valtioon, vaan ne ovat laajempia ongelmia ja ympäröiviä uhkia. (Beck 1997, 70.) Vihreiden abstraktina vihollisena voidaan nähdä ympäristöä tuhoavat kasvottomat organisaatiot ja yritykset ympäri maailmaa, jotka osallistuvat ympäristöä tuhoavaan toimintaan. Perussuomalaiset taas korostivat pakolaisten aiheuttamia ongelmia ja islamin uskoa merkittävänä uhkana erityisesti suomalaiselle, mutta osittain myös eurooppalaiselle kulttuurille ja toimintatavoille.

Kolmantena uutena ominaispiirteenä viholliskuville Beck mainitsee *viholliskuvien puuttumisen*. Monet teoriat näkevät viholliskuvien olemassaolon välttämättömänä ja korvaamattomana valtion legitiimin väkivaltamonopolin ylläpitämiselle ja yhtenäisen kulttuurin turvaamiselle. Yhteiskuntien avautuminen kuitenkin pakottaa viholliskuvat “vähemmän pahoiksi”, kuten Beck sen toteaa. Lisäksi vihaaminen nähdään näiden teorioiden mukaan inhimillisenä totuutena ja ihmisten ominaispiirteenä. Viholliskuvien puuttuminen heikentää valtion suojauksen tarvetta ja näin valtio voi joutua herkemmin uhkan kohteeksi. (Beck 1997, 70.)

4. TUTKIMUSMETODI

4.1. Sisällönanalyysi

Sisällönanalyysi on väljä teoreettinen kehys ja perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää monipuolisesti kaikessa laadullisessa tutkimuksessa. Sitä voidaan myös pitää yksittäisenä metodina. Myös useat muut laadullisen tutkimuksen analyysitavat sisältävät kirjoitettujen tai esimerkiksi kuultujen sisältöjen analyysiä. Näin sisällönanalyysi tutkimusmetodina ulottuu myös muiden tutkimusten analyysimenetelmiin. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 93.)

Sisällönanalyysi on erityisesti tekstistä löytyvien merkitysten analysointia. Sisällönanalyysin avulla tekstejä ja dokumentteja voidaan analysoida objektiivisesti ja systemaattisesti. Sen avulla pyritään kuvaamaan aineiston sisältöä sanallisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105-107.)

Valitsin tutkielmani metodiksi sisällönanalyysin, ja erityisesti teorialähtöisen sisällönanalyysin, koska sen avulla lehtien aineistosta voidaan löytää erilaisia merkityksiä. Samalla sisällönanalyysi auttaa keskittymään syvällisesti juuri viholliskuvien analysointiin. Toisaalta tutkielmassani myös aineistolähtöisellä sisällönanalyysissä on tärkeä merkitys, koska analyysivaiheessa aineiston pelkistämällä ja ryhmittelyllä pyritään aineiston määrän karsimiseen ja olennaisen tiedon rajaamiseen erikseen muusta aineistosta. Seuraavaksi erittelen aineistolähtöisen sisällönanalyysin, sekä teoriaohjaavan- ja teorialähtöisen sisällönanalyysin eroja.

4.1.1. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi koostuu kolmesta eri vaiheesta, joita ovat aineiston redusointi eli pelkistäminen, aineiston ryhmittely ja teoreettisten käsitteiden luominen. Analyysissä yhdistellään eri käsitteitä ja se perustuu tulkintaan sekä päättelyyn. Tutkimuksen pohjana on aineisto, josta edetään kohti käsittellisempää näkemystä tutkittavasta ilmiöstä. Aineistolähtöisessä analyysissä pyritään ymmärtämään tutkittavaa kohdetta sen omasta näkökulmasta käsin. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 110-115.)

Ensimmäisessä vaiheessa eli aineiston pelkistämässä tutkittavasta aineistosta karsitaan kaikki tutkimukselle epäolennainen tieto pois. Esimerkiksi tiedon pilkkominen osiin, ja informaation tiivistäminen, ovat hyviä keinoja aineiston pelkistämässä. Aineiston pelkistämistä ohjaa usein tutkimustehtävä. Lisäksi pelkistämistä helpottaa, jos tutkija määrittää etukäteen esimerkiksi yksittäisen sanan, joka analyysiyksikkönä ohjaa sitä, mitä tutkittavasta aineistosta nostetaan esille. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 111-112.)

Aineiston ryhmittelyssä aineistosta pyritään löytämään samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä. Samaa asiaa kuvaavat käsitteet yhdistetään luokaksi ja nimetään koko luokan sisältöä kuvaavalla käsitteellä. Luokittelussa aineisto tiivistyy. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 112-113.) Tutkielmassani aineiston ryhmittelyllä on tärkeä merkitys. Kummastakin aineistosta pyritään löytämään puolueelle ominaisia viholliskuvia. Aineistoa siis ryhmitellään ja luokitellaan erilaisten käsitteiden alle, jonka jälkeen niiden vertaaminen keskenään helpottuu.

Kolmannessa vaiheessa aineistosta erotellaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto ja tämän valikoidun tiedon perusteella aineistosta muodostetaan teoreettisia käsitteitä. Aineistosta syntyviä luokituksia yhdistetään niin kauan kuin se on aineiston sisällön kannalta tarkoituksenmukaista ja mahdollista. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 114.)

4.1.2. Teoriaohjaava ja teorialähtöinen sisällönanalyysi

Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä teoreettiset käsitteet nostettiin esiin aineistosta yhdistelemällä ja luokittelemalla aineistoa, kun taas teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä käsitteet tuodaan tutkimukseen valmiina, jo tiedettyinä. Teorialähtöinen sisällönanalyysi hyödyntää aikaisempaa viitekehystä, teoriaa tai käsitejärjestelmää, joka ohjaa aineiston analyysiä ja luokittelua. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 116.)

Teorialähtöisessä analyysissä aineiston analyysiä ohjaa aikaisemman tiedon perusteella luotu valmis kehys. Tämä kehys voi olla esimerkiksi jokin teema tai käsitekartta. Teorian pohjalta muodostetaan analyysirunko, jonka avulla aineistosta poimitaan ne asiat, jotka ovat tarkoituksenmukaisia. Myös ne asiat huomioidaan, jotka jäävät analyysirungon ulkopuolelle. Toisaalta analyysirunko voi olla myös strukturoitu, jolloin aineistosta huomioidaan vain ne asiat, jotka sopivat määriteltyyn runkoon. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 116.)

Kun pohditaan aineiston yleistettävyyttä ja edustettavuutta, teoriasta on paljon hyötyä. Teorian avulla analyysin kohteena olevasta aineistosta pystytään rakentamaan erilaisia tulkintoja. Näin tulkinnat myös esitetään tieteellisessä muodossa ja ne saa uskottavuutta. (Eskola & Suoranta 1998, 84.)

Tutkielmani aineiston analyysiä ohjaa hyvin vahvasti Kurt ja Kati Spillmannin esittämät vihollisen tyypittelyn tavat, sekä Vilho Harlen esittämät perusteet vihollisen inhimillisyyden arviointiin, jotka hän on muodostanut Ofer Zuria mukaellen. Nämä teoriat antavat selkeän analyysirungon, jonka avulla aineistoa käydään läpi. Selkeä teoreettinen viitekehys myös auttaa rajaamaan aineiston sisältöä.

5. TUTKIELMAN TAUSTA

5.1. Perussuomalaiset ja vihreät

Kevään 2017 aikana on tapahtunut paljon muutoksia. Perussuomalaiset puolueena hajosi kahtia kesäkuussa 2017, kun perussuomalaisten puoluekokouksen jälkeen osa perussuomalaisten kansanedustajista ilmoitti eroavansa puolueesta ja perustavansa oman vaihtoehtoryhmän. Vain muutamaa päivää aikaisemmin puolueen uudeksi puheenjohtajaksi oli valittu puoluekokouksessa Jussi Halla-Aho, joka ei sopinut hallitusyhteistyöhön muiden hallituspuolueiden kanssa. Puolueesta eronneet kansanedustajat ilmoittivat jatkavansa hallitusyhteistyötä yhdessä muiden puolueiden kanssa. (Yle 2017.) En kuitenkaan tutkielmassani analysoi perussuomalaisten hajoamista, vaan puhun perussuomalaisista yhtenäisenä puolueena, koska tutkielmani aineisto on julkaistu vain yhtä lehteä lukuunottamatta hajoamista edeltävältä ajalta.

Vihreä liike syntyi puolueena vuonna 1976. Liikkeen synnyn taustalla vaikuttivat erilaiset vaihtoehtoliikkeet, vaikutteen eurooppalaisista ekologisista liikkeistä ja erityisesti Helsinki-liike. (Soininvaara 2012, 29.) Puolue rekisteröitiin puolueräkisteriin vuonna 1988, joka aiheutti paljon erimielisyyttä Vihreän liiton sisällä, koska osa jäsenistöstä ajatteli puolueorganisaation tukahduttavan jäsenistön vapauden puolueen sisällä (Mickelsson 2015, 252). Suomessa vihreän liikkeen tausta on hyvin heterogeeninen (Soininvaara 2012, 68). Vihreät korostavat poliittisessa ohjelmassaan ympäristön suojelua kaikilla politiikan osa-alueilla, eläinten oikeuksia, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa ihmisten välillä, sekä solidaarista ja ihmisoikeuksia kunnioittavaa globaalipolitiikkaa. (Vihreiden poliittinen tavoiteohjelma 2014, 1-2.)

Perussuomalaiset perustettiin puolueena vuonna 1995, kun Suomen Maaseudun puolue (SMP) meni konkurssiin. Mickelssonin mukaan Perussuomalaiset ja SMP ovat menestyneet aina silloin, kun yhteiskunnassa on vallitsevana jokin kriisitilanne. Perussuomalaisten nousua 2010 –luvulla voidaan selittää muutoksilla ja epävarmuustekijöillä, joita globalisaatio on aiheuttanut. Myös karismaattiset johtajat ovat yhdistäneet SMP:tä ja Perussuomalaisia. (Mickelsson 2012, 315-316.) Populismiin lisäksi perussuomalaiset profiloituvat nationalistiseksi puolueeksi. Puolueen lähtökohtana on Suomen kansallinen etu, tiukka maahanmuuttopolitiikka, kansallisuusaate ja perinteisten arvojen kunnioittaminen. (Mickelsson 2015, 321-322.)

2010 –luvulla puolueet eivät kohtaa ihmisiä enää puoluetiloissa, vaan järjestäteltoissa ja erilaisissa verkostotapahtumissa. Ajankohtaisesti myös Vihreitä ja Perussuomalaisia puolueina voidaan kuvata televisiopuolueiksi, hiipuviksi järjestöpuolueiksi ja voimakkaiksi parlamenttipuolueiksi. Ihmisten kohtaamisesta erilaisissa tapahtumissa ja verkostoissa on tullut tärkeä keino poliittisen kannatuksen saavuttamiseksi. (Mickelsson 2015, 366.)

Kuten aikaisemmin todettiin, perussuomalaiset ja vihreät edustavat monella politiikan osa-alueella toisilleen vastakkaisia suuntauksia. Mickelsson on todennut kirjassaan, että tulevaisuudessa keskeinen politiikan ristiriitaulottuvuus rakentuu pääosin kohti ulottuvuutta, jossa toisessa ääripäässä on vapaamielisyyttä, ekologisia kysymyksiä ja globaalisuutta korostava uusi vasemmisto, ja toisessa ääripäässä konservatiiviset nationalistit. Näin olleen perussuomalaisten ja vihreiden välille rakentuvasta ristiriitaulottuvuudesta tulee merkittävä jännite suomalaisen politiikan kentälle. (Mickelsson 2015, 389.) Jo 2010 –luvulta alkaen keskeinen yhteiskunnallinen konflikti on rakentunut nationalistikonservatiivien ja vapaamielisten välille oli keskustelun aihe sitten talouspolitiikka, maahanmuutto tai Euroopa unioni (Mickelsson 2015, 327).

5.2. Puoluelehdet aineistona

Suomessa puoluelehdistö on käynyt läpi monia muutoksia viime vuosina. Pääosa puolueiden uutisista julkaistaan lehtien verkkosivuilla. Puoluelehtien tukiin on myös tehty tuntuvia leikkauksia, kun esimerkiksi lehdistötuki on yhdistetty puoluetukeen. Puolueet voivat täten hyvin vapaasti päättää rahan käytöstä. Printtilehtiä julkaistaan yhä harvemmin, ja yhä useampi puoluelehti on pyrkinyt uudistuman sekä harventamaan julkaisutahtia. Tämä johtuu osittain puolueiden jäsenmäärän vähentymisestä ja osittain digitalisaatiosta. (Junkkari Marko, HS 2016.)

Puoluelehtien historia on mielenkiintoinen, koska ensimmäiset puolueet Suomessa perusteettiin lehtien ympärille. Puolueiden omilla lehdistöillä oli merkittävä rooli puoluejäsenistön yhtenäisyyden luojana ja lehtien tehtävä oli lujittaa puolueiden leirejä. Puoluelehtien muutos alkoi jo 1930-luvulta alkaen, mutta suurin muutos tapahtui 1960-luvulla, kun puoluelehdet pyrkivät olemaan kriittisiä myös omaa puoluetta kohtaan. 1990-luvulta alkaen alkoi puoluelehtien alasajo ja 2000-luvulla jo 90% sanomalehdistä on poliittisesti sitoutumattomia. (Mickelsson 2015, 347.)

Rauli Mickelssonin mukaan suurin osa kansalaisista on nykyään kriittisiä kuluttajia, ja myös puolueiden tavat rakenteistaa puoluetta yleisölle ovat muuttunut huomasti. Yleisö tavoitetaan nykyään pääosin sitoutumattoman lehdistön ja sähköisten tiedotusvälineiden kautta. Internet-julkisuus on välitöntä ja sen avulla voidaan tavoittaa suuri osa kuluttajista. (Mickelsson 2015, 350.)

Vihreä liitto määrittelee Vihreän Langan vihreille arvoille uskollisena puoluelehtenä, joka käsittelee taloutta, kulttuuriin, politiikkaan ja ympäristökysymyksiin painottuvia asioita niin kansallisesti kuin kansainvälisesti ja EU-tasolla. Vihreän Langan toiminnassa noudatetaan journalismin periaatteita ja se kuuluu Julkisen sanan neuvostoon. Lehti on perustettu vuonna 1983. Lehden päätoimittajana toimii tällä hetkellä Riikka Suominen. (Vihreä Lanka 2017.)

Perussuomalainen-lehti ja Suomen Uutiset (Perussuomalaisten verkkolehti) ovat ainoat puoluelehdet Suomessa, jotka eivät kuulu Julkisen sanan neuvostoon. Perussuomalaiset ovat itse todenneet, että lehti ei ole riippumaton tiedonvälittäjä, vaan hyvin vahvasti perussuomalaisia arvoja kannattava jäsenlehti. Lehden päätoimittaja Matias Turkkila myös toteaa, että Perussuomalainen-lehdessä julkaistut uutiset ja näkökulmat eivät poikkea puolueen virallisesta linjasta, vaan ne välittävät lukijoille tietoa oman puolueen harjoittamasta politiikasta ja toimivat puolueen sisäisenä tiedonvälittäjänä puolueen hallinnon ja jäsenistön välillä. (Turkkila 2016.)

Perussuomalainen-lehti koostuu irtonumerosta, joka sisältää myös jäsenliitteen. Jäsenliitteessä painottuu puolueen jäsenten mielipidekirjoitukset ja ajankohtaisista asioista tiedottaminen. Nämä kummatkin osiot ovat tutkielmani analyysin kohteena. Sivumäärä on yhteensä noin 30 sivua lehteä kohden. Vihreän Langan sivumäärä on noin 50-60 sivua lehteä kohden.

6. ANALYYSI

Tutkielmani aineistona on Vihreän liiton ja Perussuomalaisten puoluelehdet. Vihreiltä valitsin kahdeksan lehteä ajalta 6/2016 – 6/2017 ja Perussuomalaisilta myös kahdeksan lehteä ajalta 9/2016 – 6/2017. Vihreä Lanka ilmestyy kahdeksan kertaa vuodessa, joten analyysin kohteena on koko vuosikerta. Perussuomalainen-lehti ilmestyy kerran kuukaudessa, joten perussuomalaisten osalta tutkielmaan tehtiin rajausta, jotta lehtimäärä olisi sama kummankin puolueen osalta. Rajausta helpotti perussuomalaisten kohdalla se, että internetin kautta oli luettavissa vain osa vuonna 2016 – 2017 ilmestyneistä lehdistä. Valitsin tutkielmaani kahdeksan viimeisintä lehteä, jotka olivat sähköisesti luettavissa puolueen kotisivujen kautta.

Tutkielmani käsittelee viholliskuvia ja toiseuden rakentumista. Oleellista oli löytää aineistoista vastakohtaisuuksia suhteessa omaan ryhmään. Mukaan analyysiin otettiin vain kokonaisuudet, joista löytyi viholliskuviin liittyvää kuvailua. Kyseessä on kuitenkin enemmän analyysi `toiseudesta` kuin vihollisesta, koska puoluelehdet antavat toiseuden ja vastapuolen tutkimiseen paremmat lähtökohdat. Aineistoista poimittiin siis sellaiset artikkelit ja kirjoitukset, joista oli löydettävissä viittauksia sellaisiin ryhmiin ja tahoihin, joita vihreät ja perussuomalaiset pitivät vastapuolena tai uhkana. Tutkielma on teorialähtöinen, mutta ottaa huomioon aineiston, joten teoria ei rajoita analyysiä, mutta antaa sille suuntaviivat.

Tutkielmassani kummankin puolueen aineistoa käsitellään omana kokonaisuutena, koska tutkimuksen lähtöoletuksena on, että kokonaisuuksista löytyy eroja ja näitä eroja on hedelmällistä vertailla keskenään. Sekä vihreiden että perussuomalaisten lehdet luokiteltiin omiksi kokonaisuusiksi sen perusteella, mihin puolueen luomat vastakohtat ja uhkat kohdistuivat. Vihreiden luomat viholliskuvat liittyivät ilmastonmuutokseen, populismiin, Venäjään, Donald Trumpiin ja epätasa-arvoon. Perussuomalaiset taas näkivät uhkana maahanmuuton, Islamin uskon, terrorismin, tuulivoiman, punavihreät, sekä Euroopan unionin ja muut yhteiskunnallista valtaa väärin käyttävät organisaatiot.

Jokainen näistä viholliskuvista analysoidaan viholliskuvateorioiden avulla ja lopulta johtopäätöksissä pohditaan näiden kahden eri puolueen välisiä eroja. Uskon, että puolueiden väliset erot ja niiden viholliskuvien analysointi tuovat esille niitä yhteiskunnallisia ristiriitoja, jotka ovat tällä hetkellä vallitsevina suomalaisessa yhteiskunnassa.

Mielenkiintoista oli, että kummankin puolueen lehdissä oli artikkelit liittyen lasten päivähoito-oikeuteen ja sen rajaamiseen, tuulivoimaan ja eläintuotantoon. Lehtijutut oli kuitenkin kirjoitettu täysin toisistaan poikkeavista näkökulmista käsin ja vastakkaisia etuja painottaen. Tällä tavalla puolue rakentaa omaa identiteettiä ja suhtautumista tuomalla esille asiat sille itselle suotuisasta näkökulmasta käsin.

Tutkielmassani ei ole tarkoituksenmukasta tuoda esille analyysin kohtena olevien kirjoitusten tekijöiden nimiä. Pyrin analyysissä huomioimaan kirjoituksen kontekstin, mutta oletan, että lehden toimitus on tehnyt tietoisesti valinnan julkaisemalla kirjoitukset puoluelehdessä. Näin ollen tutkimuksen kohteena on puoluelehdessä julkaistut kirjoitukset.

6.1. Toiseuden rakentuminen ja viholliskuvat vihreiden puoluelehdissä

Vihreän Langan lehtijutut käsittelivät hyvin laajasti ajankohtaisia poliittisia aiheita. Lehdissä kuitenkin korostuivat selkeästi ympäristöasiat ja niiden merkitys puolueelle. Jokainen analyysin kohteena olevista lehdistä sisälsi useita ilmastonmuutokseen, ympäristökysymyksiin ja uusiutuviin energiamuotoihin liittyvää kirjoitusta. Lisäksi aiheina oli maahanmuutto ja Europpan Unionin asiat. Lehdet käsittelivät hyvin vähän Suomen sisäpolitiikkaan liittyviä kysymyksiä.

Vihreä liitto haluaa selkeästi erottautua nuorena ja elinvoimaisena puolueena. Vihreän Langan kirjoituksissa tehtiin paljon eroa `meihin` nuoriin vihreisiin ja `muihin` vanhempiin. Kuten Harle toteaa (Harle 2000, 15), toiseuden määrittämisen kautta toimija luo omaa identiteettiä. Suhde on kausaalinen. Identiteetti rakentuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa (Harle 2000, 17). Näin myös vihreät puolueena haluavat tehdä erottelua, joka vastaa parhaiten niiden omia päämääriä. Esimerkiksi Vihreän liiton uudeksi puheenjohtajaksi valittu Touko Aalto toteaa:

“Meidän on osallistuttava talouskeskusteluun, koska muuten muiden puolueiden sedät hoitavat sen.” (Vihreä Lanka 4/2017, 15.)

Entinen vihreiden puheenjohtaja ja väistynyt Helsingin apulaiskaupunginjohtaja toteaa haastattelussa, että:

“Vihreiden kannattajakunta kuuluu olevan Suomen puolueista sekä nuorinta että koulutetuinta väkeä.” (Vihreä Lanka 3/2017, 11.)

Myös Vihreiden nuorten liiton puheenjohtaja korostaa puolueen nuorta kannattajakuntaa:

“Vihreät on feministinen puolue ja suosituin alle 35-vuotiaiden keskuudessa. Sen jäsenten keski-ikä on selvästi nuorin kaikista eduskuntapuolueista, 43 vuotta.” (Vihreä Lanka 4/2017, 42.)

Myös Vihreän liiton yhtenäisyyttä painotetaan puoluelehden kirjoituksissa. Näin puolue haluaa luoda lukijoilleen kuvan yhtenäisestä “joukkueesta”, joka puolustaa tärkeinä pitämiään arvoja. Alla kaksi esimerkkiä, joissa painotetaan puolueen yhtenäistä linjaa ja yhtenäisyyttä suhteessa muihin toimijoihin:

“Ville Niinistö on vihreiden pitkäaikaisin puheenjohtaja. Hän on rakentanut puolueesta kurinalaisen joukkueen.” (Vihreä Lanka 2/2017, 33.)

“1980 –luvulla vitsailtiin, että jos huoneessa oli neljä vihreiden kansanedustajaa, niin siellä oli viisi eri linjaa. Nyt vihreät on niin yhtenäinen joukkio, ettei linjaeroja nouse.” (Vihreä Lanka 3/2017, 3.)

Kuten Kaunismaa toteaa (1997, 227-229), kollektiivisen identiteettiteorian näkökulmasta juuri ryhmän koheesion korostaminen ja yhteisten piirteiden esille tuominen vahvistaa ryhmän kollektiivista identiteettiä. Myös poliittiselle ryhmälle on luonteenomaista korostaa sitä mitä se on suhteessa niihin piirteisiin tai ideologioihin, joita se ei tunnista omikseen.

Seuraavaksi erittelen viisi pääteemaa, joissa vihreät tekevät eroa `meidän` ja `muiden` välillä viholliskuvien pohjalta. Teemat on eritelty aihealueiden mukaan. Analysoin kutakin teemaa viholliskuvateorioiden avulla.

6.1.1. Ilmastonmuutos

Vihreät korostavat poliittisessa tavoiteohjelmassa ajalle 2015-2019 globaalin ilmastopolitiikan tärkeyttä, sekä ympäristön, eläimien ja ilmaston hyvinvoinnin tärkeyttä. Poliitiikan tärkeimpänä tehtävänä nähdään sukupuuttoaalton ja ilmastonmuutoksen pysäyttäminen. Tämä sama tematiikka jatkuu hyvin vahvasti myös Vihreän langan kirjoituksissa. Ilmastonmuutos on vihollinen, jota vastaan tulee taistella:

“Vihreät on myös ainoa puolue, joka puhuu laajasti ja vakavasti ilmastonmuutoksesta, joka on yksi ihmiskunnan pahimmista uhkista.” (Vihreä Lanka 4/2017, 36.)

Vihreän Langan kirjoituksissa korostuu ilmastonmuutoksen uhka, sen etenemisen estämiseksi tehdyt toimenpiteet ja muutoksen välttämättömyys, jotta ilmastonmuutoksesta aiheutuvat todelliset riskit ja muutokset saataisiin estettyä. Vihreät tunnistavat, että muutos parempaan on mahdollinen ja se lähtee ihmisistä, joten ilmastonmuutos uhkana on vielä voitettavissa. Lehdissä myös tuotiin esille ihmisiä, jotka taistelevat ilmastonmuutosta vastaan ja tekevät töitä ympäristön hyväksi.

Ilmastonmuutos ei siis ole vihreille ulkopuolelta nouseva uhka, johon ihmisillä ei olisi vaikutusvaltaa. Se on uhka, jota vastaan tulee taistella ja johon voidaan vaikuttaa omalla toiminnalla. Viholliskuvan syntyyn liittyvä reifikaatioprosessi eli oletus, että sosiaalinen todellisuus olisi täysin ulkopuolelta annettu, ei siis päde vihreiden näkemykseen suhteessa ilmastonmuutoksesta syntyvään uhkaan. Reifikaatiossa on myös oleellista se, että jo tapahtuneeseen asiaan tai sosiaaliseen todellisuuteen ei voida enää vaikuttaa, vaan sen seuraukset tulee kärsiä sellaisenaan (Aho 1994, 35-36). Vihreät kuitenkin tunnistavat oman vastuun ja vaikutusmahdollisuudet ilmastonmuutoksen torjunnassa:

“Markku Ollikainen haluaa pelastaa Itämeren rehevöitymiseltä. Nyt selvittää pysäyttääkö kipsi fosforin valumisen mereen.” (Vihreä Lanka 4/2017, 6.)

“Ilmaston lämpeneminen on tarkoitus pysäyttää selvästi alle kahteen asteeseen ja mielummin puoleentoista, joka myös aiheuttaa vakavia ongelmia ihmisille ja luonnolle.” (Vihreä Lanka 8/2016)

Ilmastonmuutokseen liittyvän viholliskuvan kautta vihreät tekevät selkeän eron `meihin`, jotka kunnioitamme luontoa ja sen moninaisuutta suhteessa `toiseen`, joka toiminnallaan aiheuttaa ympäristön saastumista ja tuhoutumista. `Toiseksi` eli vastapuoleksi vihreät määrittelevät ilmastonmuutosta koskevassa aineistossa Venäjän, monikansalliset yritykset ja esimerkiksi Kaivosjätin. Venäjän vihreät näkevät vastapuolena, joka haluaa hyötyä arktisen alueen varannoista:

“Merkkejä aktiivisuuden lisääntymisestä on nähty myös Venäjän asevoimissa, jotka ovat lisänneet joukkojensa läsnäoloa arktisella alueella. Arktisen alueen kaikenlaista militarisoimista on vastustettava ja ratkaisuja etsittävä yhdessä dialogin ja valikoivan sitoutumisen kautta.” (Vihreä Lanka (tuuma) 4/2017, 13.)

Vihreät tunnistavat, että Ilmastonmuutoksen uhka on todellinen ihmisille, mutta myös luonnolle, eläimille ja elottomille subjekteille. Se näyttäytyy tuhoavana, ympäristöä muuttavana ja luonnon moninaisuutta hajottavana voimana:

“Arktis tuo monelle mieleen sulavat jäätiköt, jääkarhut ja öljynporauksen. Tuo pohjoisen hyytävä kolkaa on myös ainutlaatuinen ympäristö ja useita kansoja yhdistävä alue. Se ulottuu seitsemän valtion alueelle ja on koti lukuisille alkuperäiskansoille. Näitä kaikkia uhkaa ilmastonmuutoksen seurauksena nopeasti muuttuva ympäristö.” (Vihreä Lanka (tuuma) 4/2017, 2.)

“Ilmastonmuutos uhkaa pohjoisia lajeja!” (Vihreä Lanka (tuuma) 4/2017, 6.)

“Ilmastonmuutos voi olla tuhoisa Lapin lajeille!” (Vihreä Lanka (tuuma) 4/2017, 6.)

Vihreän Langan artikkeleissa tuotiin myös kasvot taistelulle ilmastonmuutosta vastaan. Kirjoituksilla halutaan osoittaa, että “meissä” vihreissä on henkilöitä, jotka taistelevat luonnon monimuotoisuuden ja terveen ympäristön puolesta. Hyvän ja pahan vastakohtaisuuden ongelma ja luomisen prosessi edellyttää eristyisesti oman ryhmän näkemistä hyvän edustajana, jolloin luonnollisesti paha edustaa vastakohtaa omalle hyvyydelle. Oma hyvyys voidaan siis kokea ainoastaan `toisen` pahuuden kautta. (Harle 1991, 46.):

“Greenpeacen ilmastovastaava Kaisa Kosonen pohti pitkään, onko oikein tehdä lapsi ilmastonmuutoksen runtelemaan maailmaan.” (Vihreä Lanka 6/2016, 34.)

“Tämä on tarina lappilaisesta lapsesta, joka kanoi suolla, ja lukiolaisesta, joka alkoi puolustaa suota kaivosjättiä vastaan.” (Vihreä Lanka 8/2016, 31.)

“Kaivosta vastaan kamppailut kuusamolainen vihreä kaupunginvaltuutettu Mika Fjölt on pitkään kutsunut hanketta uraani-kultakaivokseksi.” (Vihreä Lanka 9/2016, 16.)

Ilmastonmuutoksesta puhuttaessa vihollinen näyttäytyy kirjoituksissa yleensä *kasvottomana massana*, kuten Harle tuo esille viholliskuvaluokituksissaan (Harle 1991, 36-37). Ilmastonmuutosta ei voida spesifioida tai yhdistää mihinkään yksittäiseen toimijaan, vaan se on uhkana läsnä kaikkialla. Toisaalta taistelu ilmastonmuutosta vastaan on vihreiden mukaan taistelua niitä rakenteita ja lakeja vastaan, jotka mahdollistavat ilmastonmuutokset etenemisen:

“Uhka tulee Euroopasta. Monessa muussa EU-maassa metsät nähdään hiilidioksidipäästöjä sitovana hiilinieluna ja suojeltavana luontona eikä potentiaalisena polttoaineena.” (Vihreä Lanka 8/2016, 38-39.)

“Tieto ilmansaasteiden vaarallisuudesta on heijastunut lainsäädäntöön. Tehtaiden, autojen ja laivojen saasterajoja on tiukennettu moneen kertaan, samoin tupakkalakeja.” (Vihreä Lanka 4/2017 (tuuma), 15.)

Kurt & Kati Spillmanin erittelemien viholliskuvien *negatiiviset odotukset* kuvaavat hyvin ilmastonmuutosta vihollisena (Spillmann Kurt & Kati 1997, 51). Ilmastonmuutoksessa ei nähdä mitään hyvää. Se uhkaa omaa ryhmää ja omalle ryhmälle tärkeitä arvoja hyvin täysivaltaisesti. Ilmastonmuutokset uhkat yhdistetään kuolemaan, koska esimerkiksi ruoka on ihmisille elinehto:

“Ilmastonmuutos uhkaa kaikkea maailman ruoantuotantoa, mutta se vaarantaa etenkin tällaisen itseään ruokkivan vakaan kehityksen.” (Vihreä Lanka 4/2017, 75.)

“Toisaalta ruoantuotannon ennustetaan heikkenevän ilmastonmuutoksen, viljelysmaan kadon, vesivarojen hupenemisen ja maailman merten tilan heikkenemisen vuoksi.” (Vihreä Lanka 4/2017 (tuuma), 74.)

Viholliskuvan rakentuminen ilmastonmuutoksen ympärille tuo vastuun ilmastonmuutoksen ehkäisemisestä erityisesti kehittyneille maille. Tämä painotus nousee esille Vihreän Langan kirjoituksista. Myös Osmo Soininvaara on käsitellyt asiaa vihreää politiikkaa käsittelevässä teoksessa ja todennut, että teollisuusmaiden päästöt ovat suhteettoman suuret, joten teollisuusmaille on velvollisuus rahoittaa energiatehokkaita toimia kehitysmaissa. Ilmastorahastot on perustettu tätä tarkoitusta varten. (Soininvaara 2012, 81.)

Ilmastonmuutos vihollisena yhdistää siis useita eri elementtejä toisiinsa. Vihollisena se on vaikeasti määriteltävä ja kaikkialla läsnä. Uhka on hyvin kokonaisvaltainen, aiheutuu ihmisten toiminnasta ja sillä ei ole valtiollisia rajoja. Aineiston perusteella oleellista oli, että ilmastonmuutos on erityisesti köyhiä maita uhkaava ongelma ja myös arktisen alueen uhka. Euroopan osalta uhka kohdistui erityisesti eläinlajien ja kasvien monimuotoisuuden hupenemiseen.

6.1.2. Populismi

“Populistit jäivät tähdenlennoksi, Eurooppa on turvassa!” (Vihreä Lanka 4/2017, 7.)

Populismi herättää selkeästi paljon tunteita vihreiden kirjoituksissa. Sen merkitystä vähätellään ja populismin ominaispiirteille naureskellaan, mutta samalla sen leviämistä Euroopassa pidetään todellisena uhkana. Vihreän Langan kirjoituksissa populismi on uhka `meille` eurooppalaisille, ei vain suomalaisille.

Matti Wiberg on yrittänyt määritellä populismia, mutta toteaa, että populismin määrittely on hyvin hankalaa, koska populistiset suuntaukset määräytyvät kulloisenkin yhteiskunnallisen tilanteen mukaan. Populisteja kuitenkin yhdistää ajatus poliittisen eliitin etäännyttämisestä suhteessa tavalliseen kansaan. Populistit uskovat edustavansa kansan todellista tahtoa ja asenteita. Populistien tavoitteena on myös kansansuosion saavuttaminen poliittista todellisuutta yksinkertaistaen ja ongelmia kärjistäen. Siihen liittyy usein myös kansan kiihotusta. Populististen liikkeiden antamat vaihtoehdot ja ratkaisut erilaisiin ongelmiin yksinkertaistavat todellisuutta ja niissä korostetaan eliitin sortoa suhteessa tavallisiin ihmisiin. Populistien retoriikka on usein myös epämääräistä ja mustavalkoista. (Wiberg 2011, 15.)

Vihreän Langan populismiin liittyvässä kirjoittelussa tuodaan esille sotaan liittyviä ilmauksia. Vihreässä Langassa puhutaan populistien rynnäköstä, joka viittaa tunkeutumiseen ja antaa näin mielikuvan suuresta joukosta ei-toivottuja ulkopuolisia tunkeutujia. Lisäksi “uhkaava vastustaja” on huomioitava ja otettava vakavasti. Vastustajalla viitataan sodan käyntiin. Vastustaja edustaa taantumaa ja menneisyyttä, joka on uhka terveelle kehitykselle. Kuten Harle tuo sen esille, vihollinen edustaa taantumaa ja jotakin sellaista, joka jää `meistä` hyvistä jälkeen (Harle 1991, 17.):

“Populistien rynnäkö on jäänyt pelättyä vaisummaksi tänä vuonna. Se ei tarkoita, että Euroopan laitaioikeisto hiipuisi.” (Vihreä Lanka 4/2017, 7.)

“Jos edistykselliset jäävät kiistelemään keskenään sävyeroista, on riski, että taantumuksen voimat vetävät samaan aikaan oikealta ohi. Niinkin on historiassa käynyt, kun ei olla ymmärretty, miten uhkaava vastustaja voi olla.” (Vihreä Lanka 9/2016, 3.)

Taantuma on vihreiden aatteiden vastakohta. Vihreä ideologia edustaa modernia ajattelutapaa ja reformismia eli uudistumista ja muutoshalua (Mickelsson 2015, 280). Vihreät näkevät populismin uudistuksen ja modernin yhteiskunnan vastakohtana, jossa palataan erottelun aikakauteen ja sulkeutuneisuuteen. Populismi edustaa vihreille myös vanhoja perinteisiä arvoja ja vastakkainasettelun ideologiaa eri ihmisryhmien välillä.

Seuraava sitaatti on mielestäni mielenkiintoinen. Siinä populisteja verrataan kuvainnollisesti hyönteisiin. “Nurkissa pyöräminen” viittaa ei-toivottuihin vierailijoihin tai turhiin tavaroihin, ja usein sanaa käytetään suomen kielessä, kun halutaan päästä eroon esimerkiksi turhista esineistä tai tuholaisista (muurahaiset ja muut hyönteiset). Vihollinen siis samaistetaan elottomaan esineeseen tai eläimeen, mutta ei suoranaisesti. Myös verbi “sulattaa” viittaa kohteen tuhoutumiseen:

“Viimeistään hallituksen nousu sulattaa populistit pois nurkista pyörimästä.” (Vihreä Lanka 4/2017, 33.)

Vihreän Langan kirjoituksissa oli ainoastaan muutama viittaus perussuomalaisiin ja usein viittaus tehtiin samassa yhteydessä, kun puhuttiin myös populismista. Seuraavassa sitaatissa perussuomalaiset nähdään vihaisena puolueena. Vihreät itse määrittelevät oman jäsenistönsä ja nuoreksi, korkeasti koulutetuksi ja maahanmuuttoon myönteisesti suhtautuvaksi joukoksi (Vihreä Lanka 2017), joten vastapuolen näkeminen vihaisena ja maahanmuuttovastaisena luo selkeän vastakkainasettelun `meidän` ja `toisen` välille. Toisaalta tämä sitaatti on julkaistu Vihreän Langan numerossa, joka ilmeistyi perussuomalaisten hajoamisen jälkeen:

“Perussuomalaisista tulee maahanmuuttoa kritisoiva vihaisten nuorten ihmisten puolue.”
(Vihreä Lanka 4/2017, 33.)

“Lopuksi vihreiden pitää tehdä selväksi, että emme vastusta kurjien näkymien takia protestoivia ihmisiä -vain heidän huolillaan ratsastavia populistieja.” (Vihreä Lanka 1/2017, 11.)

Edellisessä sitaatissa populistiejä pidetään ihmisten huolilla ratsastavana joukkona. Sitaatilla myös viitataan ajankohtaiseen yhteiskunnalliseen tilanteeseen, jossa useat suuret muutokset ravisuttavat eurooppalaisia yhteiskuntia ja aiheuttavat huolta tavallisten kansalaisten keskuudessa. Vihreät puhuvat myös itse ilmastonmuutoksen uhkista, Venäjän uhkasta ja juuri populismin uhkasta, mutta näitä asioita pidetään merkityksellisinä –ei muiden huolilla ratsasteluna. Saman tyylistä viestintää populismien kohdalla pidetään uhkaavana. Voidaan puhua viholliskuville ominaisesta pelikuvateoriasta, jossa omat hyvät teot näyttäytyvät vastapuolella täysin negatiivisena (Harle 1991, 35).

Vihreän Langan kirjoituksissa korostui myös populismin osalta uhkan kansainvälinen luonne. Seuraavissa sitaateissa Euroopan unioni nähdään yhtenäisenä vastapuolena suhteessa populisteihin:

“Tänä vuonna EU joutuu vielä todistamaan Italian kansanäänestyksen ja Itävallan presidentinvaalit. Ensi vuonna vaalit on Ranskassa ja Hollannissa. Niissä kaikissa on mahdollisuus, että oikeistopopulistit vievät voiton. Ei ole liioiteltua sanoa, että yhdistyneen Euroopan jatko on uhattuna.” (Vihreä Lanka 9/2016, 3.)

“Miten unioni aikoo siis vakuuttaa kansalaiset yhteistyön jatkamisesta? Kun europarlamentin puhemieheksi nouseva Antonio Tajani puhui kollegoilleen Strasbourgin suuressa täysistuntosalissa, painottaa hän parlamentin pakkoa uusiutua ja tuoda EU lähemmäs kansalaisia. Muuten populistit voittavat.” (Vihreä Lanka 1/2017, 35.)

“Kataisen mielestä ongelmana ovat jäsenmaiden hallitukset, jotka populistien pelossa eivät uskalla puolustaa EU:n ydintä.” (Vihreä Lanka 1/2017, 36.)

“Populistit ovat vallassa tai ainakin vaikuttavat vallankäyttöön monessa Euroopan maassa. Se tekee EU:n toiminnasta todella takkuista.” (Vihreä Lanka 1/2017, 3)

Populistit ovat siis jotakin, jota monet Euroopan unionin jäsenmaiden hallitukset pelkäävät ja jotka aiheuttavat haasteita poliittisille toimijoille. Mielenkiintoista on, että Vihreän Langan kirjoituksissa ei kertaakaan korostettu uhkan kansallista luonnetta esimerkiksi Suomen rajojen sisäpuolella. Populistit ovat uhka ylikansallisille organisaatioille ja niiden toimintakyvylle. Wiberg (2011, 20) tuo esille, että populistit yksinkertaistavat poliittisia asiakysymyksiä ja tarjoavat mustavalkoisia vaihtoehtoja. Tämä pelko näkyy myös vihreiden kirjoituksissa. Syrjintä edustaa vastakohtaa vihreille arvoille:

“Populistit menestyvät, koska heillä on visio. Ei haittaa, että se voi olla tunkkainen, syrjivä tai epätosi.” (Vihreä Lanka 1/2017, 3.)

“Toisin kuin populistit, me emme halua lietsoa ihmisiä toisiaan vastaan.” (Vihreä Lanka 2/2017, 37.)

Populisteihin yhdistetty viholliskuva vihreiden aineistossa liittyy erityisesti nolla-summa ajatteluun ja vastapuolen toiminnan näkemiseen pelkästään pahana. Kuten Mickelsson on tuonut esille, populismi syntyi vastavoimana postmaterialistisille vihreille arvoille. Populismia voidaan siis kuvata vihreän liikkeen vastavoimaksi. (Mickelsson 2015, 320.) Tämä `toiseus` näyttäytyy myös aineistossa absoluuttisena. Populismi edustaa vihreille kaikkea sitä, mitä he eivät itse ole.

6.1.3. Rasismi ja epätasa-arvo

“Suomi ja koko läntinen maailma on tienhaarassa. Suomessa uusnatsijärjestön mielenosoituksen yhteydessä tapahtui ensimmäinen poliittisen väkivallan aiheuttama kuolemantapaus yli 60 vuoteen. Rasistisen vihapuheen on annettu yleistyä tavalla, joka vaarantaa yhteiskuntamme tasa-arvoa ja rauhaa.” (Vihreä Lanka 8/2016, 11.)

Ennen tutkielman aloittamista uskoin, että Vihreän Langan kirjoituksissa olisi paljon enemmän rasismiin ja epätasa-arvoon liittyviä kirjoituksia. Analyysin kohteena olevissa lehdissä ei kuitenkaan ollut kuin yksi selkeästi rasismiin liittyvä uhkakuva. Yllä näkyvä sitaatti on myös siinä mielessä poikkeava, että siinä rasistinen vihapuhe ja uusnatsijärjestö nähdään Suomen sisäisenä uhkana. Vihreän langan kirjoituksissa uhka on usein laajempi ja koskettaa suurempaa ihmisjoukkoa, ei vain suomalaisia tai suomalaista yhteiskuntaa.

Toinen tasa-arvoon liittyvä uhkakuva koski ihmiskauppaan ja sen ilmenemistä Suomessa. Otin sitaatin kuitenkin mukaan tasa-arvoa koskeviin uhkakuviin yksittäisenä tapauksena, vaikka se ei saanut laajempaa huomiota Vihreän Langan numeroissa. Sitatissa kuitenkin viitataan uhriin ja argumentoidaan ihmiskaupasta:

“Suomessa ihmiskauppa on yleisintä ravintola-alalla. Jos olet syönyt aasialaisessa ravintolassa, olet saattanut syödä ihmiskaupan uhrin valmistamaa ruokaa.” (Vihreä lanka 9/2017, 20.)

Olisin hämmästynyt, jos Suomessa olisi alueita, joilla ei ole ihmiskaupan uhreja. Ilmiö on levinnyt koko maahan.” (Vihreä Lanka 9/2016, 25.)

Ihmiskaupan uhri nähdään sitaatissa osana suurempaa kokonaisuutta. “Ihmiskauppaa” vihollisena on vaikea määritellä, koska se kattaa niin monenlaista rikollista toimintaa. Sitaatti löytyy Vihreän Langan numerosta, jossa käsitellään ihmiskauppaa erityisesti ravintola-alalla. Ihmiskaupan nostaminen Vihreän Langan lehtijutuksi ei ole mitenkään epätyypillistä, koska vihreät puolueena painottavat vapautta, tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta (Vihreiden periaateohjelma 2012, 5-6).

6.1.4. Donald Trump

“Happotesti nimeltä Trump. Yhdysvaltais presidentiksi tulee mies, joka voi olla sekopää tai jonkin sortin fasisti. Tai molempia.” (Vihreä Lanka 9/2016, 47.)

“Jos Yhdysvaltain järjestelmä kestää, edessä on neljä pahimmillaan vaikeaa ja vaarallistakin vuotta. Muttei peruuttamatonta vahinkoa demokratialle.” (Vihreä Lanka 9/2016, 47.)

Vihreän Langan kirjoituksissa konkretisoitui vain yksi yksittäiseen henkilöön kohdistuva viholliskuva. Toisaalta tilanne on ollut hyvin ajankohtainen juuri Yhdysvaltain presidentinvaalikampanjan vuoksi, jota käytiin erityisesti vuoden 2016 aikana. Yhdysvaltain uusi presidentti Donald Trump astui virkaan tammikuussa 2017. On siis ollut luonnollista, että aihe on ollut keskiössä myös poliittisen lehden sivuilla.

“Happotesti”-sanon käyttäminen viittaa vihreiden kirjoituksissa hyvin vahvaan vastoinkäymiseen ja “myrkkyyne”, joka koettelee aikaisemmin niin turvallista ja tuttua poliittista järjestelmää. Vertaus haposateeseen voidaan myös tulkita vastapuolen inhimillisyyden kiistämiseksi. `Toinen` on ikään kuin humanoidi (ks. Harle 1991, 37), joka saastuttaa ympäristöä olemuksellaan ja politiikallaan.

Vihreät korostavat kirjoituksissaan erityisesti Donald Trumpin uhkaa ilmastonmuutoksen torjunnassa. Donald Trump edustaa vastakohtaa niille ilmastopoliittisille arvoille, joita vihreät puolueena kannattavat. Trump nähdään myös toimijana, joka ei kunnioita niitä ilmastopoliittisia saavutuksia, joiden eteen vihreät ja monet länsimaat ovat tehneet kovasti töitä. Sanat `romuttaminen` ja `uhka` tuovat esille Trumpin häikäilemättömyyden ja tahallisen halun särkeä jotakin vihreille merkityksellistä:

“Trumpin uhka varjostaa yhä Pariisin sopimusta.” (Vihreä Lanka 8/2016, 7.)

“Republikaaniehdokas Donald Trump on puhunut Pariisin sopimuksen romuttamisesta.” (Vihreä Lanka 8/2016, 8.)

Vihreän Langan kirjoituksissa Trumpiin yhdistetään myös sanat `vaarallinen` ja `pahuus`. Tässä Trump identifioidaan suoraan pahuuteen. Trumpin arvot ovat vastakohtaisia suhteessa `meidän` eli vihreiden omiin arvoihin. Vihollisen tai uhkan samaistaminen pahaan on yksi vihollikuvalle ominaisista piirteistä (Spillmann Kurt & Kati 1997, 51). Samalla seuraavissa sitaateissa tulee ilmi vihollisen piiloiset mahdollisuudet vaikuttaa vahingollisesti jo saavutettuihin positiivisiin asioihin, vaikka toiminta ei ulospäin näyttäytyisi vahingollisena. Sitaaateista voi löytää piirteitä myös vihollisesta viettelevänä naisena, jossa hyvältä kuulostavat puheet ja kauniit sanat paljastuvat lopulta pahansuopaisuudeksi. Vihollisen näkeminen “viettelevänä naisena” on yksi viholliskuvatyypeistä (Harle 1991, 36):

“Trumpin vaarallisin vaikutus saattaakin olla se, että pelkät puheet ja riittämättömätkin toimet alkavat näyttää kunnianhimoisilta.” (Vihreä Lanka 4/2017, 79.)

“Entä jos Trumpin tavoitteena onkin globaalil ilmastopolitiikan sabotoiminen silkasta pahuudesta?” (Vihreä Lanka 4/2017, 79.)

“Järkevän selityksen puuttuessa Trumpin ratkaisua on selitetty muun muassa pahantahtoisella halulla tuottaa pettymyksiä Liberaaleille.” (Vihreä Lanka 4/2017, 79.)

Seuraavassa sitaatissa Donald Trump nimetään yhteiseksi viholliseksi. Vihollinen ilmenee pahana ihmisolentona. Viholliskuva syntyykin helposti, kun tuomitaan jokin henkilö tai ryhmä, joka ei kunnioita `meidän` omalle ryhmälle tärkeitä arvoja. Jokainen ryhmä näkee omat arvostuksensa niin tärkeinä, että uskoo myös muiden niitä noudattavan:

“Trumpin ratkaisu aiheutti tyrmistystä muualla maailmassa. Optimistisimmat ajattelivat, että yhteinen vihollinen yhdistää muut maat aiempaa pontevampiin toimiin.” (Vihreä Lanka 4/2017, 79.)

Tasa-arvo on yksi Suomen perusarvoista, mutta aborttioikeudesta jokainen maa saa päättää omalla lainsäädännöllään Euroopan unionin sisällä (Euronews 2017). Myös naisen oikeus aborttiin katsotaan Suomessa ihmisarvokysymykseksi. Vihreät puolueena korostavat periaateohjelmassaan jokaisen ihmisen oikeutta elää vapaasti omana itsenä, sekä jokaisen ihmisen vapautta päättää itse omasta kehosta (Vihreiden periaateohjelma 2012). Seuraavassa sitaatissa Trump nimetään uhkaksi suhteessa naisten vapausoikeuksille:

“Naisten oikeus päättää abortista on uhattuna eri puolilla maailmaa. Amerikassa Donald Trump aloitti presidenttikautensa kieltämällä rahoituksen kaikille, jotka antavat edes neuvontaa aborteista osana seksuaali- ja lisääntymispalveluita.” (Vihreä Lanka 1/2017, 7.)

Vihreän Langan sitaatissa tuodaan myös esille Trumpin tahto hajottaa Euroopan unioni. Vihreille Euroopan unioni on tärkeä toimija, koska se puolueena toivoo globaalin kanssakäymisen lisääntyvän. Monet globaalit ongelmat ja demokratian kasvattaminen voidaan ratkaista vain silloin, kun maat toimivat yhdessä yli kansallisten rajojen. (Vihreiden poliittinen tavoiteohjelma 2015-2019, 26-28.) Näin Trump edustaa vastakohtaa ja uhkaa suhteessa Euroopan yhtenäisyydelle:

“Nyt Yhdysvalloissa on noussut valtaan presidentti, joka toivoo EU:n hajoavan.” (Vihreä Lanka 1/2017, 35.)

Vihreän Langan mielipidekirjoituksessa Donald Trump saa saalistajan roolin. Vertaus leijonaan tuo esille vihollisen epäinhimillisenä olentona, joka on kadottanut ihmiselle ominaiset piirteet. Vastapuoli nähdään hiipivänä ja arvaamattomana toimijana, jonka liikkeitä on vaikea ennakoida. Toisaalta sitaatissa on myös huumoria, joka vie uskottavuutta vastapuolen uhkaavuudelta:

“Yhdysvaltain tuore presidentti Donald Trump hiipii vaaliväittelyssä lavalla kuin saalistava leijona pukeutuneena 1980 –luvun tyyliseen tummaan, väljään ja leveäharteiseen powersuitiin.” (Vihreä Lanka 1/2017, 24.)

Viholliskuville oli ominaista vastapuolen näkeminen pahana ja erilaisena suhteessa omaan ryhmään. Vastapuolen kaikki toiminta nähdään negatiivisena ja uhkaavana suhteessa `meihin` (ks. esim Harle Vilho, James A. Aho, Ulrich Beck). Myös Donald Trumpin kannatus tai positiivinen huomio nähdään kyseenalaisin keinoin saavutettuna:

“Yhdysvalloissa Donald Trump saa kannatusta vääristelyllä ja vastakkainasettelujen lietsomisella.” (Vihreä Lanka 8/2016, 11.)

Donald Trump edustaa toiminnallaan vihreille vastakkaisia arvoja. Se näyttäytyy lehden sivuilla hyvin ajankohtaisena vihollisena, jonka uhka on todellinen ja laaja suhteessa ilmastokysymyksiin, tasa-arvolakeihin ja Euroopan unionin yhtenäisyyteen. Donald Trump yhdistetään populismiin ja äärinationalistisiin ajatuksiin, mutta samalla se näyttäytyy arvaamattomana vihollisena, jonka toimintaa ja tulevia poliittisia siirtoja on mahdotonta arvioida.

6.1.6. Venäjä

Venäjä on valtiona oikeastaan ainoa, jonka nimi mainitaan useaan kertaan Vihreän Langan kirjoituksissa, kun tehdään erontekoa `meihin` ja `toiseen`. Vihreän Langan numerossa 3/2017 on iso juttu Venäjän hallinnosta ja kansan pyrkimyksistä nousta vastarintaan monoliittista hallintoa vastaan. Maa nähdään enemmänkin uhkana kuin mahdollisuutena. Uhka ei kuitenkaan kohdistu vain Suomeen, vaan laajemmin Eurooppaan. Venäjä nähdään Euroopan sivistyksen ja kulttuurin vastakohtana, joka pyrkii toiminnallaan hajottamaan eurooppalaista yhtenäisyyttä. Vihreät tekevät eron `meihin` eurooppalaisiin ja `toiseen` eli Venäjään. Donald Trump on uhka lännessä ja Venäjä idässä. Kirjoituksissa myös yhdistetään Venäjä sotilaalliseen vallankäyttöön eli väkivaltamonopoliin:

“Venäjä on palannut yhä enemmän sotilaallisen vallankäytön pelotteeseen ja pyrkii hajottamaan EU-maiden yhtenäisyyttä.” (Vihreä Lanka 8/2016, 11.)

Vihollisen kuvaaminen eläimenä on yksi Harlen viholliskuvatyypeistä (Harle 1991, 37). Venäjän toiminnan selkeä eläimeen liittyvä samaistus löytyy Vihreän Langan kirjoituksesta, jossa pohditaan Venäjän riippuvaisuutta fossiilisista polttoaineista. Tässä samassa kirjoituksessa Venäjän eli vastapuolen mahdollinen positiivinen toiminta ympäristön hyväksi nähdään kuitenkin negatiivisena. Tämä vihollisen hyvän toiminnan kääntäminen pahaksi onkin viholliskuville hyvin tyypillinen piirre. Siinä vastapuolen hyviä tekoja selitetään usein tilannetekijöillä, laskelmoinnilla tai pakolla – ei hyvyydellä tai halulla tehdä hyvää (Harle 1991, 35).

“*Karhun päästöt.*” (Vihreä Lanka 4/2017, 68.)

“Venäjän päästövähennys ei johtunut kunnianhimoisesta ilmastopolitiikasta vaan neuvostoteollisuuden romahduksesta. Maan elpyminen on kasvattanut päästöjä 2000-luvulla. Romahdus on kuitenkin taannut sen, että Venäjä on automaattisesti saavuttanut ne kansainväliset -esimerkiksi Kioton pöytäkirjan –tavoitteet, joissa vertailuvuotena on 1990. Tällä neuvostoromahduksella Venäjä haluaa jatkossakin ratsastaa.” (Vihreä Lanka 4/2017, 68.)

Myös seuraava sitaatti korostaa vastapuolen mahdollista positiivista toimintaa kuitenkin negatiivisena. Pyrkimys hyvään on “silmänlumetta”, jolla halutaan antaa muille toimijoille virheellinen kuva asian todellisesta tilanteesta:

“Antti Korppoon mukaan Venäjän kansainvälisissä ilmastopuheenvuoroissa on enemmän tai vähemmän kyse silmänlumeesta.” (Vihreä Lanka 4/2017, 70.)

Venäjän vertaaminen karhuun on myös perinteinen tapa tuoda esille Venäjän voima ja valta. Karhua on pidetty maailmanlaajuisesti Venäjän symbolieläimenä, joten se ei sellaisenaan liity pelkästään viholliskuvan luomiseen. Jos kuitenkin suhteutetaan otsikointi lehtijutun kontekstiin eli Venäjän ilmastopäästöihin, luo se kuvan aggressiivisesta ja voimakkaasta toimijasta, joka on hyvin korkealla ravintoketjussa.

Venäjän vertaaminen eläimeen tuo myös esille käsityksen toimijasta, joka ei osoita empatiaa ympärillä olevia ihmisiä tai elollista luontoa kohtaan. Kurt & Kati Spillmannin mukaan kieltäytyminen empatian osoittamisesta on yksi viholliskuville ominainen piirre. Sen mukaan vihollisen toiminnalle ei suoda empatiaa ja samalla myös vihollisen kyky tuntea empatiaa ympäröivää luontoa tai ihmisiä kohtaan asetetaan viholliskuvissa kyseenalaiseksi (Spillmann 1997, 50.) Vihollisen vertaaminen eläimeen luonnollisesti loitontaa vihollista suhteessa `meihin` tunteviin ja inhimillisiin toimijoihin. Näin vastapuolen toiminta näyttäytyy arvaamattomana ja ei-inhimillisenä. Myös Harle (1991, 37) tuo esille vihollisen samaistamisen eläimeen, jolloin viholliselta kadotetaan ihmistä muistuttavat piirteet.

Seuraavassa sitaatissa Venäjä nimetään Euroopan yhteiseksi viholliseksi Iranin ja Turkin lisäksi. Demokratia, tasa-arvo ja vapausoikeudet ovat eurooppalaisille keskeisiä arvoja. Tämän vastakohtana on primitiiviset eli alkukantaisemmat yhteisöt, joissa kehitystä ei voida pitää yhtä pitkälle vietyä. (Aho 1994, 8-9.) Antidemokratia edustaa vastakohtaa demokratialle. Näin Venäjä edustaa vastakohtaisia arvoja suhteessa eurooppalaisiin arvoihin ja Venäjän edustamat arvot eivät tuo mitään hyvää Euroopan unionille tai sen kansalaisille:

“EU:n pitää löytää ulospääsy ulkopoliittisesta kriisistä. EU:sta on tullut antidemokraattisten valtioiden ympäröimä saareke, kun Venäjä, Iran ja Turkki ovat löytäneet toisensa. Ne eivät edistä yhdessä juuri mitään, mitä EU haluaa edistää.” (Vihreä Lanka 7/2016, 6.)

Edellisessä sitaatissa, kuten myös aikaisemmissa, Venäjä nähdään yhtenäisenä toimijana. Vihreät tuovat lehdissä esille Venäjän sisäiset ristiriidat (esimerkiksi oppositioliikkeiden taistelun Venäjän hallintoa vastaan), mutta kokonaisuutena vastapuoli nähdään yhtenäisenä joukkona, josta on muodostettu yhtenäinen massa ilman yksilöllisten erojen tunnistamista. Tämä on yksi viholliskuville ominainen piirre –vihollisen yksilöllisten erojen tunnustamatta jättäminen (esim. Spillmann Kurt & Kati 1997, 51). Lisäksi nollasumma-ajattelu kuvastaa hyvin edeltävää sitaattia. Siinä vastapuolen kaikki toiminta nähdään vastakohtana omalle toiminnalle. `Toinen` ei edusta mitään sellaista mitä `me` edustamme.

Myös sanat `kriisi` ja `valtioiden ympäröimä saareke` liittyvät vahvasti sotatoimiin, joten näitä sanoja käyttämällä on haluttu painottaa Venäjän arvaamattomuutta. Sanamuodolla on lisäksi haluttu tuoda esille selkeä uhka suhteessa Eurooppaan. On myös mielenkiintoista, että Venäjä on sitaatissa yhdistetty yhtenäiseen rintamaan Iranin ja Turkin kanssa, jotka edustavat myös siinä mielessä `toiseutta`, että ne ovat muslimivaltioita.

Venäjän näkeminen vastapuolena on kulttuurisesti hyvin vanha ilmiö, joten ei ole mitenkään vierasta, että tämä toiseus nousee esille myös vihreiden puoluelehdessä. Iver B. Neumann pohtii kirjassaan Euroopan ja Venäjän välistä toiseutta ja sen rakentumista. Venäjän taloudellinen ja poliittinen jälkeenjääneisyys, joka johtuu vähäisistä institutionaalisista eroista politiikan ja talouden sekä valtion ja kansalaisyhteiskunnan välillä, aiheuttaa jatkuvaa vertailua suhteessa demokraattisempaan ja “toimivampaan” Eurooppaan. Myös Venäjän ja Euroopan välinen kilpailu moraalissa, taloudessa ja toimintamalleissa ruokkii `toiseuden` ajatusta. (Neumann 1999, 180-181.) Jos halutaan luoda yhtenäinen kuva Euroopasta tai länsimaisuudesta, vastakohtaksi tarvitaan varjo idästä tai Aasiasta (Neumann 1999, 206).

6.2. Toiseuden rakentuminen ja viholliskuvat perussuomalaisten puoluelehdissä

“Perussuomalaisten linja on Suomen parhaaksi.” (PS Järjestö 10/2016, 2.)

“Perussuomalaiset korjasi vääryyden.” (PS 9/2016, 3.)

Perussuomalainen-lehti rakentuu pääosin puoluejäsenten omista kirjoituksista, kansanedustajien näkökulmista ja tavallisista kansalaisista tehdyistä lehtiartikkeleista. Lehden rakenne poikkeaa näin jonkin verran Vihreän Langan rakenteesta, jossa painottuu asiantuntijoiden rooli ja lehtijutut sisältävät enemmän myös muiden puolueiden kansanedustajien näkökulmia ja tieteellistä tutkimusta.

Perussuomalaiset korostavat lehdessä hyvin voimakkaasti oman puolueen tekemiä muutosehdotuksia, lakialoitteita ja erityisyyttä suhteessa muihin puolueisiin. Se haluaa selkeästi erottua joukosta, antaa vaihtoehtoja ja luoda omanlaista politiikkaa. Erityisesti oppositiopuolueiden kritisointi näkyy lehtien sivuilla. Puolue onkin profiloitunut myös lehtikirjoitusten perusteella sosiaalisesti heikompiensaisten suomalaisten etujen ajajaksi. Lisäksi se haluaa edustaa Suomen kansallista etua suhteessa Euroopan Unioniin ja muihin kansainvälisiin toimijoihin.

“Perussuomalaiset on ainakin Porvoossa ainoa puolue, joka tekee tärkeää konkreettista työtä vähävaraisten auttamiseksi.” (PS Järjestö 3/2017, 4.)

“Hallitus päätti yksipuolisesti luopua suunnitellusta moottoripyöräverosta, kuten perussuomalaisten eduskuntaryhmän puheenjohtaja Sampo Terho julkisesti ehdotti.” (PS 2/2017, 9.)

Perussuomalaiset kyseenalaistavat aineistossa gallupkyselyiden tuloksia ja luovat vastakkainasettelua median ja oman puolueen välille. Erityisesti Yleisradion puoluettomuutta tiedonvälittäjänä kyseenalaistetaan käsittelemässäni aineistossa. Perussuomalaiset itse näkevät puolueensa ryhmänä, joka kohtaa tarpeetonta kritisointia muilta puolueilta ja jonka jäsenien antamia kannanottoja ymmärretään tarkoituksella väärin:

“Meitä yritetään nujertaa kaiken maailman gallupeilla. Ne eivät äänestä. Puolue toimii ja saa tuloksia aikaan. Meidän täytyy puolustaa omaa puoluettamme ja toisiamme. Ei sitä kukaan muu tee.” (PS 2/2017, 7.)

“Vaalien alla me emme uskoneet vastustajien valepropagandaan, saati median värityskirjoihin. Se oli oikea linja.” (PS 12/2016, 5.)

Tämä vastakkainasettelu median ja `meidän` sekä muiden puolueiden ja `meidän` välillä on perussuomalaisille hyvin tyypillistä. Ilkka Ruostetsaari kutsuu artikkelissaan median kritisoimista antiestablishment-asenteeksi, joka on populismille hyvin tyypillinen tapa luoda vastakkainasettelua. Myös tieteen kyseenalaistaminen ja puolueiden sekä poliitikkojen arvostelu on populistisiin puolueisiin liittyvä ominaispiirre. (Ruostetsaari 2011, 106.)

Myös perussuomalaiset puolueena haluavat useassa haastattelussa ja lehtiartikkelissa tuoda esille puolueen yhtenäisyyden ja yhteisen linjan suhteessa tärkeinä pitämiinsä asioihin. Näin puolue antaa jäsenistölleen selkeän kuvan toimijasta, jolla on yhteiset tavoitteet ja myös keinot “vihollisen” torjuntaan:

“Perussuomalaiset oli ainoa puolue, joka ei tässä kuntalaisille tärkeässä asiassa rakoillut. Siksi kuuhmolaiset kokevat, että meihin voi luottaa, Komulainen toteaa.” (PS Järjestö 3/2017, 6.)

Perussuomalaiset puolueena profiloituu erityisesti `meidän omien` auttajaksi. `Me` käsitteenä sisältää syntyperäiset suomalaiset. Perussuomalaisten lehtiaineistossa korostuu myös vähäosaisuus suhteessa parempiosaisuuteen ja “herroihiin”, mutta vähäosaisuus herättää tunteita vain silloin, kun se kohdistuu `meihin`. Maahanmuuttajat, pakolaiset ja turvapaikanhakijat edustavat toiseutta ja heidän vähäosaisuus, köyhyys tai muut ongelmat eivät kosketa perussuomalaisia samalla tavalla:

“Me (perussuomalaiset) emme halua ummistaa silmiämme omien vähäosaistemme hädälle ja ahdingolle. Siksi katsomme, että maailmanparantaminen on syytä aloittaa omasta kansasta, jossa tekemistä taatusti riittää.” (PS Järjstö 3/2017, 13.)

“Suomella on ensisijainen vastuu suomalaisista.” (PS 2/2017, 5.)

Rauli Mickelsson samaistaa perussuomalaiset nationalistipopulistiseksi puolueeksi. Perussuomalaiset korostavatkin myös hänen tutkimuksensa mukaan erityisesti heikompiosaisten suomalaisten asemaa, suomi-identiteetin tärkeyttä ja suomalaisten ensisijaisuutta suhteessa Suomeen pyrkiviä ulkomaalaisia vastaan. (Mickelsson 2011, 154-155.)

Seuraavaksi erittelen ne teemat, joihin perussuomalaisten viholliskuvat kohdistuivat käsittelemäni aineiston perusteella. Aineistosta on nostettu esille vain ne kokonaisuudet, joiden kohdalla tehtiin selkeä ero `meidän` ja `toisen` välillä. Viholliskuvat ja `toiseus` rakentuivat maahanmuuton, terrorismin ja Islamin uskon, punavihreiden, Euroopan unionin, uusiutuvien energiamuotojen, sekä yksityisten- ja julkisten organisaatioiden pohjalta.

6.2.1. Maahanmuutto

“Kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneet henkilöt ovat uhka sisäiselle turvallisuudelle”. (PS Järjestö 9/2016, 8.)

“Maahanmuutosta puhutaan edelleen aivan liian vähän ja väärällä tavalla, kun otetaan huomioon siirtolaisvyöryn katastrofaaliset ja peruuttamattomat seuraukset eurooppalaisille yhteiskunnille.” (PS Järjestö 5/2017, 2.)

Nostin perussuomalaisten aineistosta maahanmuuton toiseuden rakentamisen ja viholliskuvien yhdeksi teemakokonaisuudeksi. Käsite pitää sisällään myös sitaattit pakolaisuudesta ja turvapaikanhakijoista, jotka muodostavat suurimman viholliskuvan perussuomalainen-lehden sitaateista.

Aineistosta ilmenee, että pakolaisuus ja maahanmuutto ovat perussuomalaisille erityisesti kollektiivinen ja abstrakti vihollinen. Ulrich Beck (1997, 70) on määritellyt abstraktin vihollisen toimijaksi tai ryhmäksi, jota ei voida yhdistää mihinkään tiettyyn valtioon. Aineistosta kuitenkin nousee esille erilaisia oikeustapauksia ja maahanmuuttajien tekemiä rikoksia, joilla vastapuolta yritetään henkilöittää. Tapauksien avulla tilannetta konkretisoidaan lukijalle ja osoitetaan, että uhka on perussuomalaisten mielestä todellinen.

Lähi-itä on merkinnyt kautta aikojen väkivaltaa ja arvaamattomuutta suhteessa Eurooppaan. Toistuvat ongelmat arabimaiden ja Euroopan välillä vain vahvistavat tätä vastakkainasettelua. (Harle 1991, 170-171.) Myös perussuomalaisten maahanmuuttajiin ja pakolaisiin kohdistuva `toiseus` koskettaa erityisesti Lähi-idästä ja Afrikasta tulleita ihmisiä.

Seuraavan sitaatin “matuli” sanalla viitataan sitaateissa maahanmuuttajiin. Sanan voisi yhdistää myös matoon tai muuhun ei-inhimilliseen. Voimatoimien käyttämisellä viitataan taas länsimaisessa yhteiskunnassa poikkeukselliseen tilanteeseen, joka usein voidaan kohdistaa toimijaan ainoastaan todellisen uhkan tai puolustuksen perusteella:

“Uskonnosta, kotimaasta tai olosuhteista riippumatta muiden kuin työ- tai perhesuhteeseen tulleiden matuleiden poistaminen maasta on hyvinvointimme ehto, poistaminen tulee suorittaa tarvittaessa vaikka voimatoimin.” (PS Järjestö 5/2017, 2.)

“Meidän tulee ottaa käyttöön kovalinjaiset toimet matuongelman ratkaisemiseksi.” (PS Järjestö 5/2017, 3.)

Perussuomalaisen maahanmuuttopoliittisessa ohjelmassa (2015, 6) tuodaan esille maassa laittomasti oleskelevien poistaminen maasta. Lisäksi ohjelmassa todetaan, että laittomasti maassa oleskeleville ei tule tarjota julkisia palveluita, koska ne vain houkuttavat lisää laittomia maassaolijoita suomalaisen yhteiskunnan elätettäväksi. Myös lehtiaineistossa laittomasti maassa olevat henkilöt muodostavat todellisen vaaran ja uhkan suomalaiselle yhteiskunnalle. Ne edustavat `toiseutta` suhteessa lakiin, järjestykseen ja turvallisuuteen:

“Ongelmana ovat myös kielteisen turvapaikka- ja käännytyspäätöksen saaneet ihmiset, jotka eivät poistu maasta. On yleisen lainkuuliaisuuden, talouden ja sisäisen turvallisuuden kannalta kestävämpiä, että tuomioistuinten lainvoimaisia päätöksiä ei oikeusvaltiossa noudateta.” (PS Järjestö 5/2017, 3.)

“Henkilöt, joilla ei ole oikeutta turvapaikkaan tai muuhun lupaan olla Suomessa ja maastapoistumismääräyksestä huolimatta jäävät maahamme, ovat ilman tuloja tai asuinpaikkaa. Monet heistä elättävät itsensä rikollisilla tavoilla ja ovat uhka suomalaisille.” (PS Järjestö 5/2017, 14.)

“Eurooppaa uhkaa miljoonien ihmisten pakolaisaalto Afrikasta.” (PS 3/2017, 12.)

Laiton maassaoleskelu on perussuomalaisille punainen vaate myös siitä syystä, että perussuomalaiset puolueena ja populismi aatteena korostavat kurin ja järjestyksen tärkeyttä yhteiskuntaa ylläpitävänä voimana (Ruostetsaari 2011, 129). Näin voidaan nähdä, että laitton maassaoleskelu edustaa perussuomalaisille vastakohtaa järjestykselle ja lakien kunnioittamiselle.

Perussuomalaiset pitävät maassa laittomasti oleskelevia syyllisenä myös omien kansalaisten mahdolliseen luottamukseen puutteeseen omaa hallintoa kohtaan. Viholliskuville onkin tyypillistä vastapuolen syyttäminen kaikista stressitekijöistä, jota oma maa tai kansalaiset kohtaavat (Spillmann Kurt & Kati 1997, 51). Aineistossa otettiin myös voimakkaasti kantaa Suomen talouden tilaan ja resurssien jakamiseen niin, että resurssit tulisi keskitetään vain suomalaisten hyvinvointiin. Perussuomalaisten talouspoliittisessa ohjelmassa todetaankin, että maahanmuuton kustannuksista ja kehitysavusta tulee karsia voimakkaasti (Perussuomalaisen talouspoliittinen ohjelma 2015, 2).

“Tavio katsoo, että laittomasti maassa olevat leiriytyjät pyrkivät vaikuttamaan Suomen kansalaisiin siten, että nämä eivät enää luottaisi tuomioistuinten laillisesti tekemiin päätöksiin. Tavio pitää turvallisuuspoliittisesti vaarallisena, jos toisten maiden kansalaisten sallitaan saapua Suomeen luvatta vastustamaan oikeusvaltiota.” (PS 3/2017, 17.)

“Perussuomalaisten linja piti. Kuhmo torjui pakolaiset.” (PS Järjestö 3/2017, 6.)

Seuraavissa sitaateissa myös maahanmuuttajien työllistyminen nähdään negatiivisena ja kantäväestön edun vastaisena, vaikka osassa perussuomalaisten lehtijutuista kannatetaan jollakin tavalla työperäistä maahanmuuttoa. Maahanmuuttajien työskentely on pois `meiltä`. Näkökulma edustaa nolla-summa ajattelua, joka on yksi viholliskuville ominainen piirre (Spillmann Kurt & Kati 1997, 51) :

“Packalen sanoo, että mitä enemmän maahanmuuttajia tulee työmarkkinoille, sen huonommaksi tilanne muuttuu. Jos liian iso joukko ihmisiä joutuu pitkään kamppailemaan vähistä resursseista, se johtaa yhteiskunnalliseen levottomuuteen.” (PS 10/2016, 6.)

“Jos meillä on huonosti työllistyviä, pienipalkkaisia maahanmuuttajia, he ovat yksinkertaisesti vain rasite kansantaloudelle.” (PS 6-7/2017, 8.)

Perussuomalaiset korostavat myös maahanmuuttopoliittisessa ohjelmassa työperäisen maahanmuuton hallittavuutta ja suomalaisten ensisijaisuutta työmarkkinoilla. Myöskään rekrytoinneissa ei tulisi perussuomalaisten mukaan harrastaa positiivista syrjintää, koska vähemmistöjen kiintiöedustajat eivät tuo työyhteisöihin lisäarvoa tai paranna näiden vähemmistöryhmien yleistä asemaa. (Perussuomalaisten maahanmuuttopoliittinen ohjelma 2015, 4.)

Erityisesti perinteisten “duunariammattien” asema huolestuttaa perussuomalaisia. Artikkelikokoelmassa Ajatuksia perussuomalaisuudesta todetaan, että surkeisiin työoloihin ja mataliin palkkoihin tyytyvät siirtolaiset aiheuttavat ongelman suomalaisille matalapalkkaisille työntekijöille, koska siirtolaisten myötä perusduunareiden työehdot asetetaan tulilinjalle. (Turkkila 2016, 47.)

Seuraavassa sitaatissa Islamin uskoa ja siitä syntyneitä yhteiskunnallisia haittoja käsitellään vertauskuvallisesti eläimenä. Sitaatti koskee huntukeskustelua ja huntukieltoa:

“Teuvo Hakkaraisen mukaan tässä korjataan suuren maahanmuuton haittoja: Se on se emäporsas, joka poikii pikkupossuja, ja nyt me yritämme ottaa niitä pikkupossuja tässä kiinni – tai yritämme ottaa.” (PS 10/2016, 9.)

Turvapaikanhakijaa kutsutaan yhdessä lehtiartikkelissa myös “vokkilaiseksi”. Turvapaikanhakija on menettänyt inhimillisen olemuksen ja on vain osa vastaanottokeskuksien kalustoa, jota voidaan siirtää paikasta toiseen:

“PS-esitys tuotti tulosta: turvallisuutta uhkaavat vokkilaiset omiin keskuksiin. Perussuomalaisten kansanedustajat Leena Meri ja Laura Huhtasaari esittivät, että riskialttiit turvapaikanhakijat keskistetään omiin keskuksiin.” (PS 10/2016, 18.)

Perussuomalaiset kyseenalaistavat monessa lehtiartikkelissa turvapaikanhakijoiden avun tarpeen ja motiivit. Sotapakolaisia kutsutaan rikollisiksi, jotka eivät tosiasiallisesti ole suuressa avun tarpeessa, vaan yrittävät ainoastaan hyötyä Suomen auttamisjärjestelmästä:

“Tänne tullaan muka sotapakolaisina ja sitten tehdäänkin rikoksia. Ei pahin rosvokaan pure auttajansa kättä, vaan kunnioittaa sitä, Hakkarainen jyrähtää.” (PS 10/2016, 20.)

Vihollisen tarkoituksien kyseenalaistaminen ei ole millään tavalla uusi ilmiö. Raimo Pesonen erittelee kirjassaan viholliskuvien maailmaa ja tuo esille Jussi Halla-ahon ilmaisun “Iphone-miehestä”. Tällä viitataan syksyn 2015 turvapaikanhakijoihin ja kyseenalaistettiin maahantulijoiden hädän ja turvapaikan hakemisen motiivit, koska kalliin puhelimen perusteella henkilön tarve turvapaikkaan voitiin kyseenalaistaa. 1930-luvulla samaa perustetta käytettiin juutalaisista, mutta silloin Iphoneen tilalla oli sikari, joka edusti vaurautta. (Pesonen 2016, 119.)

Seuraavissa sitaateissa `ongelma` eli pakolaiset halutaan pitää poissa Suomesta ja tähän tarjotaan ratkaisua. Kuten Harle toi viholliskuvan määrittelyissä esille, vihollinen tai `toinen` on jotakin, josta halutaan päästä eroon ja jota ei haluta kosketuksiin oman yhteiskunnan tai ihmisten kanssa (Harle 1991, 17). Poissa silmistä, poissa mielestä on selkeä perussuomalainen näkemys pakolaisongelmasta. Ratkaisua voidaan pitää moraalisenä kampanjana (ks. Harle 1991, 17-18), jonka tarkoituksena on puhdistaa oma yhteisö ja taata sen terveys. Myös pakolaisongelman vertaaminen hätätilaan luo kuvan vakavasta yhteiskunnallisesta kriisistä:

“Miljardilla voidaan rakentaa kriisialueen lähelle pakolaisleiri, jossa on ilmastoidut teltat ja kunnolliset olot. Silloin ongelmat eivät olisi täällä.” (PS 10/2016, 20.)

“Meillä on maahanmuuton takia hätätila. Edellisten hallitusten jäljiltä meille jäi Euroopan löysin maahanmuuttolaki ja ongelmat kaatuivat meidän syliin. Nämä ongelmat pitää korjata ja poistaa tästä maasta.” (PS 10/2016, 20.)

“Jos EU ei kykene hoitamaan pakolaistulvaa, niin toimitaan sitten kansallisesti niin kuin Unkarissa. Siellä on rakennettu rajoille jo tuhat kilometriä aitaa, Hakkarainen sanoo.” (PS 10/2016, 21.)

Perussuomalainen-lehden sitaateissa korostuu vastaanottokeskusten vaarallisuus paikallisille asuinalueille. Uhka on siis sisäinen ja läsnä. Samoissa sitaateissa todetaan, että `toiset` pyrkivät eriytymään suomalaisesta yhteiskunnasta ja tämä eriytyminen johtuu heistä, koska he (maahanmuuttajat) eivät halua omaksua suomalaisia tapoja tai kulttuuria. Vihollista siis syytetään kaikesta ja se on itse syyllinen vallitsevaan tilanteeseen (ks. Spillmann Kurt & Kati 1997, 51). Perussuomalaiset eivät tarjoa aineistossa konkreettisia keinoja tilanteen parantamiseksi, vaan tilanne nähdään maahanmuuttajien itse aiheuttamaksi, johon ei tulisi kohdistaa suomalaisia verorahoja:

“Vastaanottokeskukset ovat huono tapa järjestää lisää turvapaikanhakijoita, koska ne vaarantavat asuinalueiden turvallisuuden.” (PS Järjestö 10/2016, 3.)

“Siirtolaisten asumisen keskittyminen esimerkiksi Varisuolle ja Halisiin on ilmiö, joka kasvaa näiden alueiden turvallisuusongelmana. Turvapaikanhakijoina tulleiden keskittyminen omiin asuinalueisiinsa eli ghettoutuminen johtuu siitä, että tämä vieraskielinen västö pyrkii mielummin eriytymään suomalaisesta kulttuurista kuin sulautumaan siihen.” (PS Järjestö 10/2016, 3.)

Maahanmuuttajien uhka on perussuomalaisten mukaan läsnä myös kouluissa. Sitaatissa viitataan peruskouluun, jolloin myös maahanmuuttajalapsen nähdään `toisena` suhteessa kantasuomalaisiin lapsiin:

“Osana maahanmuuttajien kotouttamista, oppimisen edistämistä ja kaikkien oppilaiden turvallisuutta ehdotamme, että peruskoulujen luokissa saa olla enintään 30% vieraskielisiä oppilaita.” (PS 12/2016, 4.)

Maahanmuuttajien tavat ja kulttuuri näyttäytyvät perussuomalaisille täysin vieraana. Maahanmuuttajat ovat “sopeutumisongelmaisia”, mutta myöskään sopeutumiseen ei haluta tuhlata suomalaisten resursseja. Vastapuoli kuvataan ylimielisenä ihmisjoukkona, joka tulee vieraaseen maahan, mutta ei halua kunnioittaa maan tapoja tai kulttuuria:

“Samoin Euroopassa monet maat kuten Unkari, Puola ja Tšekki menevät eteenpäin eri opein kuin meillä Suomessa. Niissä maissa ei hyväksytä nykyistä massiivista maahanmuuttoa Afrikasta ja islamilaisista maista. Siellä ei nähdä tarpeelliseksi päästää maahan runsaasti sopeutumisongelmaisia ihmisiä, joille eurooppalainen elämäntapa on vieras.” (PS Järjestö 12/2017, 6.)

“Kaikkein vähiten tätä sopeutumista kannustaa –sitä jopa suorastaan estää- maahan tulleiden takertuminen ahdasmielisiin tai radikaaleihin tapoihin, jotka eivät ole vapaan ja sekulaarin läntisen yhteiskuntamme arvojen mukaisia, Jani Mäkelä vahvisti.” (PS 10/2017, 9.)

Myös Perussuomalaisten maahanmuuttopoliittisessa ohjelmassa todetaan, että Pohjois-Eurooppalainen hyvinvointivaltio houkuttelee paljon sellaisia maahanmuuttajia, jotka eivät kulttuurisista tai uskonnollisista syistä edes halua integroitua osaksi eurooppalaisia arvoja ja toimintatapoja. (Perussuomalaisten maahanmuuttopoliittinen ohjelma 2015, 3.) Tämä sama näkemys korostuu käsittelemässäni aineistossa.

Maahanmuuttoon kodistuvat viholliskuvat näyttäytyvätkin perussuomalaisten aineistossa hyvin yksinkertaistetuilta. Ongelmiin ei haluta löytää sisäistä ratkaisua, vaan ratkaisu olisi tämän ongelman eli maahanmuuttajien poistaminen maasta. Vihollinen nähdään pahana ihmisolentona (rikollisena, uhkaavana, erilaisena, vaikeasti sopeutettavana) ja myös kasvottomana massana, jossa `toinen` on menettänyt yksilöllisyyden. Kaikki maahanmuuttajat ovat samanlaisia ja niistä koituu suomalaiselle yhteiskunnalle kustannuksia ja haittoja. Ainut positiivinen vivahdus löytyi työperäisen maahanmuuton keskustelusta, mutta senkin osalta tilannetta tulee perussuomalaisten kontrolloida voimakkaasti. Työperäinen maahanmuutto ei saa olla perussuomalaisten mukaan pois `meiltä` suomalaisilta.

6.2.2. Terrorismi ja Islam

Yhdistän analyysissä terrorismin uhkan ja Islamin uskon samaksi kokonaisuudeksi, koska Perussuomalainen-lehdessä niitä käytetään usein samassa yhteydessä, kun puhutaan uhkakuvista tai toiseudesta, joka rakentuu Islamin tai terrorismin pohjalta.

Perussuomalaiset tukeutuvat kristilliseen arvopohjaan ja näkevät kritilliset elämänohjeet länsimaiden kukoistuksen perustana (Turkkila ym. 2016, 27). Islam edustaa näin käsittelemäni aineiston perusteella vastakohtaa kristillisille arvoille ja se näyttäytyy perussuomalaisten kirjoituksissa pelottavana, uhkaavana ja toiseuden viraana olemuksena. Islam siis edustaa `toiseutta` suhteessa kristinuskoon.

Seuraavat sitaatit ilmenevät lehtijutusta, joka käsittelee suurmoskeijahanketta Helsingissä. Perussuomalaiset näkevät hankkeen turvallisuusuhkana ja tarpeettomana rahareikänä. Moskeijan rakentamiseen yhdistetään myös terrorismi ja arabimaiden “likainen” raha:

“PS ei hyväksy Helsinkiin kaavailtua suurmoskeijaa. Vaarallinen ja kallis riskihanke!” (PS 3/2017, 20.)

“Moskeijoiden rahoitus arabimaiden tuella huolestuttaa muuallakin Euroopassa, kuten Ranskassa, jonne viime aikoina on kohdistunut äärimuslimien toteuttamia terrori-iskuja.” (PS 3/2017, 21.)

“Helsinkiin ei tarvita jihadistitoimistoa, eivätkä kaupunkilaiset sitä halua. Moskeijan rakentaminen pitää estää jo etukäteen niin, ettei siitä edes päästä valtuustossa äänestämään.” (PS 6-7/2017, 13.)

Moskeijan vertaaminen jihadistitoimistoon on suora viittaus terrorismiin. Jihadisti on henkilö (islamisti), joka kannattaa aseellista hyökkäystä väärauskoisia vastaan (mm. kielitoimiston sanakirja, wikisanakirja). Näin moskeijan näkeminen “terroristien toimistona” on hyvin selkeästi toiseutta rakentava argumentti.

Terroristeiksi voidaan perussuomalaisen mukaan kouluttautua. Näin perussuomalaiset luovat uhkakuvan, jossa turvapaikan saanut pakolainen on piiloinen riski suomalaisille. Pakolainen voi aluksi olla “tavallinen”, mutta lopulta jengiytyy, ei osoita kiitollisuutta ja kouluttautuu terroristiksi. Vihollinen on ikään kuin Troijan hevonen, joka pääsee valtion rajojen sisäpuolelle pakolaisuuden perusteella, mutta osoittautuu lopulta viholliseksi:

“Pakolaisten uudet sukupolvet eivät kiitä turvapaikasta, vaan osa jengiytyy. Jotkut kouluttautuvat jopa terroristeiksi. Eivät tietysti kaikki, mutta liian moni.” (PS Järjestö 3/2017, 12.)

“Suojelupoliisin marraskuussa julkistaman terrorismin uhka-arvion mukaan Suomeen on turvapaikanhakijoiden joukossa saapunut väkivaltaisiin ryhmiin kytkeytyneitä henkilöitä. Tarkkaa määrää ei tiedetä, mutta julkisesti on puhuttu jopa 300 henkilöstä.” (PS 9/2016, 6.)

Aineistossa hunnun käyttäminen yhdistetään turvallisuusriskiin. Huntu on tietynlainen symboli Islamin uskosta, joten sen yhdistäminen uhkaksi ja vaaraksi rakentaa toiseutta `meidän` ja huntua käyttävien ihmisten välillä:

“Huntukielto etenee eduskunnassa. Kasvojen peittäminen on turvallisuuskysymys.” (PS 10/2016, 9.)

Perussuomalaiset ovat puolueena profiloituneet erityisesti suomalaisten puolueeksi ja asettavat kansallisen edun kansainvälisen edun vastakohtaksi. Se haluaa puolueena edustaa Suomen kansallista näkökulmaa ja nimeää muut puolueet ylikansallista linjaa ajaviksi toimijoiksi. (Turkkila ym. 2016, 87.) Kuitenkin terrorismin uhka nähdään yhtenäisenä koko Euroopalle, ei vain Suomelle:

“Isis saavuttaa jalansijaa Euroopassa –jopa syntyperäisen kansalaiset lähtevät sotilaiksi sen riveihin- ja edelleen me väitämme heidän olevan sekavia yksilöitä, jotka ovat tietoisesti pahan puolella.” (PS Järjestö 9/2016, 9.)

“Ääri-islamilaisten Isis-järjestön propaganda vaatii länsimaissa asuvia kannattajiaan hyökkäämään uskottomien kimppuun. Järjestön mukaan myös lasten kimppuun hyökkääminen on halal.” (PS 6-7/2017, 11.)

“Elämme islamistisen terrorismin aikakautta Euroopassa. Sosiaalisessa mediassa islamistisen nurkkakuntalaisuuden taskut yhdistyvät. Siellä vihapuhe leviää valtoimenaan. Tästä Britannian pääministeri Theresa May juuri puhui.” (PS 6-7/2017, 11.)

Islamin usko ja terrorismi liittyvät perussuomalaisten puheissa yhdeksi kokonaisuudeksi. Terrorismi on ikään kuin erottamaton osa Islamin uskoa ja todellinen uhka niin Suomelle kuin Euroopalle. Viholliskuvana Islam samaistetaan pahuuteen, vierauteen ja epäjärjestykseen. Perussuomalaisten aineistosta ei löytynyt yhtään positiivista sitaattia Islamin uskosta. Lisäksi väkivallan korostaminen ja sen yhdistämien Islamin uskoon on vahva keino rakentaa vihollisuutta ja vierautta suhteessa `meihin`.

6.2.3. Punavihreät

“Punavihreä media vouhkaa jatkuvasti vähemmistöjen puolesta niin, että näiden oikeuksien tulisi olla valtaväestön oikeuksia suuremmat.” (PS 9/2017, 19.)

Perussuomalaiset vertaavat punavihreitä totalitaristeiksi Suomen perustan julkaisemassa Ajatuksia perussuomalaisuudesta –kirjassa. Punavihreät eivät salli perussuomalaisten mukaan muunlaista ajattelutapaa, esimerkiksi maahanmuuton kritisoimista, monikulttuurisuusideologian kyseenalaistamista tai kapitalistisen järjestelmän parempana pitämistä. Kansalaisten turvallisuudella leikitään korkealentoisten päämäärien vuoksi, ja punavihreät pyrkivät kontrolloimaan ihmisten tavallista arkea erilaisten kontrollimekanismien kautta. (Turkkila ym. 2016, 61-62.) Punavihreät edustavat siis toiseutta suhteessa perussuomalaisiin arvoihin:

“Edellisen hallituksen aikana tuli 100 000 työtöntä lisää. Tämä tosiasia ei punavihreillä puheilla muuksi muutu. Tämä on parempi hallitus kuin edellinen. Siitä huolimatta tai sen vuoksi, että perussuomalaiset ovat mukana. Kotiäiti saa nukkua yönsä rauhassa ja se on perussuomalaisten ansiota.” (PS 5/2017, 3.)

Seuraavassa sitatissa punavihreät nähdään Suomen asioita sotkevana joukkona, joka tulisi pitää poissa poliittista valtaa käyttävien joukosta:

“Isänmaan etu vaatii, ettemme vapaaehtoisesti päästä punavihreitä sotkemaan Suomen asioita.” (PS 4/2017, 2.)

“Isänmaan etu” näyttäytyy muutenkin perussuomalaisten puolueohjelmassa tärkeänä asiana. Punavihreys edustaa käsittelemäni aineiston perusteella perussuomalaisille Suomen edun vastakohtaa, toiseutta ja globaalia suuntausta, jossa maailman pelastaminen on tärkeämpää kuin oman yhteiskunnan jäsenten hyvinvointi. Perussuomalainen-lehden päätoimittaja Matias Turkkila kuvaakin artikkelissaan vihreitä hyvän fiiliksen joukoksi, maailman pelastajiksi ja maahanmuuton kustannusten kasvattajiksi. Vasemmisto taas edustaa “melskaavaa mustahuppujen porukkaa”, joka on valmis myös laittomaan suoraan toimintaan. (Turkkila ym. 2016, 13-14.)

“Nykyisillä puoluekannatuksilla se (perussuomalaisten sijoittuminen poliittisesti enemmän oikealle) on porvarihallituksen tärkeä lenkki: ilman sitä maassa olisi punamulta- tai sinipunahallitus.” (PS 2/2017, 7.)

Yksi perussuomalaisten viholliskuvista liittyi uusiutuviin energiamuotoihin ja erityisesti tuulivoimaan. Seuraavassa sitaatissa korostetaan punavihreiden ilmastopolitiikan vakavia seurauksia, jotka ovat aiheuttaneet ihmisille terveyshaittoja. Näin `toinen` on tuonut politiikallaan tuulivoimalat Suomeen, jotka perussuomalaisten mukaan aiheuttavat enemmän haittaa kuin hyötyä:

“Sinipunavihreän ilmastopolitiikan seurauksena Suomessa on kahden viime vuoden aikana rakennettu ensimmäisiä isoja teollisen mittakaavan tuulivoimaloita. Tuulivoimaloiden infraäänien altistumisalueilla on jo nyt oireiltu vakavasti.” (PS 10/2017, 13.)

Edellisessä sitaatissa perussuomalaiset haluavat kyseenalaista punavihreiden kyvyn tehdä järkeviä ja turvallisia poliittisia päätöksiä. Turvallisuuteen vetoaminen on voimakas keino rakentaa toiseutta ja asettaa jokin ryhmä oman ryhmän ulkopuolelle. Perussuomalaiset rakentavat toiseutta ajankohtaisesti myös hallitus-oppositio erottelun perusteella. Myös perussuomalaiset edustavat hallituksessa jotakin sellaista, josta punavihreät haluavat päästä eroon:

“Vihervasemmisto, demarien vetämänä, haluaa kaikin keinoin saada perussuomalaiset ulos hallituksesta.” (PS Järjestö 10/2016, 2.)

Käsittelmästäni lehtiaineistosta paistaa läpi punavihreiden syyttäminen niin maahanmuuton ongelmista kuin yhteiskuntajärjestyksen heikosta tilasta. Vastapuoli on siis syyllinen kaikkiin stressitekijöihin ja epäkohtiin joita oma ryhmä tai yhteiskunta kohtaa. Tämä on yksi viholliskuville ominainen piirre (ks. esim. Spillman ym. 1997, 51). Kuten Aho sen toteaa (Aho 1991, 109), vihollinen edustaa moraalin ja oikeuden vastakohtaa. Tässä perussuomalaiset henkilöittävät punavihreyden Tarja Halosen:

“Presidentti Tarja Halosen kahdellatoista presidenttivuodella on ollut mittaamattoman suuri vaikutus talouden ja yhteiskuntamoraalin nykyiseen heikkoon tilaan. Halosen globaalisuus nähtiin suomalaisen perinteisen, kansallisen kulttuurin vastakohtana.” (PS Järjestö 10/2016, 2.)

Seuraavalla sitaatilla viitataan maahanmuuttajien tekemiin väkivallantekoihin, jotka ovat kohdistuneet suomalaisiin (erityisesti oikeiston kannattajiin) . Sitaatti antaa ymmärtää, että vihreät pitävät perussuomalaisten kannattajia “paskasakkina”, jota kohtaan väkivallanteot ovat oikeutettuja. Perussuomalaiset näkevätkin, että punavihreät eivät arvota tekoja sen mukaan, ovatko ne itsessään hyviä. Punavihreille on tärkeämpää, että teolla on tarkoitus pyrkiä hyvään lopputulokseen (Turkkila ym. 2016, 61). Toisaalta seuraava sitaatti voidaan myös nähdä kaksinaismoralismin kautta (double moral standard), jossa oman ryhmän väkivaltaisia tekoja ei kommentoida tai pidetä väärinä, mutta vastapuolen tekeminä ne näyttävät pahoina (ks. esim Spillman Kurt & Kati 1997, 51-53).

“Miksi punavihreä eliitti katsoo paskasakkiin kohdistuvia väkivallantekoja läpi sormien ja luonnemurhaa viestintuojat? Siksi, koska se kuvittelee olevansa hyvällä asialla eikä välitä seurauksista.” (PS 9/2016, 2.)

Punavihreät ovat käsittelemäni aineiston perusteella perussuomalaisille Suomen sisäinen uhka. `Toiseus` rakentuu erityisesti erilaisten arvojen pohjalta, jotka ovat vastakkaisia suhteessa perussuomalaisuuteen. Käsittelemässäni aineistossa punavihreitä ei voitu nähdä pahana vihollisena, vaan enemmänkin perussuomalaisten vastakohtana ja poliittisena kilpailijana. Se edustaa vastakohtaisuutta politiikan taistelukentillä. Punavihreys edustaa kaikkea sitä mitä perussuomalaisuus vastustaa.

6.2.4. Euroopan Unioni

“Perussuomalaiset haluavat varmistaa, että EU:n ahtaalle ajamat suomalaisviljelijät pystyvät jatkamaan toimintaansa.” (PS 3/2017, 18.)

Perussuomalaiset näkevät talouspoliittisessa ohjelmassaan EU:n järjettömänä sääntelykoneistona (Perussuomalaisten talouspoliittinen ohjelma 2015, 4). Euroopan unioni on tällä hetkellä kehittymässä kohti liitovaltiota, joka on todellinen uhka Suomen kansalliselle identiteetille ja itsenäisyydelle. Euroopan unioni edustaa vastakohtaa Suomen kansanvallalle ja edustukselliselle järjestelmälle. (Turkkila 2016, 50-51.)

Aineistossa Euroopan unioni muodostaa uhkakuvan erityisesti suomalaisille viljelijöille ja maatalouden yrittäjille, jotka menettävät päätäntävällän omasta elannostaan. Myös seuraavassa sitaatissa luodaa uhkakuvaa EU:sta suurvaltaprojektina, jossa päätösvalta siirretään suomen kansalta Euroopan unionin ylikansallisille organisaatioille:

“EU ei ole hellä tarina vastuullisesta rauhansolidarisuudesta, jonka lopussa kaikki saavat keksejä ja mehua. EU on massiivinen suurvaltaprojekti. EU-maiden kansalaisille kuuluvaa päätösvaltaa siirretään vähin erin EU:n keskusvallalle. Sinulta pois, muille maille vierahille.” (PS 2/2017, 4.)

Perussuomalaisten erittäin kriittistä suhtautumista suhteessa Euroopan Unioniin voidaan selittää sillä, että perussuomalaiset korostavat kansanvaltaa, vallan kontrolloinnin mahdollisuutta ja sen läheisyyttä suhteessa tavalliseen ihmiseen. Erityisen tärkeää on, että valta on hajautettu, koska silloin sitä voidaan kontrolloida kaikista parhaiten. (Grönroos 2016, 95-96.) Euroopan unioni näyttäytyy perussuomalaisille erityisesti ulkoisena uhkana, koska sen toiseuden korostamisen yhteydessä annetaan ymmärtää, ettei suomalaisilla ole sananvaltaa EU:n hallinnossa. Euroopan unioni on jotakin, joka on Suomen yläpuolella kontrolloiden ja määrittäen sellaisia Suomen sisäisiä asioita, jotka tulisi olla suomalaisten päätäntävällän alla.

Seuraavassa sitaatissa Euroopan unionia verrataan orjuuteen ja vääryyteen. Se on jotakin josta tulisi nopeasti irtautua:

“Mitä pikemmin Suomi lähtee pois Brysselin orjuudesta, sen parempi. Niin kauan kuin alistumme vääryyteen, muutosta ei tule. Mitään ei voi tehdä –asenne on hylättävä.” (PS Järjestö 2/2017, 9.)

Kuten ylempänä jo todettiin, perussuomalaiset henkilöittävät Euroopan unionista lähtöisin olevat ongelmat erityisesti suomalaisiin viljelijöihin. Perussuomalaisille suomalainen maaseutu on tärkeä menestystekijä, omavaraisuuden turvaaja ja työllistäjä. Liiallinen holhous ja valvonta Euroopan unionin puolelta lamaannuttaa viljelijöiden toimintamahdollisuuksia. (Perussuomalaisten maaseutupoliittinen ohjelma 2015, 3.) Perussuomalaiset myös näkevät, että Suomen kulttuuriperintö ja sen juuret voidaan samaistaa hyvin voimakkaasti maaseutukulttuuriin (Ruostetsaari 2011, 132).

“Viljelijöiden ongelmat johtuvat pitkälti EU:n byrokratiasta ja direktiiveistä. Tavaroiden ja tuotteiden vapaa liikkuvuus on yksi tämän kolhoosin tunnuslauseista.” (PS 10/2016, 16.)

Euroopan unioni on viholliskuvana abstrakti ja laaja käsite. Se edustaa perussuomalaisille globaalia etua suhteessa kansalliseen etuun. Euroopan unionista tekee vihollisen erityisesti kaikki ne lait ja säädökset, jotka vaikuttavat suomalaisten ihmisten jokapäiväisen elämään. Aineiston perusteella perussuomalaisten mielestä ylikansallista valtaa on mahdoton kontrolloida ja kritisoida, jolloin se on ennalta arvaamatonta ja tähtää enemmänkin isojen jäsenvaltioiden etujen ajamiseen. Näin ollen se edustaa vastakohtaisuutta suhteessa niihin arvoihin ja toimintaperiaatteisiin, joita perussuomalaiset pitävät tärkeinä.

Euroopan unioni ei näyttäydy perussuomalaisten kirjoituksissa uhkana sellaisenaan, vaan enemmänkin sen jäsenyydestä koituu Suomelle erilaisia haittoja, jotka vievät yhteiskunnan kehitystä väärään suuntaan. Kaikista suurimman uhkan se luo Suomen itsenäisyydelle ja päätäntävällälle. Niin kauan kuin Suomi on osa Euroopan unionia, perussuomalaiset näkevät Suomen EU:n sätkynukkena, joka ei toimi oman kansallisen edun näkökulmasta, vaan `toisen` ohjeistamana.

6.2.5. Organisaatiot ja eliitit mielivallan käyttäjinä

Populistisille puolueille on ominaista byrokratian vastustaminen ja kansan edun sekä arvojen priorisoiminen suhteessa eliitin arvoihin. Tämä vastakkainasettelu kuitenkin vaihtelee kontekstin ja hallitsevan poliittisen ilmapiirin mukaan. (Ruostetsaari 2011, 99.)

Perussuomalainen-lehdessä 3/2017 on juttu vakuutusyhtiöiden vallasta ja erityisesti vakuutuslääketieteen liiallisesta vallasta päättää asiakkaiden korvausasioista, vaikka hoitava lääkäri olisi todennut asiakkaan kohdalla täyden työkyvyttömyyden. Lehtiartikkelissa tehdään selvä ero `meihin` perussuomalaisiin, jotka puolustavat tavallista kansalaista suhteessa `toisiin` eli valtaa käyttäviin byrokraattisiin vakuutuslaitoksiin:

“Tarkoitus on auttaa Saara Auvista ja muita vammautuneita, jotka ovat pitkään taistelleet vakuutusyhtiöitä vastaan korvauksien saamiseksi”. (PS 3/2017, 10.)

Samassa lehdessä on myös juttu asumisoikeustalojen uudesta mahdollisesta asumisoikeuslaista, jossa asumisoikeustalojen yhtiöiden omistajia verrataan huumekauppiaisiin. Samassa artikkelissa todetaan, että perussuomalaiset ovat puolueena ainut, joka on vastustanut lakiesitystä ja joka myös pyrkii lakiesityksen kumoamiseen:

“Asokotien liikevoittoprosentti vuonna 2014 oli 35 prosenttia, tuplasti enemmän kuin kiinteistösijoituslalla yleensä. Se tuottaa enemmän kuin huumekauppa.” (PS 3/2017, 14.)

“Asumisoikeustalojen suuri puhallus: asukkaat pihalle ja talot lihoiksi!” (PS 3/2017, 14.)

Perussuomalaiset rakentavat aineistossa selkää vastakkainasettelua `heikon ihmisen` ja omaa etuaan ajavien joustamattomien sekä rahanahneiden organisaatioiden välille. Puolue asettuu tässä heikomman puolustajaksi. Tämä “heikomman puolustaminen” ei ole perussuomalaisuudelle mikään uusi ilmiö, koska perussuomalaiset ovat nostaneet myös poliittisissa ohjelmissaan ongelmakohdaksi viranomaisten harjoittaman kiusaamisen, kansalaisten pompottelun ja turhan sääntelyn, jolla vaikeutetaan asioiden hoitamista (Perussuomalaisten eduskuntavaaliohjelma 2015, 1).

Myös omaishoidon kohdalla tehdään vastakkainasettelua julkisen vallankäytön ja omaishoitajien välillä. Lehtiartikkelissa todetaan, että perussuomalaiset puolustavat omaishoitajia päätöksentekijöitä vastaan:

“PS puolustaa huolissaan olevia omaishoitajia: inhimillisyyttä päätöksenteon!” (PS 3/2017, 18.)

“Kela panee toimeentulotukiasiakkaat ahtaalle.” (PS 2/2017, 14.)

Seuraava sitaatti on esitetty tarinan muodossa. Siinä tavallisten kansalaisten tukena näyttäytyy perussuomalaiset. `Toiseutta` edustaa virkamieskoneisto, media ja ne puoluepoliitikot, jotka halusivat toiminnallaa edistää Guggenheim-hanketta. Otin sitaatin tutkielmaani, koska se näyttäytyy hyvin samantapaisena tarinana heikompiosaisten puolustamisesta, kuin Ricouerin kaavan mukainen nationalistipopulistinen kertomus, jonka Mickelsson on tuonut omassa artikkelissaan esille (ks. Mickelsson 2011, 155). Sitatissa korostuu hyvin aineistossa näkyvä vastakkainasettelu ja `toiseus`, jota perussuomalaiset rakentavat suhteessa tiettyihin eliitteihin:

“Guggenheim-hanketta survoivat eteenpäin Suomen mahtavin tiedotusväline, amerikkalainen megabrändi, suurella rahalla ostettu paras mahdollinen lobbauskoneisto, kokoomus, demarit ja hanketta edistämään valjastetut virkamiehet. Näitä voimia vastaan asettui joukko tavallisia aktiivisia kansalaisia, taustatukenaan perussuomalaisten lupaus siitä, että valtio ei hanketta rahoita.” (PS 12/2016, 6.)

Seuraavassa sitaatissa nousee hyvin esille Perussuomalainen-lehdessä esintyvä tyyli nostaa esille erilaisia vastakohtaisuuksia ja verrata näitä keskenään. `Toiselle` antaminen on pois `meille` tärkeistä asioista. Tämä on yksi Spillmannien viholliskuville ominaisista piirteistä. `Meidän` kokemat epäkohdat johtuvat siitä, että `toinen` saa jotakin enemmän tai perusteettomasti:

“Samaan aikaan, kun Helsingin kaupunkikäyttö viime vuonna yli miljoona euroa eri uskontojen opetukseen, joutuvat vanhemmat taistelemaan vammaisen poikansa koulukyydistä.” (PS 12/2016,15.)

Yhteenvedona voisi todeta, että aineistossa eliittien ja eri organisaatioiden `toiseus` rakentui erityisesti niiden toimijoiden kautta, jotka pyrkivät rahallisesti hyötymään heikomman kustannuksella, tai ajoivat toiminnallaan jotakin sellaista poliittista tai taloudellista päämäärää, joka asettui perussuomalaisten arvomaailmaa vastaan. Vihollinen tai `toinen` näyttäytyy erityisesti riistävänä ja omaa taloudellista etuaan ajavana toimijana, ei niinkään pahana ihmisolentona. Toisaalta Perussuomalaiset haluavat myös selkeästi ilmaista tyytymättömyyden suhteessa niihin vallitseviin lakeihin, joihin he haluaisivat saada aikaan muutoksia.

6.2.6. Tuulivoima

Perussuomalaiset nostavat aineistossa esille uusiutuvien energiamuotojen ongelmallisuuden, kalliit kustannukset ja myös niiden aiheuttamat terveyshaitat. Ilmastonmuutoksen haitoista tai sen uhkista ei mainittu yhdessäkään lehtiartikkelissa. Perussuomalaiset näkivätkin uusiutuvat energiamuodot, erityisesti tuulivoiman, haitallisena ihmisille ja loivat siitä uhkan kansalaisten terveydelle:

“Tuulivoiman tulevaisuus, mahdollisine tukijärjestelmineen, selviää vasta terveysvaikutusten jälkeen. Perussuomalaisten linja on asiassa selvä: valtion ei tule tukea terveydelle vaarallista tuotantoa, Soini linjaa.” (PS 12/2016, 2.)

“Tuulivoimaloiden infraäänen haitalliset terveysvaikutukset ovat konkretisoituneet ikävällä tavalla. Useat kymmenet ihmiset oireilevat länsirannikon tuulivoima-alueilla. Parisataa ihmistä on paennut kodeistaan terveysongelmien takia.” (PS 10/2016, 11.)

Tuulivoimakeskustelussa nousi esille vastakkainasettelu kaupunkialueiden ja maaseutumaiden alueiden välillä. Erityisesti tuulivoimasta käytävässä kirjoittelussa näkyi vastakkainasettelu, jota perussuomalaiset rakensivat tuulivoimaa tukevien kaupunkilaisten “viherpiipertäjien” ja tuulivoimaloiden lähellä asuvien uhrien välille. Nyt perussuomalaiset hallituspuolueena pääsevät vihdoon korjaamaan aikaisemmin tehtyjä virheitä:

“Nyt tehdään Suomessa pitkästä ajasta järkevää energiapolitiikkaa. Sitä ovat liian kauan hallinneet luonnon ylisuojelu, järjettömät ratkaisut, turpeen sääntely. Tähän on saatava muutos.” (PS 12/2016, 2.)

Aineiston perusteella tuulivoima on jotakin, josta tulisi päästä eroon ja jonka vuoksi ihmiset ovat joutuneet pakenemaan kodeistaan. Kun analysoidaan perussuomalaisten rakentamaa uhkaa nimenomaan tuulivoiman ympärille, on tietämättömyydellä suuri rooli tässä uhkan määrittelyssä. Vilho Harle onkin todennut kirjassaan, että vihollisen kielteisiä puolia usein liioitellaan ja myönteisiä ominaisuuksia vähätellään, kun tiedot ovat puutteelliset (Harle 1991, 39). Tuulivoimaa on tutkittu paljon, mutta perussuomalaiset tuovat aineistossa esille, että sitä tulisi tutkia vielä enemmän. Näin ollen sen ympärille on helppo rakentaa uhkakuvia, koska oletettavasti tavallisilla ihmisillä on niukasti faktatietoa tuulivoimaloista ja niiden toiminnasta.

Seuraavissa sitaateissa korostuu myös tuulivoiman vaarallisuus ihmisten terveydelle. Myös eläinten terveys nousee esille sitaateissa:

“Elämästämme tuli helvettiä tuulivoimalan vuoksi.” (PS 10/2016, 10.)

“Tuotanto ja kotieläimillä on ollut vakavia ongelmia sen jälkeen, kun tuulivoimalat ovat käynnistyneet. Kurikka on saanut ongelmista tietoa maatalojen isänniltä ja emänniltä sekä kenneleistä.” (PS 10/2016, 11.)

Perussuomalainen-lehdissä nousi myös esille toiseuden rakentaminen vetoamalla ilmastosopimuksen työllisyyttä heikentäviin vaikutuksiin. Ilmastosopimus on sekä kallis että suomalaisten työpaikkojen vaarantaja. Vetoaminen työpaikkojen menetykseen on hyvin tehokas keino rakentaa toiseutta, koska silloin uhka konkretisoituu ja näyttäytyy todellisena myös tavalliselle ihmiselle ja heidän taloudelle:

Ilmastosopimus kävisi Suomelle kalliiksi. Teollisuuden työpaikat vaarassa.” (PS 9/2016, 8.)

Tuulivoimaan liittyvä viholliskuva rakentuu perussuomalaisten kirjoituksissa piiloisena ja vaarallisena uhkana. Aineistossa nostetaan esille se, kuinka uusiutuvat energiamuodot ovat monelle puolueelle ja järjestölle ihanne, johon tulisi pyrkiä, mutta perussuomalaisten mielestä esimerkiksi tuulivoiman uhkia ei ole tutkittu tarpeeksi. Perussuomalaiset nostavatkin tuulivoimasta erityisesti infraäänit kansalaisten terveyden uhaksi. Vihollinen on siis näkyvä tuulivoimala, mutta piiloinen uhka (infraäänit) on jotakin sellaista, jota ihminen ei voi nähdä. Viholliskuvana tuulivoima on näkymätön vihollinen (ks. esim Harle 1991, 20), kuten esimerkiksi radioaktiivisuus tai muut saastuttajat.

7. JOHTOPÄÄTÖKSET

Pro gradu –tutkielmani tarkasteli vihreiden ja perussuomalaisten rakentamia viholliskuvia niiden omien puoluelehtien perusteella. Puoluelehdet oli valittu syksyn 2016 ja kesän 2017 väliseltä ajalta. Analysoinnin taustalla vaikutti ajankohtaiset yhteiskunnalliset ristiriidat ja niiden ääripäät juuri vihreiden ja perussuomalaisen välillä. Viholliskuvat ja toiseuden rakentuminen ovat olleet ajankohtaisia teemoja Euroopan pakolaisongelman, maahanmuuttokysymysten, Euroopan talouskriisin ja Donald Trumpin presidenttivalinnan vuoksi. Tutkimuskysymyksenä oli etsiä vastauksia siihen, millä tavalla perussuomalaisten ja vihreiden rakentamat viholliskuvat eroavat toisistaan.

Tutkielmani teoriaosuus käsitteli identiteetin muotoutumista, sosiaalisen todellisuuden rakentumista ja viholliskuvateorioita tutkielmalleni keskeisistä näkökulmista käsin. Myös puolueiden rooli sosiaalisen todellisuuden muokkaajana, ja median rooli tiedon jakajana antoivat pohjaa aineiston analyysia varten.

Puolueet ja puoluelehdet antoivat aineiston perusteella hyvät lähtökohdat viholliskuvien tutkimiseen. Käytin tutkielmassani viholliskuvan rinnalla myös käsitettä “toiseuden rakentaminen”, koska se liittyy vahvasti viholliskuviin ja toi mielestäni vielä paremmin esille erityisesti puolueille ominaista tyyliä määrittellä `toinen`. Erityisesti vihreiden aineistossa pahuus ja toiseus rakentuivat neutraalimmalla sävyllä, joten sana vihollinen olisi sellaisenaan liian vahva ilmaisemaan kaikkea toiseutta, jota aineistossa nousi esille. Valitsin kuitenkin tutkielmani kohteeksi vain sellaiset teemat, joissa mainittiin pahuus, vihollinen tai uhka.

Kurt ja Kati Spillmanin viholliskuvaluokat ja Vilho Harlen muodostamat vihollisen inhimillisyyden arvioinnin kriteerit ohjasivat analyysin tekemistä. Kaikki Spillmannien esittämät luokitukset: negatiiviset odotukset vihollisen toiminnasta, vihollisen syyttäminen kaikesta, vihollisen samaistaminen pahaan, nolla-summa –ajattelu, yksilöllisten erojen huomiotta jättäminen ja kieltäytyminen empatian osoittamisesta, näkyivät käsittelemissäni viholliskuvissa. Erityisesti yksilöllisten erojen huomiotta jättäminen, vihollisen syyttäminen kaikesta ja vihollisen samaistaminen pahaan näkyivät perussuomalaisten maahanmuuttoa koskevassa kirjoittelussa.

Vihreiden rakentamissa viholliskuvissa näkyi myös kaikki Spillmannien viholliskuvaluokat, mutta erityisesti vihollisen samaistaminen pahaan ja negatiiviset odotukset vihollisen toiminnasta. Puolueiden väliset erot eivät korostuneet näiden viholliskuvaluokkien välillä, vaan kummastakin aineistosta löytyi paljon samoja viholliskuville tyypillisiä ominaisuuksia.

Vilho Harlen muodostamat vihollisen inhimillisyyden arvioinnin tyypittelytavat nousivat myös voimakkaasti esille kummankin puoluelehden aineistoissa. Myöskään näiden kohdalla ei voitu nähdä selkeitä eroja puolueiden välillä. Kumpikin aineisto sisälsi vihollisen näkemisen kasvottomana massana ja pahana ihmisolentona. Muut vihollisen inhimillisyyden arvioinnin tavat näkyivät vain satunnaisesti aineistossa. Sekä perussuomalaisten että vihreiden aineistossa vihollinen samaistettiin eläimeen. Muut luokitukset eli vihollinen viettelevänä naisena, vihollinen humanoidina, vihollinen elottomana esineenä ja vihollinen abstraktiona, liittyvät mielestäni enemmän sotatilaan ja näkyisivät toisenlaisessa aineistossa paremmin.

Toiseuden rakentamisen ja viholliskuvien pohjalta näytti siltä, että vihollinen tai `toinen` on kummankin puolueen kirjoituksissa enemmänkin vaikeasti määriteltävä ja abstrakti vihollinen, kuten maahanmuutto, terrorismi tai ilmastonmuutos. Oletin ennen aineiston läpikäymistä, että perussuomalaiset henkilöisivät uhkat vihreitä voimakkaammin, mutta aineiston perusteella vain Vihreän Langan kirjoituksissa nousi esiin Donald Trumpiin henkilöitynyt viholliskuva ja pahuus. Perussuomalainen-lehdessä oli sitä vastoin vain yksi kirjoitus Donald Trumpista ja siinä Trump nähtiin Euroopalle ja Yhdysvalloille enemmänkin uutena mahdollisuutena kuin uhkana. Perussuomalaiset pyrkivät henkilöittämään esimerkiksi pakolaisuudesta syntyviä uhkia tuomalla esiin rikoksiin syyllistyneitä maahanmuuttajia, mutta silti viholliskuva jäi abstraktiksi.

Käsitlemäni aineistot olivat mielenkiintoisia monella tavalla. Perussuomalainen-lehdessä ja Vihreässä Langassa käsiteltiin samoja yhteiskunnallisia ongelmakohtia, mutta eri näkökulmista käsin. Maahanmuutto, ilmastonmuutos, päivähoiton kysymykset, Euroopan unioni ja Suomen sisäiset yhteiskunnalliset ongelmakohdat näkyivät lehtien sivuilla. Mielenkiintoista kuitenkin oli, kuinka juuri esimerkiksi ilmastokysymykset, maahanmuutto ja päivähoito näyttäytyivät lehdissä hyvin erilaisina kysymyksiinä riippuen siitä, kuka asiasta kirjoitti. Päivähoiton kysymyksiin ei liittynyt vihollisen määrittelyä, joten se ei siksi ollut analyysin kohteena.

Perussuomalainen-lehdessä ei mainittu kertaakaan ilmastonmuutosta tai sen mahdollisia uhkia. Vihreille taas ilmastonmuutos näyttäytyi koko maailmaa uhkaavana voimana, jota voidaan torjua uusiutuvilla energiamuodoilla, päästövähennyksillä ja ilmastopimuksilla. Vihreän Langan julkaisuissa oli hyvin paljon ilmastonmuutokseen liittyviä artikkeleita ja tutkimusta. Perussuomalaisille uusiutuvat energiamuodot, erityisesti tuulivoima, taas näyttäytyivät vihollisena, jotka ovat vaaraksi ihmisten terveydelle ja taloudelle. Näin vihreät näkivät ilmastonmuutoksen vihollisena ja perussuomalaiset näkivät vihollisena ilmastonmuutoksen torjunnassa tärkeänä pidetyt keinot. Erityisesti tässä näkyi poliittisten ristiriitojen ääripäät.

Sama viholliskuvien vastakohtaisuus näkyi maahanmuuttoa koskevassa kirjoittelussa. Perussuomalainen-lehdessä maahanmuuttoa koskevat kysymykset ja siihen kohdistuva voimakas kritiikki näkyi jokaisen käsittelemäni lehden sivuilla. Maahanmuutto ja siihen liittyvä pakolaisongelma muodostuivatkin suurimmaksi viholliskuvaksi perussuomalaisia koskevassa aineistossa. Vihreässä Langassa maahanmuutto taas näyttäytyi positiivisena asiana ja suomalaiseen yhteiskuntaan lisäarvoa tuovana voimana. Terrorismi mainittiin Vihreän Langan lehdissä vain yhdessä artikkelissa ja pakolaisuuden ongelmakohtia ei tuotu esille.

Myös Venäjään liittyvä viholliskuva oli mielenkiintoinen siitä näkökulmasta, että se näkyi selkeästi Vihreän Langan kirjoituksissa ja on tällä hetkellä muutenkin ajankohtainen Ukrainan kriisin ja Euroopan unionin pakotteiden johdosta. Perussuomalaisten aineistossa Venäjä mainittiin vain neutraalissa merkityksessä ilman uhkakuvia. Ero on mielenkiintoinen juuri Venäjä-kysymysten ajankohtaisuudesta johtuen. Uskon, että vihreät puolueena suhtautuu Venäjään perussuomalaisia kriittisemmin. Vihreät kohdistavat kritiikin Venäjän tämän hetkistä politiikkaa kohtaan, joka nähdään sortavan vähemmistöjä ja rajoittavan ihmisten kansalaisvapauksia. Näin Venäjä edustaa uhkaa suhteessa niihin demokraattisiin oikeuksiin, jotka ovat monelle eurooppalaiselle itsestäänselvyyksiä. Perussuomalaiset taas suhtautuvat tilanteeseen neutraalimmin, koska vähemmistöjen oikeudet eivät ole perussuomalaisille merkittävässä arvossa.

Tutkielmani ehkä keskeisin johtopäätös liittyy sisäisen ja ulkoisen vihollisen käsitteeseen.

Vihreiden ja perussuomalaisten välillä oli selkeä ero siinä, kuinka uhka määriteltiin ja millaisena se näyttäytyi suhteessa ympäristöön. Perussuomalaiset näkivät viholliset usein sisäisinä vihollisina, jotka olivat uhka erityisesti suomalaisille ja näyttäytyivät uhkana Suomen valtiollisten rajojen sisäpuolella. Vain maahanmuuttoa ja terrorismia koskevassa kirjoittelussa uhka tunnistettiin myös Euroopan sisäisenä ongelmana, esimerkiksi pakolaiskysymys. Tämän laajemmalle vihollisen uhkaa ei viety. Perussuomalainen-lehdissä vihollisen uhka myös usein konkretisoitiin koskemaan jotakin tiettyä kaupunkia, jossa esimerkiksi pakolaiskeskus sijaitsee, tai jotakin tiettyä asuinalueita, jossa asuu paljon kantaväestöön kuulumattomia ihmisiä. Perussuomalaiset siis pyrkivät tuomaan vihollisen mahdollisimman konkreettisesti osaksi suomalaista yhteiskuntaa. Sisäisen vihollisen käsite onkin selkeästi yhteydessä kansallisen edun korostamiseen, koska uhka on merkittävämpi ja todellisempi, kun se uhkaa kansallista etua.

Vihreät taas näkivät viholliset ja uhkat kansainvälisenä ongelmana. Ilmastonmuutos, Venäjä, populismi, Donald Trump ja rasismi sekä epätasa-arvo koskettavat kaikkia maailman ihmisiä ja kansoja, mutta erityisesti Eurooppaa. Ilmastonmuutos on taas suurin uhka köyhimmille maille ja niiden väestölle. Vihreän Langan kirjoituksissa mikään uhka ei näyttäytynyt ainoastaan Suomen rajojen sisäpuolella olevana vihollisena. Myös populismi oli uhka erityisesti Euroopan unionin sisäiselle toimivuudelle ja jäsenvaltioiden hallituksille. Voi olla, että jokin muu aineisto olisi paljastanut enemmän myös vihreiden sisäisiä uhkia, mutta käsittelemieni puoluelehtien perusteella vihreät suhtautuvat uhkiin globaaleina ongelmina.

Sisäisen ja ulkoisen vihollisen käsitteet toivat myös esille toisen merkittävän eron vihreiden ja perussuomalaisten aineistoissa. Tämä ero liittyi `meidän` määrittelyyn, eli oman ryhmän identiteetin määrittämiseen. Vihreät näkivät `meidät` eli oman ryhmän eurooppalaisena ja osana Euroopan unionin arvoja sekä muita jäsenvaltioita. Perussuomalaiset taas määrittelivät oman ryhmän suomalaisten etua ajavaksi joukoksi, joka puolustaa erityisesti suomalaisuutta ja suomalaista identiteettiä. Myös `toiseus` kosketti perussuomalaisten kirjoituksissa eri tavoin riippuen siitä, mistä ihmisryhmästä oli kysymys. Vähäosaisuus, terrorismi ja pakolaisuuden ongelmat nähtiin vihollisena ainoastaan suomalaisille. Maahanmuuttajien vähäosaisuutta ei arvoitettu samalla tavalla, vaan se nähtiin heidän itse aiheuttamana ongelmana. Vihreät taas näkivät uhkat lähes samanarvoisina kaikille.

Aineistosta kävi ilmi, että perussuomalaiset haluavat taistella vihollista vastaan oman kansan voimin. Kirjoituksissa korostuu myös vaatimukset Suomen sisäisen lainsäädännön muuttamiseksi, jotta pakolaisongelma saataisiin pidettyä Suomen rajojen ulkopuolella. Vihreät taas korostivat yhteistyötä eri valtioiden välillä, jotta esimerkiksi ilmastonmuutosta voitaisiin torjua tai populismia vastaan taistella. Vihreän Langan kirjoituksissa korostui muutenkin yhteistyö eri toimijoiden välillä, jotta uhkat voitaisiin torjua. Perussuomalaiset taas näkivät, että ainoastaan suomalaiset voivat ajaa rehellisesti vain Suomen asioita.

Kolmas mielenkiintoinen aineistosta noussut näkökulma liittyy peilikuvateoriaan, jossa omat hyvät ominaisuudet näyttäytyvät toisella täysin kielteisenä. Sekä perussuomalaiset että vihreät määrittelivät toisensa itsensä vastakohtaksi. Vihreillä tämä liittyi populismiin viholliskuvana ja perussuomalaisilla punavihreyteen. Perussuomalaisille punavihreät edustivat toiminnallaan omien arvojen vastakohtaisuutta. Punavihreät määriteltiin öykkäreiksi ja politiikassa asioiden sekoittajiksi, jotka toiminnallaan pyrkivät vaikeuttamaan perussuomalaisten tekemää politiikkaa. Samalla tavalla vihreät näkivät populistit todellisena uhkana niin Euroopalle kuin erityisesti vähemmistöille ja tasa-arvolle. Toisaalta juuri samat ominaisuudet, jotka ryhmä näkee omalla kohdalla hyveenä eli oman edun vahva tavoittelu, tunteisiin vetoaminen ja asioiden yksinkertaistaminen, nähdään vastapuolen tekemänä täysin negatiivisena.

Neljäs mielenkiintoinen aineistoista nouseva viholliskuviin liittyvä eroavaisuus koski perussuomalaisten julkisiin organisaatioihin ja eliitteihin kohdistuvaa kritiikkiä. Erityisesti tämän viholliskuvan kohdalla korostui konkreettiset esimerkit ja tavalliset ihmiset, jotka ovat joutuneet perussuomalaisten mielestä merkittävän vääryyden kohteeksi. Vihreitä koskevassa aineistossa ei samanlaisia kirjoituksia noussut esille. Ero johtuu todennäköisesti siitä, että populistisille puolueille on hyvin ominaista erilaisten eliittien ja organisaatioiden toiminnan kritisointi kuten tutkielmani teoriaosuudessa tuli esille. Vihreät taas antavat eri tavalla arvoa tutkimustiedolle, ja organisaatioihin kohdistuva kritiikki näyttäytyy eri tavalla.

Viides viholliskuviin liittyvä eroavaisuus koski absoluuttisten erojen rakentumista eri aineistoissa. Perussuomalaiset korostivat lehdissä absoluuttisia eroja huomattavasti vihreitä enemmän. Erityisesti vastakohtaisuus näkyi käsitteiden kansallinen ja kansainvälinen, kristitty ja muslimi sekä suomalainen ja ulkomaalainen välillä. Perussuomalaisten rakentama `toiseus` siis korosti absoluuttista eroa näiden eri ryhmien ja ryhmien välisten intressien välillä.

Myös puolueiden yleisesti kannattamat arvot näkyivät hyvin vahvasti viholliskuvien rakentamisessa. Oletinkin tutkielmani alkuvaiheessa, että arvot ohjaavat paljon niitä asioita, joita puoluelehdet nostavat keskustelun kohteeksi. Tämä näkyi myös viholliskuvissa. Puolueet korostivat niitä asioita, jotka olivat niille itselle merkityksellisiä. Vihreiden pyrkimys ilmaston suojeluun, tasa-arvoon, vähemmistöjen oikeuksien turvaamiseen, luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen ja demokratian edistämiseen näkyi juuri niin, että toiseus ja uhkat edustivat vastakohtaa näille arvoille. Samalla tavalla perussuomalaisille tärkeät arvot: kansallinen etu, kansan yhtenäisyys, maahanmuuttokriittisyys, suomalaisuus ja EU-kriittisyys näkyivät vihollisen määrittelyssä, joka edusti vastakohtaa näille arvoille.

Mielestäni pystyin tutkielmani kautta hahmottamaan perussuomalaisten ja vihreiden ajankohtaisia viholliskuvia puoluelehtien pohjalta. Aineiston rajaaminen onnistui, ja pystyin teorian avulla nostamaan aineistosta esille ne kokonaisuudet, joissa selkeästi rakennettiin toiseutta viholliskuvien avulla. Käsittelemäni aineisto oli juuri oikean kokoinen tätä tutkielmaa varten. Mielenkiintoista olisi myös tutkia, kuinka nämä viholliskuvat ovat muuttuneet pidemmän ajanjakson aikana puolueiden sisällä tai välillä, ja nouseeko viholliskuvissa esille selkeitä eroja, jos verrataan puolueen sisällä rakennettuja viholliskuvia esimerkiksi juuri puoluelehtien ja jäsenistön blogitekstien välillä.

LÄHDELUETTELO

Kirjallisuus

Aho, James A. (1994), *This thing of Darkness. A Sociology of the Enemy*. Settle & Lontoo: University of Washington Press.

Beck, Ulrich (1997), *The Sociological Anatomy of Enemy Images: The Military and Democracy After the End of the Cold War*. Teoksessa Ragnhild Fiebig-von Hase & Ursula Lehmkuhl (toim.): *Enemy Images in American History*. USA, Berghahn Books, 65-90.

Berger, Peter & Thomas Luckmann (1966), *The Social Construction of Reality, A treatise in the Sociology of Knowledge*. England. Penguin Books.

Berger, Peter & Thomas Luckmann (1994), *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen*. Helsinki: Kirjapaino-Oy Like. Alkuperäisteos "The Social Construction of Reality", 1966.

Burr, Vivien (1995), *An Introduction to Social Constructionism*. Lontoo & New York. Routledge.

Eskola Jari & Juha Suoranta (1998), *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Fiebig-von Hase, Ragnhild (1997), Introduction. Teoksessa Fiebig-von Hase, Ragnhild & Ursula Lehmkuhl (toim.), *Enemy Images in American History*. Providence: Berghahn Books, 1–40.

Grönroos, Simo (2016). Perussuomalaiset – kansallinen vaihtoehto. Teoksessa Turkkila Matias, Arto Luukkainen & Simo Grönroos. *ME. Ajatuksia perussuomalaisuudesta*. Suomen perusta, 87-99.

Hall, Stuart (1999). *Identiteetti*. Tampere, Tammer-Paino Oy.

Harle, Vilho (1991). *Hyvä, Paha, Ystävä. Vihollinen*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Harle, Vilho (1993), Toiseuden, identiteetin ja politiikan suhteista. Teoksessa Harle Vilho (toim.), *Erilaisuus, identiteetti ja politiikka*. Rauhan- ja konfliktintutkimuslaitos. Tutkimustiedote no 52, 1993. Tampere: Tampereen pikakopio Oy.

Isotalus, Pekka (2017), *Mediapoliitikko*. Tallinna: Gaudeamus Oy.

Jenkins Rickhard (2014), *Social Identity*. London & New York: Routledge.

Johnston, Hank, Laraña, Enrique & Gusfield, Joseph R. (1994), Identities, Grievances, and New Social Movements. Teoksessa Laraña, Enrique, Hank Johnston & Joseph R. Gusfield (toim.), *New Social Movements. From Ideology to Identity*. Philadelphia: Temple University Press, 3–35.

Kaunismaa, Pekka (1997), Keitä me olemme? Kollektiivisen identiteetin käsitteellisistä lähtökohdista. *Sociologia* 34 (3): 220–230.

Kauppi, Niilo (2004), Median sekundatodellisuus: Pierre Bourdieun konstruktivismi viestinnän tutkimuksena. Teoksessa Mörä Tuomo & Inka Salovaara-Moring & Sanna Valtonen (toim.), *Mediatutkimuksen vaeltava teoria*. Tampere: Tammer-Paino, .75-89.

Mickelsson, Rauli (2011), Suomalaisten nationalistipopulistien ideologiat. Teoksessa Wiberg Matti (toim.), *Populismi, Kriittinen arvio*. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Mickelsson, Rauli (2015), *Suomen puolueet: vapauden ajasta maailman tuskaan*. Tampere: Vastapaino.

Neumann, Iver B (1999), *Uses of the Other. "The East" in European Identity Formation*. Minneapolis: University of Minneapolis Press.

Paloheimo Heikki & Matti Wiberg (2008), *Politiikan perusteet*. Helsinki: WSOY.

Perussuomalaiset (2015), *Perussuomalaisten eduskuntavaaliohjelma – päätemat*. Perussuomalaiset.

- Perussuomalaiset (2015), *Perussuomalaisten maahanmuuttopoliittinen ohjelma*. Perussuomalaiset.
- Perussuomalaiset (2015), *Perussuomalaisten maaseutupoliittinen ohjelma*. Perussuomalaiset.
- Perussuomalaiset (2015), *Perussuomalaisten talouspoliittinen ohjelma*. Perussuomalaiset.
- Pesonen, Raimo (2016), *Viholliskuvien paluu*. Helsinki: Suomen rauhanpuolustajat.
- Ruostetsaari, Ilkka (2011), Populistiset piirteet vennamolais-soinilaisen puolueen ohjelmissa. Teoksessa Wiberg Matti (toim.), *Populismi, Kriittinen arvio*. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Saukkonen, Pasi (1996), Identiteetti ja kansallinen identiteetti. *Kosmopolis* 26:4/96, 5-21.
- Schmitt, Carl (1976), *The concept of the Political*. New Jersey: Rutgers University Press.
- Sirkkunen, Esa (1996), Yksi uutinen – monta puntaria. aivovoimistelua sanomalehti uutisen ympärillä. Teoksessa Heikki Luostarinen & Ullamaija Kivikuru & Merja Ukkola (toim.), *Sopulisilppuri. Mediakritiikin näkökulmia*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 61-82.
- Soininvaara, Osmo (2012), *Vihreä politiikka*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Teos.
- Spillmann, Kurt R. & Spillmann, Kati (1997), Some Sociobiological and Psychological Aspects of Images of the Enemy. Teoksessa Fiebig-von Hase, Ragnhild & Ursula Lehmkuhl (toim.), *Enemy Images in American History*. Providence: Berghahn Books, 43–63.
- Suhonen, Pertti (2011), Mistä perussuomalaiset tulevat? Teoksessa Wiber Matti (toim.), *Populismi, Kriittinen arvio*. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Sulkunen, Pekka (2008), *Johdatus sosiologiaan. Käsitteitä ja näkökulmia*. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2002), *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

Turkkila Matias, Luukkanen Arto & Simo Grönroos (2016), *ME. Ajatuksia perussuomalaisuudesta*. Suomen Perusta.

Vihreä liitto (2012), *Vihreiden periaateohjelma – Vastuu, vapaus, välittäminen*. Vihreä liitto.

Vihreä liitto (2014), *Kohti kestäväää yhteiskuntaa. Vihreiden poliittinen tavoiteohjelma 2015-2019*. Vihreä liitto.

Wiberg, Matti (2011), Mitä populismi on? Teoksessa Wiberg Matti (toim.), *Populismi. Kriittinen arvio*. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Primääriaineisto

Euronews (2016), Europe's abortion rules –no single policy. Saatavissa <<http://www.euronews.com/2016/04/14/europes-abortion-rules---no-single-policy>>, luettu 7.8.2017.

Helsingin sanomat (2016), Saatavissa <<http://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000002889867.html>>, luettu 3.8.2017.

Perussuomalaiset (2017) Saatavissa <<https://www.perussuomalaiset.fi/tietoa-meista/arvomaailmamme/>>, luettu 12.6.2017

Suomen pakolaisapu (2015), Suomen pakolaisapu. Saatavissa <<http://pakolaisapu.fi/pakolaisuus/pakolaisuus-suomessa/>>, luettu 20.3.2016.

Turkkila, Matias (2016), Suomen Uutiset. Saatavissa <<https://www.suomenuutiset.fi/miksei-suomen-uutiset-kuulu-jsnaan/>>, luettu 4.8.2017.

Vihreät (2017), Saatavissa <<https://www.vihreat.fi/vihrea-politiikka/arvot>>, luettu 13.6.2017.

Vihreä Lanka (2017), Mikä lanka? Saatavissa <<http://www.vihrealanka.fi/mika>>, luettu 4.8.2017.

Yle (2017), Saatavissa <<https://yle.fi/uutiset/3-9666763>>, luettu 31.7.2017.

Lehtiaineisto

Perussuomalainen-lehti numerot:

PS 9/2016

PS 10/2016

PS 12/2016

PS 2/2017

PS 3/2017

PS 4/2017

PS 5/2017

PS 6-7/2017

Vihreä Lanka numerot 6/2016 – 4/2017